

**UCHWAŁA NR XXVII/170/2017
RADY POWIATU TORUŃSKIEGO
z dnia 17 maja 2017 r.**

w sprawie przyjęcia „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Toruńskim na lata 2017-2022”

Na podstawie art. 4 ust. 1 pkt 3, art. 12 pkt 11 ustawy z dnia 5 czerwca 1998r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. 2016 poz. 814 z późn. zm.¹⁾) oraz art. 16b, 19 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004r. o pomocy społecznej (Dz. U. 2016 poz. 930 z późn. zm.²⁾) uchwala się, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się „Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Toruńskim na lata 2017-2022” w brzmieniu określonym w załączniku do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Zarządowi Powiatu Toruńskiego oraz Dyrektorowi Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Toruniu.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia i podlega ogłoszeniu w Biuletynie Informacji Publicznej.

Przewodniczący Rady Powiatu Toruńskiego

Tomasz Zakrzewski

¹⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2016 r. poz. 1579, poz. 1948. z 2017 r. poz. 730.

²⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2015 r. poz. 1310, poz. 1359 oraz z 2016 r. poz. 753, poz. 1583, poz. 1948 i poz. 2174.

Załącznik do Uchwały Nr XXVII/170/2017
RADY POWIATU TORUŃSKIEGO
z dnia 17 maja 2017 r.

POWIATOWA STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH W POWIECIE TORUŃSKIM NA LATA 2017-2022



KWIECIEŃ 2017

SPIS TREŚCI

I	Wstęp.....	5
II	Zgodność z dokumentami nadrzędnymi.....	7
	2.1 Na poziomie europejskim.....	7
	2.2 Na poziomie krajowym.....	7
	2.3 Na poziomie regionalnym.....	9
	2.4 Na poziomie lokalnym.....	10
III	Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej powiatu.....	13
	3.1 Położenie geograficzne i administracyjne.....	13
	3.2 Struktura demograficzna.....	15
	3.3 Rynek pracy.....	25
	3.4 Osoby niepełnosprawne i ze szczególnymi potrzebami.....	34
	3.5 Piecza zastępcza.....	37
	3.6 Infrastruktura społeczna.....	40
	3.7 Aktywność kulturalna i społeczna.....	43
	3.8 Pomoc społeczna.....	49
	3.9 Główne wnioski z diagnozy obszaru.....	56
IV	Analiza SWOT	57
V	Cele strategiczne i operacyjne na lata 2017-2022.....	63
	5.1 Wizja rozwoju społecznego.....	63
	5.2 Cele strategiczne i operacyjne.....	64
VI	Wdrażanie i monitoring.....	74
	6.1 Źródła finansowania działań przewidzianych w strategii.....	75
	6.2 Ramy finansowe.....	76
	6.3 Wskaźniki realizacji zadań.....	77
	6.4 System monitorowania.....	81
VII	Podsumowanie.....	81
	ZAŁĄCZNIK 1: Wykaz wskaźników realizacji strategii wraz z zakładanymi wartościami docelowymi – zestawienie tabelaryczne.....	84
	ZAŁĄCZNIK 2: Program wspierania osób z niepełnosprawnościami na lata 2017-2022.....	89
	ZAŁĄCZNIK 3: Program rozwoju systemu pieczy zastępczej na lata 2018-2020.....	98

SPIS TABEL

1.	Liczba ludności powiatu toruńskiego wg stanu na 31.12.2015	15
2.	Zmiana liczby ludności powiatu toruńskiego w latach 2011-2015	16
3.	Przyrost naturalny w powiecie toruńskim w latach 2011-2015	17
4.	Mieszkańcy obszaru powiatu toruńskiego w podziale na płeć (stan na 31.12.2015 r.)	18
5.	Współczynnik feminizacji na obszarze powiatu toruńskiego w latach 2008-2015	19
6.	Ludność wg ekonomicznych grup wieku na obszarze powiatu toruńskiego (stan na 31.12.2015 r.)	19
7.	Ludność w wieku przedprodukcyjnym w ludności ogółem na terenie powiatu toruńskiego w latach 2011-2015	20
8.	Ludność w wieku produkcyjnym w ludności ogółem na terenie powiatu toruńskiego w latach 2011-2015	21
9.	Ludność w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem na terenie powiatu toruńskiego w latach 2011-2015	21
10.	Prognoza demograficzna na lata 2020-2035 dla powiatu toruńskiego	22
11.	Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym na obszarze powiatu toruńskiego w latach 2011-2015	23
12.	Saldo migracji na 1000 osób w powiecie toruńskim w latach 2011-2014	24
13.	Ludność w wieku 13 lat i więcej wg poziomu wykształcenia na terenie powiatu toruńskiego	26
14.	Pracujący na 1000 ludności na obszarze powiatu toruńskiego w latach 2011-2015	27
15.	Pracujący wg sekcji PKD 2007 na obszarze powiatu toruńskiego w latach 2011-2015	28
16.	Przeciętne wynagrodzenie brutto w relacji do średniej krajowej na obszarze powiatu toruńskiego w latach 2011-2015	29
17.	Podmioty wpisane do rejestru na 1000 ludności na obszarze powiatu toruńskiego w latach 2011-2015	29
18.	Przedsiębiorczość na obszarze powiatu toruńskiego w latach 2011-2015	30
19.	Bezrobocie na obszarze powiatu toruńskiego wg stanu na 31.12.2015 r.	31
20.	Udział osób długotrwale bezrobotnych oraz z prawem do zasiłku w liczbie bezrobotnych ogółem na terenie powiatu toruńskiego w latach 2011-2015	32
21.	Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym na obszarze powiatu toruńskiego w latach 2011-2015	33
22.	Orzeczenia wydane osobom po 16 roku życia przez Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w latach 2012-2015	34
23.	Podział osób niepełnosprawnych pod kątem orzeczonego stopnia niepełnosprawności w latach 2012-2015 na terenie powiatu toruńskiego	35

24.	Działania z zakresu rehabilitacji zawodowej realizowane przez PUP dla Powiatu Toruńskiego w latach 2011-2015	35
25.	Działania z zakresu rehabilitacji społecznej realizowane przez PCPR na terenie powiatu toruńskiego w latach 2011-2015	36
26.	Liczba podmiotów sprawujących pieczę zastępczą na terenie powiatu toruńskiego w latach 2011-2015	38
27.	Wykorzystanie środków EFS w projektach PCPR w latach 2011-2014	40
28.	Odsetek dzieci objętych opieką w żłobkach na obszarze powiatu toruńskiego w latach 2011-2015	41
29.	Odsetek dzieci objętych opieką przedszkolną na obszarze powiatu toruńskiego w latach 2011-2015	41
30.	Liczba szkół oraz liczba osób uczących się na obszarze powiatu toruńskiego wg stanu na 2015 r	42
31.	Liczba ośrodków kultury i podmiotów działających na terenie pow. toruńskiego w 2015 r	44
32.	Liczba organizacji pozarządowych przypadających na 1000 mieszkańców na obszarze powiatu toruńskiego w latach 2011-2015	46
33.	Skala występowania zjawiska przestępczości na terenie powiatu toruńskiego w latach 2013-2015	47
34.	Wsparcie z zakresu interwencji kryzysowej na terenie powiatu toruńskiego w latach 2011-2015	48
35.	Liczba decyzji wydanych przez PCPR w Toruniu o umieszczeniu osób w DPS na terenie powiatu toruńskiego w latach 2011-2015	5
36.	Obciążenie DPS na terenie powiatu toruńskiego w latach 2012-2015	52
37.	Koszt pobytu uczestników WTZ – mieszkańców powiatu toruńskiego w latach 2012-2015	53
38.	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej na obszarze powiatu toruńskiego w latach 2011-2015	54
39.	Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających z pomocy społecznej w ludności ogółem na obszarze powiatu toruńskiego w latach 2011-2015	54
40.	Udział dzieci w wieku do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku na obszarze powiatu toruńskiego w latach 2011-2015	55
41.	Wydatki na pomoc społeczną w latach 2012-2015 na obszarze powiatu toruńskiego	55
42.	Analiza SWOT w obszarze tematycznym: Bezrobocie i aktywizacja gospodarcza	57
43.	Analiza SWOT w obszarze tematycznym: Integracja i aktywizacja społeczna	59
44.	Analiza SWOT w obszarze tematycznym: Wspieranie rodziny	61
45.	Analiza SWOT w obszarze tematycznym: Przeciwdziałanie patologiom	62
46.	Zestawienie szacunkowych kwot przeznaczonych na realizację celów strategicznych	76
47.	Zestawienie wskaźników przypisanych do celów szczegółowych	77

I. Wstęp

Pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa, której celem jest umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężenie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie samodzielnie pokonać. Pomoc społeczną organizują organy administracji rządowej i samorządowej, współpracując w tym zakresie na zasadzie partnerstwa z organizacjami, instytucjami oraz innymi podmiotami. Zinstytucjonalizowana pomoc społeczna zapewnia wsparcie finansowe i materialne jako narzędzie - pierwszy element i krok umożliwiający osobom i rodzinom przezwyciężanie wyjątkowo trudnych sytuacji życiowych. Działania te opierają się na zasadach programowania, subsydiarności, koncentracji, elastyczności oraz otwartości i prowadzone są na skalę krajową, regionalną oraz lokalnie.

Obowiązek opracowania i realizacji strategii na szczeblu powiatowym wynika przede wszystkim z zapisów ustawy o pomocy społecznej (*ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, Dz. U. 2016, nr 0, poz. 2174 ze zm.*). Prawidłowe prowadzenie ww. działań jest możliwe po przeprowadzeniu kompleksowej, wielowymiarowej diagnozy obszarów problemowych oraz zaplanowaniu odpowiednio dostosowanych metod i narzędzi pracy. Ważnym elementem prac jest zaangażowanie bezpośrednio społeczności lokalnej, aby zapewnić, że uwzględniono wszelkie niezbędne zadania i wyzwania specyficzne dla danego obszaru.

W efekcie zostaje opracowana kompleksowa Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2017-2022 na terenie powiatu toruńskiego, obejmująca wszystkie obszary polityki społecznej, które mają wpływ na jakość życia mieszkańców. Dokument został podzielony na część analityczną, obejmującą szczegółową diagnozę obszaru powiatu toruńskiego oraz strategiczną, uwzględniającą zestawienie celów strategicznych, operacyjnych oraz zadań na lata 2017-2022.

W ramach prac nad dokumentem uwzględniono efekty realizacji wcześniejszych zadań i programów, dane statystyczne i ewaluacyjne dostępne w oficjalnych źródłach. Część diagnostyczna została uzupełniona o uwagi mieszkańców, z kolei część strategiczna o narzędzia monitoringu i ewaluacji procesu realizacji, również z uwzględnieniem udziału społeczności lokalnej.

W ramach prac nad niniejszą strategią opierano się na kluczowych aktach prawnych tak, aby była ona kompatybilna oraz komplementarna z obowiązującymi przepisami oraz wymogami prawnymi. Na ostateczny kształt strategii miał wpływ, poza ustawą o pomocy społecznej, szereg aktów prawnych, w tym:

- ustawa z dnia 28 listopada 2003 roku o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2015 r. poz. 114 ze zm.)
- ustawa z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2015 r., poz. 332 ze zm.),
- ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 roku o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. z 2015 r., poz. 149 ze zm.),

- ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2016, nr 0, poz. 2046 ze zm.),
- ustawa z dnia 13 czerwca 2003 roku o zatrudnieniu socjalnym (Dz. U. z 2011 r., Nr 43, poz. 225 ze zm.),
- ustawa z dnia 24 kwietnia 2015 r. o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2015 r. poz. 875 ze zm.),
- ustawa z dnia 26 października 1982 roku o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2015 r. poz. 1286 ze zm.),
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2015 poz. 1390 ze zm.),
- ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 roku o ochronie zdrowia psychicznego (Dz. U. z 2016 r. poz. 546, 960 i 1245 ze zm.),
- ustawa z dnia 11 września 2015 r. o zdrowiu publicznym (Dz. U. z 2015 r. poz. 1916 ze zm.),
- ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 roku o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz. U. z 2015 r. poz. 581 ze zm.)

A także:

- ustawa z dnia 5 czerwca 1998 roku o samorządzie powiatowym (tj. Dz. U. z 2015 r., poz. 1445),
- ustawa z dnia 25 lutego 1964 roku Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz.U. z 2015 r., poz. 2082 ze zm.),
- ustawa z dnia 7 września 1991 roku o systemie oświaty (Dz. U. z 2016 r. poz. 1943, 1954, 1985 i 2169 oraz z 2017 r. poz. 60 ze zm.)
- ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2016 r. poz. 1817 i 1948 oraz z 2017 r. poz. 60).

Projekt niniejszej strategii został opracowany w pierwszym kwartale 2017 roku i poddany konsultacjom społecznym w kwietniu 2017 r. Wstępna wersja dokumentu została udostępniona zainteresowanym podmiotom i ogółowi mieszkańców wraz z możliwością zgłaszania uwag, propozycji, komentarzy. Wszystkie opinie zebrane w toku konsultacji społecznych zostały przeanalizowane przez pracowników PCPR pod kątem możliwości wprowadzenia zmian w projekcie dokumentu.

W toku konsultacji społecznych zgłoszono nieliczne wątpliwości i postulaty dotyczące wartości docelowych wskaźników realizacji strategii. Po ponownym przeanalizowaniu przez PCPR zakładanych wartości wskaźników oraz wysokości dostępnych środków finansowych na lata 2017-2022, zgłoszone uwagi nie zostały uwzględnione. Kierunek i uzasadnienie zmian zostały pozytywnie ocenione, a ostateczna negatywna decyzja wynikała jedynie z braku wystarczającej ilości środków w budżecie powiatu.

II. Zgodność z dokumentami nadrzędnymi

Należy zwrócić uwagę, że na terenie powiatu toruńskiego działa szereg instytucji i podmiotów prowadzących działania w zakresie polityki społecznej, realizujących własne cele strategiczne na poziomie lokalnym, regionalnym, krajowym, a nawet europejskim. Wspólnym celem tych wszystkich podmiotów jest jednak zapewnienie społeczności lokalnej kompleksowego, spójnego i zintegrowanego wsparcia. W celu uzyskania cennego efektu synergii – wzajemnego wzmocnienia efektów prac, przeprowadzona została dodatkowa analiza. W jej wyniku stwierdzono zgodność kierunków interwencji, określonych w niniejszej strategii, z następującymi dokumentami nadrzędnymi:

2.1 Na poziomie europejskim

Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu – Europa 2020

Strategia realizowana z wykorzystaniem uszczegółowionych inicjatyw przewodnich, w tym m.in. **Program na rzecz nowych umiejętności i zatrudnienia** (celem jest zwiększenie zatrudnienia do poziomu 75% wśród osób w wieku produkcyjnym), **Europejski program walki z ubóstwem** (celem jest zmniejszenie liczby osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym o 20 mln). Założenia PSRPS wpisują się w szczególności w cel strategiczny pn. *Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu – wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną.*

2.2 Na poziomie krajowym

Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu 2020. Nowy wymiar aktywnej integracji

Strategia z celem głównym Programu: zmniejszenie liczby osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym o 1,5 mln osób oraz wzrost spójności społecznej, w oparciu o który wyznaczone zostały dalsze cele operacyjne.

Narodowy Program Zdrowia 2016-2020

Zgodność w szczególności w zakresie celów:

- Poprawa sposobu żywienia, stanu odżywienia oraz aktywności fizycznej społeczeństwa;
- Profilaktyka i rozwiązywanie problemów związanych z używaniem substancji psychoaktywnych, uzależnieniami behawioralnymi i innymi zachowaniami ryzykownymi;

- Profilaktyka problemów zdrowia psychicznego i poprawa dobrostanu psychicznego społeczeństwa;
- Promocja zdrowego i aktywnego starzenia się;

Elementem Narodowego Programu Zdrowia są **Krajowy Program Przeciwdziałania Narkomanii** oraz **Krajowy Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych**, które dotychczas funkcjonowały jako odrębne dokumenty.

Narodowy Program Ochrony Zdrowia Psychicznego

Zgodność w szczególności w zakresie celów:

1. promocja zdrowia psychicznego i zapobieganie zaburzeniom psychicznym;
2. zapewnienie osobom z zaburzeniami psychicznymi wielostronnej i powszechnie dostępnej opieki zdrowotnej oraz innych form opieki i pomocy niezbędnych do życia w środowisku rodzinnym i społecznym;
3. prowadzenie działań na rzecz zapobiegania stygmatyzacji i dyskryminacji osób z zaburzeniami psychicznymi.

Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014–2020

PSRPS jest komplementarna z celem głównym: Zwiększenie skuteczności przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz zmniejszenie skali tego zjawiska w Polsce, w oparciu o który wyznaczono dalsze cele szczegółowe.

Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020

Zgodność w zakresie celów:

- wzrost zatrudnienia;
- wydłużenie aktywności zawodowej i zapewnienie lepszej jakości funkcjonowania osób starszych;
- poprawa sytuacji osób i grup zagrożonych wykluczeniem społecznym;
- poprawa zdrowia obywateli oraz podniesienie efektywności opieki zdrowotnej;
- podniesienie poziomu kompetencji i kwalifikacji obywateli.

Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2020

Zgodność w szczególności w zakresie celów:

- Kształtowanie postaw sprzyjających kooperacji, kreatywności oraz komunikacji;
- Poprawa mechanizmów partycypacji społecznej i wpływu obywateli na życie publiczne.

Strategia Rozwoju Kraju 2020

Zgodność w szczególności w zakresie celów:

- Wzmocnienie warunków sprzyjających realizacji indywidualnych potrzeb i aktywności obywatela – w obszarze strategicznym Sprawne i efektywne państwo;
- Wzrost wydajności gospodarki – w obszarze strategicznym Konkurencyjna gospodarka;

- Rozwój kapitału ludzkiego – w obszarze strategicznym Konkurencyjna gospodarka;
- Integracja społeczna – w obszarze strategicznym Spójność społeczna i terytorialna.

Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju – Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności

Zgodność w szczególności w zakresie celów:

- Kapitał Ludzki – w obszarze konkurencyjności i innowacyjności gospodarki (modernizacji);
- Rozwój regionalny – w obszarze równoważenia potencjału rozwojowego regionów Polski (dyfuzji);
- Kapitał Społeczny – w obszarze efektywności i sprawności państwa (efektywności).

2.3 Na poziomie regionalnym

Strategia Polityki Społecznej Województwa Kujawsko-Pomorskiego do roku 2020

Zgodność w zakresie wszystkich celów strategicznych:

- Wzrost poziomu samodzielności życiowej mieszkańców regionu;
- Wzrost poziomu jakości życia mieszkańców regionu poprzez zwiększenie dostępności do różnego rodzaju usług społecznych;
- Wzrost poziomu aktywności w życiu społecznym.

Wieloletni Programu Współpracy Samorządu Województwa Kujawsko-Pomorskiego z organizacjami pozarządowymi na lata 2016-2020

Zgodność w szczególności w zakresie celów:

- Angażowanie społeczności lokalnych z zapewnieniem ich optymalnego rozwoju;
- Budowanie partnerskiej współpracy opartej o wzajemne zaufanie stron.

Strategia rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do roku 2020 – Plan modernizacji 2020+

Zgodność w szczególności w zakresie celów:

- Gospodarka i miejsca pracy;
- Aktywne społeczeństwo i sprawne usługi;
- Bezpieczeństwo;
- Sprawne zarządzanie.

Kujawsko-Pomorski Program Wspierania Rodziny na lata 2014-2022

W ramach Programu zaplanowano szeroko rozumiane wsparcie dla lepszego funkcjonowania rodzin w tym funkcjonujących w ramach systemu pieczy zastępczej (m.in. informacyjne, wartościujące, integrujące, materialne). Spójność z PSRPS stwierdzono w szczególności w zakresie celów:

- Poprawa funkcjonowania rodziny w środowisku lokalnym poprzez tworzenie społecznej sieci wsparcia;
- Wzmocnienie rodzicielstwa i poprawa funkcjonowania pieczy zastępczej.

Kujawsko-Pomorski Program na Rzecz Ekonomii Społecznej do roku 2020

Zgodność w szczególności w zakresie priorytetów:

- Podniesienie zdolności do zatrudnienia osób defaworyzowanych na rynku pracy, z uwzględnieniem instrumentów ekonomii społecznej;
- Współpraca podmiotów ekonomii społecznej z administracją publiczną i innymi podmiotami

Wojewódzki program przeciwdziałania przemocy w rodzinie dla województwa kujawsko-pomorskiego do roku 2020

Zgodność w zakresie wszystkich celów szczegółowych:

- zwiększenie dostępności oraz wzrost efektywności ochrony osób doświadczających przemocy w rodzinie,
- rozszerzenie form udzielanej pomocy osobom doświadczającym przemocy w rodzinie,
- pogłębienie wiedzy i świadomości społecznej na temat zjawiska przemocy w rodzinie.

2.4 Na poziomie lokalnym¹

Strategia Rozwoju Powiatu Toruńskiego na lata 2012-2020

Zgodność w szczególności w zakresie celów strategicznych:

- Aktywizacja osób zagrożonych wykluczeniem społecznym
- Wspieranie rodzin oraz zapewnienie opieki dzieciom i młodzieży
- Przeciwdziałanie patologiom występującym w rodzinach
- Wspieranie osób niepełnosprawnych, starszych i długotrwale chorych

Program Zapobiegania Przestępczości oraz Ochrony Bezpieczeństwa Obywateli i Porządku Publicznego dla Gminy Miasta Toruń i Powiatu Toruńskiego

Zgodność w szczególności w zakresie celów:

- 3. Zapobieganie i ograniczanie przestępczości kryminalnej
- 4. Zapobieganie przestępczości w środowisku nieletnich
- 5. Działania przeciwko narkomanii i alkoholizmowi

Lokalna Strategia Rozwoju LGD „Podgrodzie Toruńskie” na lata 2014-2020

Zgodność w szczególności w zakresie celów:

¹ Zbadano zgodność z dokumentami strategicznymi na okres pokrywający się z okresem przyjętym w niniejszej strategii. W przypadku gminy Łysomice, strategia rozwoju gminy obejmowała lata 2000-2010.

- Cel ogólny 1. Wsparcie rozwoju przedsiębiorczości
- Cel ogólny 3. Wzrost aktywizacji społeczno-zawodowej mieszkańców, w tym poprzez rewitalizację społeczną

Lokalna Strategia Rozwoju LGD „Zakole Dolnej Wisły” na lata 2014-2020

Zgodność w szczególności w zakresie celów:

- Cel ogólny nr 1. Wzrost zatrudnienia, konkurencyjności i rozwoju przedsiębiorczości na obszarze LGD „Zakole Dolnej Wisły” do 2023r.
- Cel ogólny nr 3. Wzmocnienie kapitału społecznego obszaru LGD „Zakole Dolnej Wisły” do 2023 r.

Lokalna Strategia Rozwoju LGD „Dobrzyń” na lata 2014-2020

Zgodność w szczególności w zakresie celów:

- Cel główny II: Rozwój aktywności gospodarczej na terenie LGD
- Cel główny III: Wsparcie procesu budowy kapitału społecznego poprzez działania rewitalizacyjne na
- obszarze LGD

Lokalna Strategia Rozwoju LGD „Ziemia Gotyku” na lata 2014-2020

Zgodność w szczególności w zakresie celów:

- Cel ogólny 1: Wzrost gospodarczy obszaru LSR Ziemia Gotyku
- Cel 3: Podniesienie poziomu kapitału społecznego na obszarze LSR

Strategia rozwoju gminy m. Chelmża na lata 2016-2022

Zgodność w zakresie celu szczegółowego 2. „Społeczeństwo”, w szczególności 2.3 Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu.

Strategia rozwoju gminy Chelmża na lata 2015-2025

Zgodność w zakresie celu szczegółowego 3. Podniesienie jakości życia mieszkańców, w szczególności celu bezpośredniego 5. Zwiększenie aktywności i wzrost integracji społecznej mieszkańców.

Strategia rozwoju gminy Czernikowo do 2020 r.

Zgodność w zakresie celu strategicznego 1. Przeciwdziałanie procesom demograficznym, w obszarze Aktywne Społeczeństwo.

Strategia rozwoju gminy Lubicz na lata 2013-2020

Zgodność w zakresie celu szczegółowego 3. Poprawa standardu i jakości życia mieszkańców, w szczególności celu bezpośredniego 2. Podniesienie poziomu usług socjalnych i edukacyjnych.

Strategia rozwoju gminy Łubianka na lata 2015-2023

Zgodność w zakresie celu szczegółowego 3. Poprawa jakości życia mieszkańców, w szczególności 3.1. Podniesienie poziomu usług socjalnych i społecznych.

Strategia rozwoju gminy Obrowo na lata 2016-2023

Zgodność w zakresie celu strategicznego I. Zdrowe, aktywne i dobrze wykształcone społeczeństwo, w szczególności I.1. Aktywizacja społeczno-zawodowa mieszkańców, w tym poprzez rewitalizację społeczną.

Strategia rozwoju gminy Wielka Nieszawka na lata 2015-2025

Zgodność w zakresie celu szczegółowego III. Zintegrowanie i aktywne społeczeństwo, w szczególności III.1 Zwiększenie aktywności i integracji społecznej mieszkańców, przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu.

Strategia rozwoju gminy Zławieś Wielka na lata 2016-2023

Zgodność w zakresie celu szczegółowego III. Aktywizacja mieszkańców obszaru do 2023 r.

Należy pamiętać, iż na poziomie lokalnym, na terenie powiatu toruńskiego przyjmowane i realizowane są również m.in.:

- gminne strategie rozwiązywania problemów społecznych;
- wieloletnie strategie na rzecz wspierania rodziny i rozwoju systemu pieczy zastępczej (miejskie, gminne);
- Programy działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych (miejskie, gminne);
- Programy przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie (miejskie, gminne).

Komplementarność Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych z innymi dokumentami strategicznymi w zakresie głównych kierunków działania wzmocni trwałość osiąganych rezultatów. W przypadku dokumentów nadrzędnych ułatwi pozyskiwanie środków w ramach programów i funduszy zewnętrznych, z kolei w przypadku strategii lokalnych ułatwi współpracę, komunikację i koordynację działań.

III. DIAGNOZA SYTUACJI SPOŁECZNO-GOSPODARCZEJ POWIATU

W pierwszym etapie prac została przeprowadzona diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej powiatu w kontekście prowadzonej polityki społecznej, w odniesieniu do sytuacji występującej na terenie całego województwa kujawsko-pomorskiego i Polski. Jako podstawowy okres analizy przyjęto lata 2011-2015, co pozwoliło na przeprowadzenie pełnego porównania danych lokalnych i regionalnych w oparciu o oficjalne zestawienia Głównego Urzędu Statystycznego. Dane te zostały uzupełnione o informacje pochodzące z PCPR, jednostek podległych i współpracujących z PCPR oraz innych podmiotów i rejestrów, aby jak najdokładniej zaprezentować aktualną sytuację na terenie powiatu toruńskiego.

Ocenie poddano następujące obszary tematyczne:

- **położenie**, tj. wyznaczenie granic obszaru objętego diagnozą w ujęciu administracyjnym oraz geograficznym;
- **struktura demograficzna** z uwzględnieniem procesów i prognoz wieloletnich oraz w zakresie opieki nad dzieckiem i rodziną;
- **rynek pracy** z uwzględnieniem kluczowych wskaźników przedsiębiorczości i aktywności zawodowej mieszkańców, poziomu wynagrodzeń, ze szczególnym uwzględnieniem sytuacji osób niepełnosprawnych oraz zjawiska ubóstwa;
- **oferta społeczno-edukacyjna**, w tym dostępna infrastruktura publiczna oraz prowadzone działania w zakresie polityki społecznej, w szczególności w zakresie integracji społecznej grup zagrożonych wykluczeniem;
- **aktywność mieszkańców**, przede wszystkim w formie zorganizowanych podmiotów prowadzących aktywną działalność na rzecz lokalnej społeczności;
- **zjawiska negatywne**, w tym zaobserwowane dotychczas problemy społeczne i zagrożenia takie jak przemoc w rodzinie, uzależnienia, przestępczość;

3.1 Położenie geograficzne i administracyjne

Obszar objęty działaniami PCPR stanowi powiat toruński, położony w województwie kujawsko-pomorskim, obejmujący gminy: **Chelmża (wiejska), miasto Chelmża, Czernikowo, Lubicz, Łubianka, Łysomice, Obrowo, Wielka Nieszawka, Zławieś Wielka**. Powiat toruński sąsiaduje bezpośrednio z miastem Toruń, miastem Bydgoszcz oraz powiatami: bydgoskim, aleksandrowskim, inowrocławskim, lipnowskim, chełmiński, golubsko-dobrzyńskim i wąbrzeskim. Łączna powierzchnia obszaru wynosi **1 230 km²**.

Rycina 1. Mapa powiatu toruńskiego.



Źródło: powiattorunski.pl.

Jak już wspomniano, do powiatu nie należy gmina miejska Toruń, będąca miastem na prawach powiatu. Należy jednak zwrócić uwagę na silny wpływ miasta na sąsiadujące z nim gminy, zarówno pod względem rozwoju gospodarczego, rynku pracy, dostępnych usług specjalistycznych i oferty edukacyjno-kulturalnej, jak i działań podejmowanych na rzecz lokalnej społeczności.

Analizowany obszar jest dobrze skomunikowany pod względem infrastruktury drogowej oraz usług komunikacji publicznej. Sieć dróg jest rozbudowana w stopniu umożliwiającym sprawny transport między większymi ośrodkami, co jest ważne w kontekście dostępu do oferty usług specjalistycznych, rozwoju lokalnej przedsiębiorczości czy dostępu do kultury. Sieć dróg powiatowych jest stosunkowo dobrze rozbudowana, wymaga jednak dalszych inwestycji w celu poprawy stanu samych dróg na terenie poszczególnych gmin oraz tzw. małej infrastruktury (chodników, parkingów, zatok, kanalizacji deszczowych i oświetlenia ulicznego). Na terenie powiatu stale realizowane są kolejne inwestycje, finansowane ze środków powiatowych oraz zewnętrznych: dotacji pozyskiwanych m.in. w ramach rządowego programu rozwoju infrastruktury drogowej. Jakość infrastruktury, ze względu na rosnące natężenie ruchu, coraz poważniej wpływa na poziom bezpieczeństwa

mieszkańców, dlatego działania inwestycyjne są wspierane przez kampanie informacyjne nt. bezpiecznego poruszania się na drodze kierowców, pieszych i innych uczestników ruchu drogowego.

3.2 Struktura demograficzna

Na terenie powiatu toruńskiego, według danych na koniec 2015 r., zamieszkuje 103 397 osób, co stanowi 4,9 % całkowitej liczby mieszkańców województwa kujawsko-pomorskiego i 0,3 % Polski. Wskaźnik gęstości zaludnienia wynosi 84 osoby na km² i jest niższy od średniej dla regionu i kraju. Ma na to wpływ zarówno ukształtowanie terenu, jak i przewaga obszarów wiejskich.

Tabela 1. Liczba ludności powiatu toruńskiego wg stanu na 31.12.2015 r.

Obszar	Liczba ludności	Powierzchnia (w km ²)	Gęstość zaludnienia (w osobach na km ²)
Polska	38 437 239	312 679	123
woj. kujawsko-pomorskie	2 086 210	17 972	116
powiat toruński	103 397	1 230	84
w tym:			
Chelmża gm. miejska	14 905	7	1 895
Chelmża gm. wiejska	9 795	180	55
Czernikowo	8 984	170	53
Lubicz	19 150	106	182
Łubianka	6 690	84	80
Łysomice	9 521	127	76
Obrowo	14 858	162	95
Wielka Nieszawka	4 954	216	23
Zławieś Wielka	13 310	178	76

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Liczba ludności w poszczególnych gminach, wchodzących w skład powiatu, jest zróżnicowana i waha się od niecałych 5.000 (gmina Wielka Nieszawka) do prawie 20.000 osób (gmina Lubicz). Wyraźne różnice występują też w powierzchni poszczególnych gmin. W przypadku powiatu toruńskiego najmniejsza obszarowo jest gmina miejska Chelmża (zaledwie 7 km²), największa zaś gmina Wielka Nieszawka (aż 216 km²).

Zróznicowana liczba ludności i powierzchnia poszczególnych gmin, wchodzących w skład powiatu toruńskiego, przekładają się na gęstość zaludnienia. Także w tym przypadku odnotowano istotne różnice. Wskaźnik gęstości zaludnienia dla całego powiatu wyniósł średnio 84 osoby na kilometr kwadratowy (znacznie poniżej średniej dla województwa kujawsko-pomorskiego i kraju). Najwyższa gęstość zaludnienia charakteryzuje gminę miejską Chełmża (1 895 osób/km²), a z gmin wiejskich – Lubicz (182 os/km²). Najniższą wartość odnotowano w gminie Wielka Nieszawka (zaledwie 23 osoby na km²).

W celu przeprowadzenia pełnej analizy struktury demograficznej prześledzono zmiany zachodzące w ostatnich latach na terenie powiatu toruńskiego oraz w całym regionie.

Tabela 2. Zmiana liczby ludności powiatu toruńskiego w latach 2011-2015.

Obszar	Liczba mieszkańców wg stanu na 31.12. danego roku ²					Różnica (2015- 2011)
	2011	2012	2013	2014	2015	
Polska	38 538 447	38 533 299	38 495 659	38 478 602	38 437 239	-101 208
woj. kujawsko-pomorskie	2 098 370	2 096 404	2 092 564	2 089 992	2 086 210	-12 160
powiat toruński	98 698	99 891	100 972	102 167	103 397	4 699
w tym:						
Chełmża gm. miejska	15 189	15 066	14 967	14 905	14 854	-335
Chełmża gm. wiejska	9 674	9 738	9 682	9 795	9 879	205
Czernikowo	8 894	8 912	8 952	8 984	9 073	179
Lubicz	18 656	18 940	19 069	19 150	19 238	582
Łubianka	6 385	6 496	6 610	6 690	6 775	390
Łysomice	9 223	9 272	9 418	9 521	9 685	462
Obrowo	13 197	13 672	14 205	14 858	15 438	2 241
Wielka Nieszawka	4 722	4 813	4 897	4 954	4 972	250
Zławieś Wielka	12 758	12 982	13 172	13 310	13 483	725

Jedną z charakterystycznych cech powiatu jest **systematyczny wzrost liczby mieszkańców**, zarówno w skali powiatu, jak i poszczególnych gminach. Wyjątkiem jest gmina miejska Chełmża, gdzie można zaobserwować postępujący proces depopulacji (wyludniania, zmniejszania się liczby mieszkańców).

²Zmienna: faktyczne miejsce zamieszkania ogółem wg stanu na 31.12.

Spośród pozostałych gmin powiatu toruńskiego we wszystkich zanotowano wzrost liczby mieszkańców na przestrzeni lat 2011-2015, przy czym największe zmiany dotyczą gmin Obrowo (wzrost o ponad 2.200 osób), Zławieś Wielka (wzrost o ponad 700 osób) i Lubicz (wzrost o prawie 600 osób).

Stały wzrost liczby mieszkańców powiatu jest przejawem korzystnej sytuacji demograficznej i atrakcyjności gmin powiatu jako miejsc osiedlania się nowych mieszkańców. Jest to sytuacja korzystniejsza niż w skali województwa czy kraju, gdzie od wielu lat występuje trend spadkowy. Pod względem demograficznym, na te zmiany mają wpływ dwa główne czynniki: przyrost naturalny oraz migracja mieszkańców.

Tabela 3. Przyrost naturalny w powiecie toruńskim w latach 2011-2015.

Obszar	Przyrost naturalny na 1000 osób					Skumulowany przyrost naturalny na 1000 osób
	2011	2012	2013	2014	2015	
Polska	0,3	0,0	-0,5	0,0	-0,7	-0,9
woj. kujawsko-pomorskie	0,6	0,2	-0,3	0,0	-0,6	-0,1
powiat toruński	3,6	2,7	2,7	2,8	2,6	14,4
w tym:						
Chelmża gm. miejska	-0,1	-2,4	-1,9	-0,9	-2,8	-8,1
Chelmża gm. wiejska	2,8	0,5	0,0	0,2	-0,7	2,8
Czernikowo	2,7	3,8	3,8	2,7	2,3	15,3
Lubicz	5,3	5,7	3,2	2,9	3,2	20,3
Lubianka	2,7	0,3	5,6	1,8	4,6	15
Łysomice	4,0	1,9	1,6	4,0	5,2	16,7
Obrowo	7,0	6,3	7,1	6,3	6,4	33,1
Wielka Nieszawka	2,6	0,8	0,6	4,1	0,8	8,9
Zławieś Wielka	4,0	3,7	3,7	4,2	4,0	19,6

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Ważną cechą charakterystyczną powiatu toruńskiego jest stały, dodatni wskaźnik przyrostu naturalnego, utrzymujący się na bardzo wysokim poziomie w latach 2011-2015. Podczas, gdy w skali makro (województwa i Polski) od wielu lat obserwowana jest stagnacja lub lekkie spadki,

skumulowana wartość przyrostu naturalnego wskazuje, że na terenie powiatu toruńskiego zwiększa się liczba urodzeń (jedynym wyjątkiem jest ponownie gmina miejska Chełmża, w której wyraźnie widać trend wyludniania).

Najwyższe skumulowane wskaźniki przyrostu naturalnego w latach 2011-2015 wystąpiły w gminach Obrowo, Lubicz i Zławieś Wielka. Stała wysoka liczba urodzeń jest ważnym wyróżnikiem i potencjałem tego obszaru, umożliwiając zachowanie pożądanej struktury demograficznej (z dużym udziałem ludności w wieku przedprodukcyjnym).

Wskaźnik przyrostu naturalnego jest powiązany ze zmianami w strukturze demograficznej pod względem płci i wieku lokalnej społeczności. W przypadku powiatu toruńskiego struktura płci jest zbilansowana, z niewielką przewagą kobiet (wynik analogiczny do sytuacji w regionie i kraju).

Tabela 4. Mieszkańcy obszaru powiatu toruńskiego w podziale na płeć (stan na 31.12.2015 r.).

Obszar	Liczba mieszkańców według stanu na 31.12.2015 ³				
	ogółem	mężczyźni		kobiety	
		w osobach	%	w osobach	%
Polska	38 437 239	18 597 991	48,4%	19 839 248	51,6%
woj. kujawsko-pomorskie	2 086 210	1 010 973	48,5%	1 075 237	51,5%
powiat toruński	103 397	50 976	49,3%	52 421	50,7%
w tym:					
Chełmża gm. miejska	14 854	7 146	48,1%	7 708	51,9%
Chełmża gm. wiejska	9 879	4 918	49,8%	4 961	50,2%
Czernikowo	9 073	4 441	48,9%	4 632	51,1%
Lubicz	19 238	9 505	49,4%	9 733	50,6%
Łubianka	6 775	3 380	49,9%	3 395	50,1%
Łysomice	9 685	4 804	49,6%	4 881	50,4%
Obrowo	15 438	7 639	49,5%	7 799	50,5%
Wielka Nieszawka	4 972	2 438	49,0%	2 534	51,0%
Zławieś Wielka	13 483	6 705	49,7%	6 778	50,3%

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

W skali długoterminowej zauważyć można, że sytuacja jest stabilna, a struktura płciowa nie ulega większym zmianom. Wskazuje na to współczynnik feminizacji, a więc liczba kobiet przypadająca

³ Zmienna: faktyczne miejsce zamieszkania ogółem wg stanu na 31.12.

na 100 mężczyzn. Na terenie powiatu toruńskiego średni wynik to 103, nieco wyższy wskaźnik zanotowano na terenie całego województwa kujawsko-pomorskiego i Polski.

Tabela 5. Współczynnik feminizacji na obszarze powiatu toruńskiego w latach 2008-2015.

Obszar	Współczynnik feminizacji ⁴				
	2011	2012	2013	2014	2015
Polska	107	107	107	107	107
woj. kujawsko-pomorskie	106	106	106	106	106
powiat toruński	103	103	103	102	103

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Struktura wieku

O ile struktura płci nie wskazuje na problemy, należy przeanalizować również strukturę wieku wśród mieszkańców powiatu. Zaburzenia w tym zakresie mogą znacząco wpływać nie tylko na przyrost naturalny, ale przekładają się również na konkretne potrzeby lokalnej społeczności w zakresie polityki społecznej.

Tabela 6. Ludność wg ekonomicznych grup wieku na obszarze powiatu toruńskiego (stan na 31.12.2015 r.).

Obszar	Ludność wg ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem wg stanu na 31.12.2015 r.		
	w wieku przedprodukcyjnym	w wieku produkcyjnym	w wieku poprodukcyjnym
Polska	18,0%	62,4%	19,6%
woj. kujawsko-pomorskie	18,2%	62,7%	19,1%
powiat toruński	21,6%	64,0%	14,4%
w tym:			
Chelmża gm. miejska	18,4%	64,2%	17,5%
Chelmża gm. wiejska	20,5%	63,3%	16,2%
Czernikowo	22,2%	63,2%	14,5%
Lubicz	21,6%	64,9%	13,5%
Łubianka	22,1%	64,4%	13,5%
Łysomice	22,0%	64,4%	13,6%

⁴ Liczba kobiet przypadająca na 100 mężczyzn.

Obrowo	23,9%	63,8%	12,3%
Wielka Nieszawka	21,8%	62,5%	15,6%
Zławieś Wielka	22,7%	63,7%	13,6%

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Pozytywną tendencją jest wysoki udział mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym (ponad 21%) i produkcyjnym (64%). W zdecydowanej większości gmin powiatu toruńskiego odsetek osób w wieku przedprodukcyjnym znajdował się na wysokim poziomie, a w gminie Obrowo wyniósł aż blisko 24%. Jest to wynik bardzo korzystny, znacznie lepszy niż w skali województwa czy kraju. W porównaniu z liczbą osób w wieku poprodukcyjnym w województwie kujawsko-pomorskim (19,1%), na terenie powiatu toruńskiego odsetek tych osób jest zdecydowanie niższy (14,4%). Nawet w przypadku gmin z wyższym odsetkiem osób w wieku powyżej 65 roku życia (gmina miejska i wiejska Chełmża, Wielka Nieszawka) nadal nie przekracza on poziomu średniej krajowej i wojewódzkiej.

Tabela 7. Ludność w wieku przedprodukcyjnym w ludności ogółem na terenie powiatu toruńskiego w latach 2011-2015.

Obszar	Ludność w wieku przedprodukcyjnym w ludności ogółem w latach 2011-2015					Zmiana w latach 2011-2015
	2011	2012	2013	2014	2015	
Polska	18,5%	18,3%	18,2%	18,0%	18,0%	-0,5
woj. kujawsko-pomorskie	19,0%	18,8%	18,5%	18,3%	18,2%	-0,8
powiat toruński	22,6%	22,3%	21,9%	21,7%	21,6%	-1,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

W analizie trendów wieloletnich da się jednak zauważyć stopniowe pogarszanie się wskaźników demograficznych. Dane w analizowanym okresie wskazują na systematyczny spadek udziału osób młodych (w wieku przedprodukcyjnym) w strukturach lokalnych społeczności. W latach 2011-2015 odsetek osób w wieku przedprodukcyjnym zmniejszył się na terenie powiatu z 22,6% do 21,6% mieszkańców. Zjawisko to na terenie powiatu toruńskiego jest nieco bardziej dynamiczne niż na terenie województwa czy kraju.

Tabela 8. Ludność w wieku produkcyjnym w ludności ogółem na terenie powiatu toruńskiego w latach 2011-2015.

Obszar	Ludność w wieku produkcyjnym w ludności ogółem w latach 2011-2015					Zmiana w latach 2011-2015
	2011	2012	2013	2014	2015	
Polska	64,2%	63,9%	63,4%	63,0%	62,4%	-1,8
woj. kujawsko-pomorskie	64,4%	64,1%	63,7%	63,3%	62,7%	-1,7
powiat toruński	64,9%	64,7%	64,6%	64,3%	64,0%	-0,9

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Analogiczne spadki zanotowano pod względem zmiany liczby osób w wieku produkcyjnym w ludności ogółem. W latach 2011-2015 odsetek osób w wieku produkcyjnym zmniejszył się na terenie powiatu z 64,9% do 64% mieszkańców. W tym przypadku jednak zmiana była mniejsza, a spadek mniej dynamiczny niż w skali regionu i kraju. Należy wziąć pod uwagę, że opisywane negatywne trendy utrzymywały się przez cały analizowany okres, co pozwala przewidywać ich utrzymanie się w kolejnych latach.

Starzenie się społeczeństwa

Na terenie powiatu, zgodnie z trendem ogólnopolskim, systematycznie rośnie odsetek osób starszych (w wieku poprodukcyjnym). Ich udział w ogóle mieszkańców powiatu toruńskiego jest co prawda znacznie mniejszy niż średnia dla województwa kujawsko-pomorskiego i Polski. W kolejnych latach należy się jednak spodziewać wzrostu liczby seniorów, wymagających specjalistycznych usług, także z zakresu polityki społecznej.

Tabela 9. Ludność w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem na terenie powiatu toruńskiego w latach 2011-2015.

Obszar	Ludność w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem w latach 2011-2015					Zmiana w latach 2011-2015
	2011	2012	2013	2014	2015	
Polska	17,3%	17,8%	18,4%	19,0%	19,6%	2,3
woj. kujawsko-pomorskie	16,6%	17,1%	17,8%	18,4%	19,1%	2,5
powiat toruński	12,5%	13,0%	13,4%	13,9%	14,4%	1,9

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Zaobserwowane zjawisko ma charakter długoterminowy i należy przypuszczać, że trend utrzyma się w kolejnych latach. Prognozy demograficzne opracowywane przez Główny Urząd Statystyczny potwierdzają powyższe obserwacje.

Tabela 10. Prognoza demograficzna na lata 2020-2035 dla powiatu toruńskiego.

Prognoza demograficzna dla powiatu toruńskiego na lata	Ludność według ekonomicznych grup wieku (w osobach)		
	przedprodukcyjny	produkcyjny	poprodukcyjny
2020	22 880	70 664	15 790
2025	22 916	73 525	18 262
2030	22 178	77 114	20 110
2035	22 118	79 887	21 447
Różnica	-762	9 223	5 657

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Do 2035 r. GUS prognozuje niewielki spadek liczby osób w wieku przedprodukcyjnym (-762 osoby), oraz dynamiczny wzrost liczby osób w wieku produkcyjnym (o ponad 9.000 osób) i poprodukcyjnym (o ponad 5.000 osób).

Zjawisko tzw. starzenia się społeczeństwa występuje w skali nie tylko lokalnej czy regionalnej, ale jest megatrendem, coraz bardziej odczuwalnym w kraju i na świecie. O ile sytuacja na terenie powiatu toruńskiego jest obecnie korzystniejsza niż na poziomie ponadlokalnym, należy spodziewać się pojawiania stopniowo negatywnych zmian w strukturze demograficznej. W okresie obowiązywania niniejszej strategii pojawi się więc konieczność stopniowego zwiększania intensywności działań skierowanych do osób starszych, w tym usług opiekuńczych i zdrowotnych oraz działań w zakresie integracji międzypokoleniowej.

Tempo zmian oraz poziom zagrożenia zjawiskiem starzenia się społeczeństwa można określić za pomocą wskaźników obciążenia demograficznego: danych przedstawiających liczbę ludności w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym. Im wyższa liczba, tym większe obciążenie demograficzne – oznacza, że osoby pracujące muszą utrzymywać większą liczbę seniorów.

Tabela 11. Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym na obszarze powiatu toruńskiego w latach 2011-2015.

Obszar	Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym w latach 2011-2015					Zmiana w latach 2011-2015
	2011	2012	2013	2014	2015	
Polska	26,9	27,9	29,0	30,2	31,4	4,5
woj. kujawsko-pomorskie	25,7	26,7	27,9	29,1	30,4	4,7
powiat toruński	19,3	20,1	20,8	21,7	22,5	3,2

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Wartość wskaźnika obciążenia demograficznego potwierdza dotychczasowe ustalenia. Uwzględniając wzrost liczby osób w wieku produkcyjnym, wyniki wskazują na wyraźny, dynamiczny wzrost obciążenia demograficznego w skali województwa i kraju oraz w skali powiatu (choć tu tempo zmian jest nieco niższe niż w skali makro).

Podsumowując obserwacje zmian w strukturze demograficznej należy więc uznać, że obecnie ich dynamika jest mniejsza niż w skali regionu. Jest to zjawisko korzystne i pozwalające na lepsze przygotowanie się do nadchodzących zmian poprzez stopniowe wprowadzanie odpowiednich działań.

Obecnie PCPR monitoruje dane przekazywane przez poszczególne gminy powiatu oraz dane GUS. Informacje na temat bieżących potrzeb osób starszych są zbierane w formie wywiadu, najczęściej podczas bezpośredniego kontaktu tych osób z pracownikami w siedzibie PCPR lub OPS-ów. Wśród problemów wymieniane są m.in. niskie dochody, potrzeba niezależności ekonomicznej, mieszkaniowej i poczucia bezpieczeństwa. Poważną barierą dla osób starszych, często z utrudnioną mobilnością ruchową lub niepełnosprawnością biologiczną są duże odległości do urzędów, ośrodków zdrowia, niewystarczająco rozwinięta komunikacja publiczna i niedostosowana architektura w tych instytucjach.

Migracje

Kolejnym czynnikiem mającym istotny wpływ na zmiany w liczbie mieszkańców jest migracja, silnie powiązana z jakością życia na obszarze. Do analizy posłuży wskaźnik demograficzny, jakim jest saldo migracji – liczba osób sprowadzających się na teren gmin powiatu toruńskiego w stosunku do liczby osób wyjeżdżających poza jego obszar.

Tabela 12. Saldo migracji na 1000 osób w powiecie toruńskim w latach 2011-2014.⁵

Obszar	Saldo migracji na 1000 osób				Skumulowane saldo migracji na 1000 osób
	2011	2012	2013	2014	
Polska	-0,1	-0,2	-0,5	-0,4	-1,2
woj. kujawsko-pomorskie	-0,8	-1,0	-1,3	-1,4	-4,5
powiat toruński	10,2	9,7	9,8	9,2	38,9
w tym:					
Chelmża gm. miejska	-5,1	-5,3	-3,9	-3,1	-17,4
Chelmża gm. wiejska	2,1	5,8	-0,6	9,4	16,7
Czernikowo	0,3	-1,3	1,2	-0,8	-0,6
Lubicz	7,2	7,5	7,4	3,0	25,1
Łubianka	12,8	18,0	10,5	11,9	53,2
Łysomice	15,4	5,4	15,0	7,3	43,1
Obrowo	36,0	32,5	33,7	39,6	141,8
Wielka Nieszawka	19,5	16,6	16,3	7,9	60,4
Zławieś Wielka	11,1	13,5	10,9	6,0	41,5

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Powyższe dane wskazują na pozytywne zjawisko wzrostu liczby osób sprowadzających się na teren powiatu toruńskiego. W skali województwa, wliczone w statystyki są największe ośrodki miejskie, przyciągające nowych mieszkańców i oferujące najlepsze dla nich warunki. Mimo to, wskaźnik wojewódzki jest zdecydowanie niższy od wyników powiatowych. Może mieć na to wpływ zjawisko przenoszenia się mieszkańców miast do gmin podmiejskich, w niedużej odległości od miejsca pracy.

Największa liczba osób decyduje się na zamieszkanie na terenie gminy Obrowo – wskaźnik skumulowany z lat 2011-2014 wyniósł aż 141,8 nowych osób na 1000 mieszkańców. Bardzo wysokie wyniki osiągnęły też gmina Wielka Nieszawka (+60,4 osoby/tysiąc mieszkańców) i Łubianka (+53,2 osoby/tysiąc mieszkańców). Ponownie, gminą którą stanowi wyjątek od powyższych ustaleń jest gmina miejska Chelmża, w której nieprzerwanie w analizowanym okresie można zauważyć odpływ mieszkańców w wyniku procesów migracyjnych. Niewielkie ujemne saldo migracji występuje też okresowo w gminie Czernikowo.

⁵ W czasie opracowywania niniejszej strategii w Banku Danych Lokalnych GUS nie były dostępne dane nt. salda migracji na 1000 mieszkańców za rok 2015.

Dynamika migracji stanowi wyraźny sygnał na temat jakości życia mieszkańców na obszarze. Powiat toruński generalnie postrzegany jest jako atrakcyjne miejsce do życia. Kluczowym czynnikiem jest tutaj bliskość Torunia i możliwość szybkiego dojazdu do pracy. Migracja niesie jednak również ze sobą wyzwania dotyczące wspierania prawidłowego procesu integracji społecznej napływających mieszkańców z lokalną społecznością oraz dynamicznej rozbudowy niezbędnej infrastruktury publicznej w miejscach, w których sieć osadnicza rozwija się najszybciej.

Podsumowanie: Struktura demograficzna powiatu jest zrównoważona pod względem płci, a duży odsetek mieszkańców stanowią osoby w wieku przedprodukcyjnym (dzieci i młodzież). W skali długoterminowej należy spodziewać się stopniowego wzrostu liczby seniorów. Oprócz korzystnych warunków demograficznych, na obszarze następuje wzrost liczby mieszkańców, zarówno w wyniku dodatniego przyrostu naturalnego, jak i w wyniku procesów migracyjnych. Wyraźnym wyjątkiem jest tutaj jednak gmina miejska Chełmża, w której od lat można zaobserwować postępujący proces wyludniania i pogarszania się wskaźników demograficznych.

W skali powiatu, oprócz czynników demograficznych, stanowiących podstawę dla dalszej analizy, należy wziąć również pod uwagę czynniki społeczno-gospodarcze: tempo rozwoju lokalnego rynku, dostosowanie infrastruktury i oferty do potrzeb mieszkańców, umożliwienie im rozwoju i podnoszenia kompetencji.

3.3 Rynek pracy

Rynek pracy jest jednym z najważniejszych czynników obrazujących możliwości i ograniczenia obszaru. Jedynie sprawny, konkurencyjny rynek lokalny pozwala na pełne wykorzystanie potencjału demograficznego, zapewniając odpowiednie warunki rozwoju oraz niwelując ryzyko pojawiania się negatywnych zjawisk społecznych. Na kondycję lokalnego rynku składają się m.in.: struktura wykształcenia mieszkańców obszaru, ich poziom przedsiębiorczości, skala i przyczyny bezrobocia oraz sytuacja ekonomiczna mieszkańców, mająca wpływ m.in. na ich siłę nabywczą oraz zależność od pomocy społecznej.

Poziom wykształcenia

Poziom wykształcenia mieszkańców jest ważnym czynnikiem wpływającym na ich pozycję na rynku pracy. Dane z Narodowego Spisu Powszechnego przeprowadzonego w 2011 roku pokazują, że struktura wykształcenia mieszkańców obszaru jest słabsza niż średnie wyniki województwa i kraju.

Tabela 13. Ludność w wieku 13 lat i więcej wg poziomu wykształcenia na terenie powiatu toruńskiego.

Obszar	Ludność w wieku 13 lat i więcej wg poziomu wykształcenia					
	wyższe	średnie i policealne	zasadnicze zawodowe	gimnazjalne	podstawowe ukończone	podstawowe nieukończone i brak wykształcenia
Polska	16,99%	31,56%	21,67%	4,93%	18,31%	1,36%
woj. kujawsko-pomorskie	14,07%	29,50%	25,24%	5,26%	19,90%	1,15%
powiat toruński	11,17%	26,99%	28,13%	6,10%	21,63%	1,30%

Źródło: opracowanie własne na podstawie Narodowego Spisu Powszechnego Ludności 2011.

Dane dotyczące wykształcenia mieszkańców pokazują, że na terenie powiatu dominują osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym (28,13%), średnim i policealnym (26,99%) oraz podstawowym (21,6%). Niewiele ponad 11 % mieszkańców ma wykształcenie wyższe, co daje wynik zdecydowanie niższy niż w skali województwa i kraju. Należy również zwrócić uwagę na potencjalny wpływ Torunia i Bydgoszczy – osoby z wyższym wykształceniem najczęściej poszukują zatrudnienia w większych ośrodkach miejskich, przez co z obszaru powiatu mogą wyjechać najlepiej wykwalifikowani mieszkańcy.

Struktura wykształcenia przekłada się bezpośrednio na sytuację na rynku pracy. Braki w wykształceniu są jedną z głównych barier dla osób poszukujących zatrudnienia, problemem jest również brak motywacji do stałego doksztalcania. Rezultatem jest przedłużający się czas poszukiwania pracy i zagrożenie długotrwałym bezrobociem, w szczególności w przypadku nałożenia się innych trudności (problemy finansowe, zdrowotne, niepełnosprawność, trudna sytuacja rodzinna). Z tego powodu działania aktywizujące prowadzone przez PCPR i inne podmioty na terenie powiatu łączą szkolenia zawodowe z poradnictwem, konsultacjami psychologicznymi i praktycznymi zajęciami. Przykładem takich działań w poprzednim okresie strategicznym jest realizacja projektu systemowego „Uwierzyć w siebie – aktywna integracja osób przebywających w rodzinach zastępczych i je opuszczających” ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego⁶.

⁶ Szczegółowe informacje na temat wykorzystania środków z EFS w latach 2011-2015 w części 3.5.

Aktywność ekonomiczna

Kolejnym ważnym czynnikiem wpływającym na rozwój lokalnego rynku jest poziom aktywności ekonomicznej jego mieszkańców. Wskaźnik jest mierzony w oparciu o liczbę osób zatrudnionych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców.

Tabela 14. Pracujący na 1000 ludności na obszarze powiatu toruńskiego w latach 2011-2015.

Obszar	Pracujący na 1000 ludności w latach 2011-2015					Zmiana w latach 2011-2015
	2011	2012	2013	2014	2015	
Polska	224	223	226	230	232	8,0
woj. kujawsko-pomorskie	211	208	210	216	218	7,0
powiat toruński	169	142	139	144	143	-26,0
w tym:						
Chelmża gm. miejska	158	159	146	147	147	-11,0
Chelmża gm. wiejska	66	70	60	62	53	-13,0
Czernikowo	77	73	69	73	71	-6,0
Lubicz	181	170	177	175	175	-6,0
Łubianka	119	90	96	97	95	-24,0
Łysomice	599	359	322	348	355	-244,0
Obrowo	69	71	75	79	82	13,0
Wielka Nieszawka	229	218	240	256	242	13,0
Zławieś Wielka	101	100	104	117	112	11,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Dane powiatowe w porównaniu ze średnimi wskazują na niewystarczającą aktywność zawodową mieszkańców. Na większości obszaru można zauważyć spadek wskaźnika w 2012 roku i stopniowe, niewielkie wzrosty w kolejnych latach. W porównaniu z 2011 r., na koniec analizowanego okresu na każdy 1000 mieszkańców przypadało średnio o 26 mniej osób pracujących. Różnice między sytuacją na rynku pracy w poszczególnych gminach są wyraźne, jeśli chodzi o roczne wahania, ale ogółem w analizowanym okresie wzrosty zanotowano jedynie w gminach Obrowo, Wielka Nieszawka i Zławieś Wielka. Dysproporcje ulegają stopniowemu zmniejszeniu, jednak wymagają podjęcia odpowiednich działań na poziomie lokalnym i zdecydowanego działania w skali całego powiatu.

Tabela 15. Pracujący wg sekcji PKD 2007 na obszarze powiatu toruńskiego w latach 2011-2015.

Sekcje PKD 2007	Pracujący wg sekcji PKD 2007 w latach 2011-2015 (w osobach) w powiecie toruńskim					Zmiana w latach 2011- 2015
	2011	2012	2013	2014	2015	
rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	7 112	7 114	7 018	6 991	6 998	-114
przemysł i budownictwo	9 362	7 256	6 802	7 109	6 980	-2 382
handel; naprawa pojazdów samochodowych; transport i gospodarka magazynowa; zakwaterowanie i gastronomia; informacja i komunikacja	2 735	2 569	2 685	2 983	3 145	410
działalność finansowa i ubezpieczeniowa; obsługa rynku nieruchomości	296	300	312	302	274	-22
pozostałe usługi	3 860	3 640	3 959	4 116	4 129	269

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Na terenie powiatu toruńskiego, na koniec 2015 roku najwięcej osób było zatrudnionych w podmiotach z sektora usług (łącznie 7 548), jednak nie zanotowano znaczących różnic między poszczególnymi sektorami – zatrudnienie w pozostałych sektorach jest niemal równie wysokie, zatrudnionych było w nich ok. 7000 osób. W analizowanym okresie największy wzrost zanotowano w sektorze usług, spadła zaś liczba osób zatrudnionych w sektorze przemysł i budownictwo.

Poziom wynagrodzeń

W odniesieniu do osób zatrudnionych, wyznacznikiem kondycji lokalnego rynku pracy jest poziom średniego wynagrodzenia brutto. W porównaniu do średniej krajowej (100%), zarobki na terenie województwa są niższe (nieco powyżej 85%), jednak znacząco lepsze niż w skali powiatu (ok. 75% średniej krajowej). Warto tu porównać poziom wynagrodzeń na terenie powiatu i w mieście Toruń, które stanowi ważny punkt odniesienia dla lokalnego rynku pracy. Wysokość wynagrodzeń w mieście to aż 96% średniej krajowej, średnio o 20% więcej niż otrzymują pracujący z terenu powiatu toruńskiego. Tak duża dysproporcja w zarobkach, w połączeniu z łatwym dojazdem do Torunia może prowadzić do zjawiska drenażu kadr – najlepiej wykształceni i ambitni mieszkańcy będą poszukiwać lepiej płatnej pracy, nawet kosztem dojazdu poza swoje miejsce zamieszkania.

Tabela 16. Przeciętne wynagrodzenie brutto w relacji do średniej krajowej na obszarze powiatu toruńskiego w latach 2011-2015.

Obszar	Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w relacji do średniej krajowej (Polska = 100)				
	2011	2012	2013	2014	2015
woj. kujawsko-pomorskie	84,5%	85,0%	85,7%	85,9%	85,3%
miasto Toruń	94,2%	94,7%	95,9%	96,8%	96,2%
powiat toruński	72,9%	73,1%	75,1%	75,8%	74,9%

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

W latach 2011-2014 można było zaobserwować korzystne zjawisko – stały, stopniowy wzrost przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto na terenie powiatu. Pomimo spadku w 2015 r., zanotowano więc zmniejszanie się dysproporcji w stosunku do średniej wojewódzkiej (z 11,6% do 10,4%).

Sytuacja na rynku pracy oraz wysokość wynagrodzeń jest uzależniona od liczby i kondycji lokalnych firm. Na terenie powiatu toruńskiego w 2015 r. siedzibę posiadało 9 548 firm, a 7 704 osoby prowadziły działalność gospodarczą. Ze względu na fakt, iż dane bezwzględne nie pozwalają na obiektywną ocenę, w analizie posłużono się wskaźnikiem przedsiębiorczości: określenie liczby podmiotów gospodarczych przypadających na 1000 mieszkańców. Wskaźnik w powiecie toruńskim wyniósł 92, co jest wynikiem niskim w porównaniu ze wskaźnikiem krajowym (109 na 1000 mieszkańców), ale porównywalnym ze średnią wojewódzką (93 podmioty na 1000 mieszkańców).

Tabela 17. Podmioty wpisane do rejestru na 1000 ludności na obszarze powiatu toruńskiego w latach 2011-2015.

Obszar	Podmioty wpisane do rejestru na 1000 ludności					Zmiana w latach 2011-2015
	2011	2012	2013	2014	2015	
Polska	100	103	106	107	109	9
woj. kujawsko-pomorskie	88	90	91	92	93	5
powiat m. Toruń	117	121	125	127	128	11
powiat toruński	83	85	89	91	92	9
w tym:						
Chelmża gm. miejska	75	76	77	78	78	3
Chelmża gm. wiejska	58	57	61	63	62	4

Czernikowo	66	67	70	71	75	9
Lubicz	98	100	106	106	108	10
Łubianka	69	71	77	82	84	15
Łysomice	94	98	104	106	109	15
Obrowo	87	92	94	96	98	11
Wielka Nieszawka	104	111	111	115	114	10
Zławieś Wielka	89	92	95	98	98	9

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

W całym analizowanym okresie zaobserwowano bardzo pozytywny trend, który utrzymał się w 2015 r. – wskaźnik stopniowo rósł, nawet jeśli w części gmin dynamika wzrostu była mniejsza. Systematyczny wzrost poziomu przedsiębiorczości mieszkańców jest kluczowym czynnikiem rozwojowym powiatu toruńskiego. Obserwacje potwierdziły się również w badaniu liczby firm prowadzonych przez osoby fizyczne:

Tabela 18. Przedsiębiorczość na obszarze powiatu toruńskiego w latach 2011-2015.

Obszar	Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą wpisane do rejestru na 1000 ludności					Zmiana w latach
	2011	2012	2013	2014	2015	2011-2015
Polska	75	76	77	77	77	2
woj. kujawsko-pomorskie	67	67	68	68	68	1
powiat toruński	68	70	73	74	75	7
w tym:						
Chelmża gm. miejska	57	57	58	58	57	0
Chelmża gm. wiejska	47	46	49	51	50	3
Czernikowo	57	57	60	60	63	6
Lubicz	82	82	88	87	88	6
Łubianka	55	56	61	65	66	11
Łysomice	77	80	84	84	87	10
Obrowo	77	80	82	83	84	7
Wielka Nieszawka	83	88	87	90	88	5
Zławieś Wielka	73	74	76	79	78	5

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Co ciekawe, liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w przeliczeniu na tysiąc mieszkańców na terenie powiatu toruńskiego jest znacznie wyższa niż średnia dla województwa. Dodatkowo wzrost na poziomie powiatu kilkukrotnie przekracza wskaźniki ponadlokalne. Wyjątkiem są gminy miejska i wiejska Chełmża, gdzie zarówno liczba podmiotów, jak i zmiany są mniejsze niż w pozostałych gminach. Najkorzystniejsza sytuacja wystąpiła w gminach Łubianka i Łysomice, gdzie na każdy 1000 mieszkańców zarejestrowano 10-11 nowych firm.

Poziom bezrobocie

Stopień aktywności gospodarczej mieszkańców jest szczególnie cennym zasobem obszaru i wymaga podjęcia działań wspierających rozwój i utrzymanie pozytywnych trendów. Równocześnie jednak należy zwrócić uwagę na osoby pozostające bez pracy i poszukujące zatrudnienia. Stopa bezrobocia, pojawiające się trendy i zagrożenia z nim związane są kluczowym elementem przy kompleksowej ocenie stanu lokalnego rynku pracy. Procentowy udział osób bezrobotnych na terenie powiatu toruńskiego jest wyższy niż odsetek osób zarejestrowanych jako bezrobotni na obszarze województwa i w skali całego kraju.

Tabela 19. Bezrobocie na obszarze powiatu toruńskiego wg stanu na 31.12.2015 r.

Obszar	Liczba zarejestrowanych bezrobotnych	Udział osób bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym		
		razem	mężczyźni	kobiety
Polska	1 563 339	6,5%	5,9%	7,2%
woj. kujawsko-pomorskie	107 255	8,2%	6,8%	9,8%
powiat toruński	5 464	8,3%	6,6%	10,1%
w tym:				
Chełmża gm. miejska	1 114	11,7%	9,0%	14,6%
Chełmża gm. wiejska	599	9,6%	7,7%	11,8%
Czernikowo	853	14,9%	11,6%	18,4%
Lubicz	794	6,4%	5,3%	7,5%
Łubianka	259	5,9%	5,0%	7,0%
Łysomice	456	7,3%	5,9%	8,9%
Obrowo	721	7,3%	5,9%	8,9%
Wielka Nieszawka	171	5,5%	4,7%	6,4%
Zławieś Wielka	497	5,8%	4,6%	7,0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Na terenie powiatu największy udział osób bezrobotnych występuje w przypadku gminy Czernikowo (aż 14,9%), zaś w gminach otaczających Toruń (Lubicz, Łubianka, Łysomice, Obrowo, Wielka Nieszawka i Żławieś Wielka) liczba bezrobotnych jest mniejsza niż wynikałoby ze średniej krajowej i wojewódzkiej.

Wśród osób bezrobotnych zdecydowanie przeważają kobiety (ich udział wśród osób bezrobotnych jest wyższy o 3,5%). Pokrywa się to z danymi uzyskanymi na terenie poszczególnych gmin oraz w skali województwa i kraju. Tym niemniej, problem bezrobocia kobiet występuje na terenie powiatu z dużo większym natężeniem. Podczas gdy średni odsetek bezrobotnych kobiet w skali kraju wynosi 7,2%, na terenie powiatu toruńskiego problemem tym dotkniętych jest 10,1% kobiet w wieku produkcyjnym. Największy poziom bezrobocia wśród kobiet wystąpił na terenie gminy Czernikowo (ponad 18%) i gmin Chełmża (gmina wiejska blisko 12%, w mieście 14,6%). Wynik poniżej 7% zanotowano jedynie w gminie Wielka Nieszawka.

Tabela 20. Udział osób długotrwale bezrobotnych oraz z prawem do zasiłku w liczbie bezrobotnych ogółem na terenie powiatu toruńskiego w latach 2011-2015.

Zakres	Udział osób w trudnej sytuacji w liczbie bezrobotnych ogółem					Zmiana w latach 2011-2015
	2011	2012	2013	2014	2015	
Osoby długotrwale bezrobotne	49,6%	46,4%	53,1%	54,5%	52,3%	2,7
Osoby z prawem do zasiłku	17,0%	16,5%	15,6%	18,5%	21,3%	4,3

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PCPR.

W podobnej, a nawet trudniejszej, sytuacji na rynku pracy są seniorzy (osoby powyżej 50 roku życia), osoby z dużym doświadczeniem, ale często nieaktualnymi kwalifikacjami. Osoby te w przypadku utraty zatrudnienia znajdują się w bardzo trudnej sytuacji, ponieważ nie umieją szybko i skutecznie dostosować się do bieżących potrzeb rynku pracy.

W latach 2011-2015 odsetek osób bezrobotnych w powiecie toruńskim nieznacznie spadł (o 1%) a stopniową poprawę notowano od 2013 r. Wyniki powiatowe pokrywają się z danymi z terenu całego województwa. Na poziomie gminnym, problem bezrobocia jest bardziej odczuwalny na terenie gminy Czernikowo, gdzie po bardzo dużym wzroście (18% w 2013 r.) udało się powrócić do stanu wyjściowego z 2011 r. (spadek do 14,9%).

Tabela 21. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym na obszarze powiatu toruńskiego w latach 2011-2015.

Obszar	Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w latach 2011-2015					Zmiana w latach 2011-2015
	2011	2012	2013	2014	2015	
Polska	8,0%	8,7%	8,8%	7,5%	6,5%	-1,5
woj. kujawsko-pomorskie	10,3%	11,1%	11,3%	9,6%	8,2%	-2,1
powiat toruński	9,5%	10,8%	11,3%	9,4%	8,3%	-1,2
w tym:						
Chelmża gm. miejska	12,9%	15,8%	17,2%	14,0%	11,7%	-1,2
Chelmża gm. wiejska	10,4%	13,1%	13,2%	11,7%	9,6%	-0,8
Czernikowo	15,0%	16,8%	18,0%	15,7%	14,9%	-0,1
Lubicz	7,4%	8,3%	8,2%	7,0%	6,4%	-1,0
Łubianka	7,8%	8,9%	9,3%	6,7%	5,9%	-1,9
Łysomice	7,6%	8,9%	9,7%	7,7%	7,3%	-0,3
Obrowo	9,2%	9,3%	9,2%	8,1%	7,3%	-1,9
Wielka Nieszawka	7,7%	7,9%	7,4%	6,1%	5,5%	-2,2
Zławieś Wielka	7,2%	7,8%	8,7%	6,9%	5,8%	-1,4

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Sytuacja na rynku pracy wg najnowszych danych statystycznych publikowanych przez Powiatowy Urząd Pracy dla Powiatu Toruńskiego potwierdza dotychczasowe obserwacje. Spośród osób zarejestrowanych jako bezrobotne⁷ aż 84% stanowiły osoby w szczególnej sytuacji, w tym aż 54,4% osoby długotrwale bezrobotne. Oznacza to utrzymanie negatywnego trendu z poprzedniego okresu strategicznego i zwiększa ryzyko dalszego pogorszenia się sytuacji osób pozostających bez pracy. Zgodnie z danymi PUP 32% ogółu bezrobotnych stanowiły osoby młode (do 30 roku życia), 20% osoby bez doświadczenia zawodowego, a jako osoby bez kwalifikacji zawodowych zarejestrowano ponad 1/3 wszystkich bezrobotnych (31,3%). Potwierdza to trudności w dostosowaniu posiadanych umiejętności i wiedzy do wymagań pracodawców. W tym zakresie trudności mają również osoby starsze (20,8% zarejestrowanych). Pomimo posiadanego doświadczenia, takie osoby mają kłopoty z dostosowaniem się do szybkich zmian na rynku pracy, tempa rozwoju technologii czy wymogiem dużej mobilności.

⁷ Wg stanu na 31.12.2016 r. Źródło: STRUKTURA I BILANS BEZROBOTNYCH PUP dla Powiatu Toruńskiego.

Podsumowanie: Na terenie powiatu toruńskiego zaobserwować można stosunkowo niski poziom aktywności zawodowej mieszkańców i poziom przedsiębiorczości, niższy niż w skali wojewódzkiej poziom wynagrodzeń oraz problem bezrobocia, szczególnie wśród kobiet. W skali długoterminowej można jednak zaobserwować, że trendy są pozytywne, wskazujące na stopniowy rozwój lokalnego rynku pracy. Ludność zamieszkująca obszar powiatu najczęściej jest zatrudniona w sektorze usług, spada zaś zatrudnienie w sektorze przemysłu i budownictwa. Skala bezrobocia jest porównywalna ze średnią wojewódzką. Wśród osób bezrobotnych przeważają osoby młode i z niewystarczającym przygotowaniem (wykształcenie, kwalifikacje). Większość bezrobotnych stanowią osoby w szczególnej sytuacji, co zwiększa zagrożenie długotrwałym bezrobociem i w konsekwencji wykluczeniem społecznym.

3.4 Osoby niepełnosprawne i ze szczególnymi potrzebami

Jedną z grup szczególnie narażonych na wykluczenie z rynku pracy są osoby z orzeczoną niepełnosprawnością. Stanowią one stosunkowo niewielki odsetek ogółu bezrobotnych (3% zarejestrowanych), jednak ze względu na szczególną sytuację trudniej jest im wejść i utrzymać się na rynku pracy. Są to również osoby szczególnie narażone na wykluczenie z życia społecznego, ze względu na liczne bariery w transporcie i komunikacji z otoczeniem.

Tabela 22. Orzeczenia wydane osobom po 16 roku życia przez Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w latach 2012-2015.

Typ orzeczenia	Liczba wydanych orzeczeń			
	2012	2013	2014	2015
Ogółem	1540	1344	1119	1357
w tym:				
- o odmowie ustalenia niepełnosprawności	38	31	32	35
- o niezaliczeniu do osób niepełnosprawnych	82	44	23	54
- o zaliczeniu do osób niepełnosprawnych	1420	1269	1064	1268

Źródło: Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Toruniu

Liczba osób, którym wydano orzeczenie o zaliczeniu do osób niepełnosprawnych w analizowanym okresie ulegała zmianom, można jednak zauważyć niewielki spadek liczby orzeczeń. W przypadku otrzymania decyzji, najczęściej nadawanym stopniem niepełnosprawności był stopień lekki. Największy spadek zanotowano w zakresie orzeczeń o niepełnosprawności w stopniu znacznym.

Tabela 23. Podział osób niepełnosprawnych pod kątem orzeczonego stopnia niepełnosprawności w latach 2012-2015 na terenie powiatu toruńskiego.

Stopień niepełnosprawności	Liczba orzeczeń o zaliczeniu do osób niepełnosprawnych wydanych po raz pierwszy			
	2012	2013	2014	2015
Ogółem liczba orzeczeń	634	514	417	445
w tym:				
- znaczny	240	162	117	131
- umiarkowany	183	161	154	148
- lekki	211	191	146	166
Orzeczenia wydane na podst. art. 5 ustawy ⁸	1	1	0	0

Źródło: Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Toruniu

Działania z zakresu rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych w latach 2011-2015 obejmowały przede wszystkim wspieranie tych osób w podjęciu działalności gospodarczej lub rolniczej oraz finansowanie wykorzystania instrumentów i usług rynku pracy dla poszukujących i niepozostających w zatrudnieniu. W tym zakresie zadanie było realizowane z funduszu PFRON.

Tabela 24. Działania z zakresu rehabilitacji zawodowej realizowane przez PUP dla Powiatu Toruńskiego w latach 2011-2015.

Zakres	Wsparcie osób niepełnosprawnych z terenu powiatu toruńskiego				
	2011	2012	2013	2014	2015
Środki na podjęcie działalności gospodarczej					
Liczba osób, które uzyskały pomoc	3	1	4	3	3
Kwota wsparcia w zł	99 000,00	40 000,00	120 000,00	90 000,00	90 000,00
Zwrot wydatków na instrumenty rynku pracy					
Liczba osób, które uzyskały pomoc	25	15	37	25	32
Kwota wsparcia w zł	109 053,02	49 760,00	42 626,00	200 000,00	225 985,00

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PCPR.

⁸ Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2016, nr 0, poz. 2046 ze zm.); orzeczenie o niezdolności do samodzielnej egzystencji, traktowane na równi z orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności.

Wsparcie dla osób niepełnosprawnych obejmuje nie tylko aktywizację zawodową, ale również wsparcie w procesie integracji z lokalną społecznością, dofinansowanie likwidacji barier architektonicznych, zakupu sprzętu i rehabilitacji i innych zadań związanych z rehabilitacją społeczną.

Tabela 25. Działania z zakresu rehabilitacji społecznej realizowane przez PCPR na terenie powiatu toruńskiego w latach 2011-2015.

Zakres	Wsparcie osób niepełnosprawnych z terenu powiatu toruńskiego				
	2011	2012	2013	2014	2015
Pomoc na likwidację barier architektonicznych					
Liczba osób, które uzyskały pomoc	20	51	15	19	6
Kwota pomocy w zł	20 000	136 827	41 624	63 902	29 999
Dofinansowanie turnusów rehabilitacyjnych					
Liczba osób, które uzyskały pomoc	128	179	105	118	0
Kwota pomocy w zł	127 555,37	140 492	86 477	93 395	0
Zaopatrzenie w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze i sprzęt rehabilitacyjny					
Liczba osób, które uzyskały pomoc	185	369	170	200	404
Kwota pomocy w zł	185 035,36	314 097	169 348	189 163	375 328

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PCPR.

Zwiększenie samodzielności, poziomu motywacji i zaangażowania w życie społeczne pozytywnie wpływa na proces aktywizacji zawodowej. Wielkość środków jest zależna od stopnia wsparcia z PFRON oraz możliwości budżetowych powiatu. W ramach środków zewnętrznych, w poprzednim okresie strategicznym realizowany był:

1. Program PFRON „Wyrównywanie różnic między regionami II”, w ramach którego dofinansowano:

W 2013 r. – 5 projektów z 2 obszarów tematycznych:

- B – likwidacji barier w poruszaniu i komunikowaniu się osób niepełnosprawnych w placówce służby zdrowia, 1 projekt, koszt całkowity 267 732,46 zł
- D – ograniczenia i likwidacji barier transportowych, 4 projekty, łączny koszt całkowity 658 494,00 zł

W 2014 r. – 2 projekty w obszarze tematycznym D – likwidacja barier transportowych, na łączny koszt całkowity 387 920,00 zł.

2. Program pilotażowy PFRON „Aktywny Samorząd”, w ramach którego dofinansowano:

W 2013 r. – 39 projektów polegających na wsparciu finansowym w wyeliminowaniu lub zmniejszeniu barier ograniczających uczestnictwo beneficjentów w życiu społecznym, zawodowym i w dostępie do edukacji. Dofinansowania zostały przekazane w ramach 2 modułów (Moduł I – likwidacja barier utrudniających aktywizację społeczną i zawodową, 10 dofinansowanych wniosków; Moduł II – pomoc w uzyskaniu wykształcenia na poziomie wyższym, 33 dofinansowane wnioski). Łączna kwota wsparcia wyniosła 136.876,98 zł, co stanowiło 95% przyznanego limitu ogółem na realizację Programu.

W 2014 r. – 49 projektów (Moduł I – 16 wniosków, Moduł II – 33 wnioski). Łączna kwota wsparcia wyniosła 214.726,23 zł, tj. 98% przyznanego limitu ogółem na realizację Programu.

W kolejnym okresie strategicznym wskazano na konieczność wspierania aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych, także z wykorzystaniem formuły Warsztatów Terapii Zajęciowej (WTZ). PCPR może pełnić tu rolę istotnego łącznika pomiędzy przedstawicielami władzy lokalnej a środowiskami osób niepełnosprawnych.

Podsumowanie: Na terenie powiatu toruńskiego spada liczba orzeczeń o zaliczeniu do osób niepełnosprawnych wydanych po raz pierwszy. Równocześnie, ze względu na szczególną sytuację, na rzecz osób z orzeczoną niepełnosprawnością prowadzony jest szereg działań z zakresu polityki społecznej. Wsparcie finansowane jest przede wszystkim ze środków funduszu PFRON, w ramach którego dofinansowywane są wnioski osób i podmiotów.

3.5 Piecza zastępcza

PCPR w Toruniu pełni funkcję organizatora i koordynatora pieczy zastępczej na terenie powiatu. Wsparciem objęte są rodziny zastępcze, w których przebywa łącznie blisko 180 dzieci, rodzinne domy dziecka. Wśród rodzin zastępczych dwie pełnią rolę pogotowia rodzinnego. W latach 2011-2013 na terenie powiatu istniała jedna placówka opiekuńczo-wychowawcza w Chełmży, jednak w 2013 r. podjęto decyzję o jej likwidacji.

Tabela 26. Liczba podmiotów sprawujących pieczę zastępczą na terenie powiatu toruńskiego w latach 2011-2015.

Zakres	Liczba rodzin pełniących pieczę zastępczą					Zmiana w latach 2011-2015
	2011	2012	2013	2014	2015	
Rodziny zastępcze	129	117	112	117	105	-24
w tym:						
Rodziny spokrewnione z dzieckiem	100	66	59	60	56	-44
Rodziny niezawodowe, niespokrewnione z dzieckiem	20	43	47	45	38	18
Rodziny zawodowe, niespokrewnione z dzieckiem	9	8	4	8	9	0
Rodzinne Domy Dziecka	-	1	2	2	2	2

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PCPR.

Zmiany w liczbie funkcjonujących rodzin zastępczych wynikały m.in. z wydłużającego się pobytu wychowanków w rodzinie – trudności w znalezieniu pracy powodują, że młodzież częściej wybiera kontynuację nauki, co wydłuża czas przebywania w rodzinie zastępczej do 25 roku życia. Wzrasta także stopniowo liczba dzieci przebywających w jednej rodzinie. Pomimo tego trendu, koszt utrzymania wychowanka w rodzinie zastępczej jest niższy od kosztów utrzymywania formalnej placówki opiekuńczo-wychowawczej, przynosi również znacznie większe korzyści dla rozwoju dziecka.

Dzieci przebywające w pieczy zastępczej i osoby je opuszczające stanowią szczególną grupę odbiorców pomocy społecznej. Doświadczenia zebrane we wczesnym, kluczowym dla rozwoju okresie powodują trudności w dalszym życiu osobistym i zawodowym. Często są to osoby korzystające ze wsparcia w wielu zakresach – od poradnictwa specjalistycznego po świadczenia z tytułu niepełnosprawności.

Wsparcie z zakresu pieczy zastępczej było przekazywane w formie świadczeń pieniężnych przeznaczonych na takie wydatki jak:

- szkolenia rodzin zastępczych niezawodowych i spokrewnionych oraz szkolenia dla kandydatów na rodziny zastępcze;
 - szkolenia koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej;
- zaś od 2013 r. także:
- świadczenia na pokrycie wydatków związanych z potrzebami przyjmowanego dziecka;
 - wynagrodzenie wraz z pochodnymi osób zatrudnionych w rodzinie zastępczej lub rodzinnym domu dziecka lub zajmujących się opieką i wychowaniem w rodzinnym domu dziecka;
 - wynagrodzenia rodzinnych domów dziecka;

- utrzymanie lokalu w którym prowadzony jest rodzinny dom dziecka.

Powyższe wsparcie było przyznawane w ramach realizacji rocznych programów resortowych rozwoju rodzinnej pieczy zastępczej, rozliczanych na zasadzie dotacji przez powiat toruński.

W zakresie zadań bieżących pozostaje systematyczny nadzór nad rodzinami i wsparcie, m.in. psychologiczne dla osób świadczących pieczę zastępczą. Równocześnie, PCPR zajmuje się kontaktem z rodzinami biologicznymi dzieci przebywających w pieczy zastępczej, współpracując w tym zakresie z podmiotami zewnętrznymi. Zgodnie z przepisami ustawy o wspieraniu rodziny i pieczy zastępczej nakłada również na PCPR obowiązek realizacji programów profilaktycznych dla dzieci przebywających w rodzinach dysfunkcyjnych. Zadaniem na kolejny okres strategiczny będzie dalsza promocja i wspieranie powstawania kolejnych rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka na terenie powiatu toruńskiego

Działania dofinansowane z EFS

Osoby korzystające ze wsparcia w związku z uczestnictwem w pieczy zastępczej były, wraz z osobami niepełnosprawnymi, głównym odbiorcą działań PCPR dofinansowanych ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego:

- **w 2011 r.** projekt pt. „Uwierzyć w siebie – aktywna integracja osób przebywających w rodzinach zastępczych i je opuszczających”. W inicjatywie wzięło udział 41 osób niepełnosprawnych w wieku 20-65 lat, uczestnicząc w szeregu szkoleń i zajęciach terapeutycznych. Wkład własny finansowy został wniesiony ze środków PFRON.
- **W latach 2012-2013** – kontynuacja projektu, skierowana do 100 osób w wieku 15-64 lat zagrożonych wykluczeniem społecznym, pochodzących ze środowiska osób niepełnosprawnych i pieczy zastępczej. Celem projektu była aktywizacja i aktywna integracja uczestników poprzez podniesienie motywacji i zwiększenie umiejętności.
- **W 2015 r.** – kontynuacja projektu, skierowana łącznie do 23 osób niepełnosprawnych i wychowanków rodzin zastępczych. Projekt obejmował pakiet korekcyjno-edukacyjny: warsztaty i doradztwo w zakresie rozwoju zawodowego i osobistego, konsultacje psychologiczne i zajęcia wyjazdowe.

W latach 2014-2015 realizowany był również projekt pt. „Pełnosprawni w pracy II”, w którym PCPR wystąpił jako partner podmiotu gospodarczego. Działania w formie stażu połączonego z pośrednictwem pracy były prowadzone na rzecz 50 uczestników w wieku 15-30 lat z terenu powiatu toruńskiego i gminy Miasta Toruń.

Tabela 27. Wykorzystanie środków EFS w projektach PCPR w latach 2011-2014.

Zakres	Wykorzystanie środków EFS w zł				RAZEM
	2011	2012	2013	2014	
Całkowita wartość projektu	199 168,82	256 549,04	286 894,59	153 873,03	1 231 553,48
Dofinansowanie z EFS	169 293,49	218 066,68	243 774,10	130 792,08	1 046 734,15
Dofinansowanie z budżetu państwa	8 962,60	11 544,71	12 996,56	6 924,28	55 506,21
Wkład własny	20 912,73	26 937,65	30 123,93	16 156,67	129 313,12

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PCPR.

Doświadczenie zdobyte w ramach powyższych projektów stanowi cenny zasób w kontekście kolejnego okresu strategicznego. Realizacja wyznaczonych celów będzie wymagać aktywnego wnioskowania o dofinansowanie ze źródeł zewnętrznych. Bogate doświadczenie w zakresie realizacji projektów systemowych w Programie Operacyjnym Kapitał Ludzki, finansowanych z EFS będzie cennym argumentem przy ubieganiu się o wsparcie kolejnych inicjatyw.

Podsumowanie: Realizacja działań z zakresu wspierania rodziny i rozwoju pieczy zastępczej realizowane są z wykorzystaniem zewnętrznych źródeł finansowania – zarówno środków celowych, jak i w formie projektów skierowanych do szerszej grupy docelowej. Skala wykorzystania funduszy zewnętrznych rośnie, nie tylko ze względu na zwiększenie liczby zadań, ale również coraz większe doświadczenie w zakresie wykorzystania dotacji. Jest to kluczowy zasób w zakresie pozyskania środków na kolejny okres strategiczny, w szczególności środków unijnych.

3.6 Infrastruktura społeczna

Infrastruktura społeczna definiuje zamożność obszaru poprzez dostęp do oferty kulturalno-edukacyjnej oraz różnego rodzaju usług specjalistycznych, służących poprawie poziomu jakości życia mieszkańców, integracji społecznej, komunikacji między różnymi grupami i lepszemu rozpoznawaniu potrzeb lokalnej społeczności. W rozdziale zostaną przeanalizowane kwestie edukacyjne, dostępu do służby zdrowia i opieki społecznej, bezpieczeństwa publicznego.

W zakresie systemu opieki i edukacji dzieci w wieku do 4 lat, na terenie gmin należących do powiatu toruńskiego, w 2011 r. nie funkcjonował żaden żłobek. Sytuacja zaczęła ulegać zmianie od 2012 roku, zaś obecnie opieką żłobkową objęte jest 2,6% dzieci. Oferta w tym zakresie jest ograniczona również w skali województwa, gdzie dopiero w ostatnich latach zwiększono liczbę ośrodków, a wzrost odsetka dzieci uczęszczających do żłobków był analogiczny do zmian na terenie powiatu.

Tabela 28. Odsetek dzieci objętych opieką w żłobkach na obszarze powiatu toruńskiego w latach 2011-2015.

Obszar	Odsetek dzieci objętych opieką w żłobkach					Zmiana w latach 2011-2015
	2011	2012	2013	2014	2015	
Polska	3,0%	3,8%	4,8%	5,9%	6,8%	3,8
woj. kujawsko-pomorskie	2,3%	3,0%	3,5%	4,3%	4,9%	2,6
powiat toruński	0,0%	0,2%	1,2%	1,4%	2,6%	2,6

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

W zakresie systemu opieki i edukacji dzieci w wieku powyżej 4 lat (4-6 lat), oferta na terenie powiatu jest bardziej rozbudowana. Na terenie poszczególnych gmin funkcjonuje łącznie 14 ośrodków, w tym:

- gm. miejska Chełmża: 2 przedszkola publiczne;
- gm. wiejska Chełmża: 1 przedszkole niepubliczne;
- gm. Czernikowo: 1 przedszkole publiczne;
- gm. Lubicz: 1 przedszkole publiczne, 4 przedszkola niepubliczne, 1 punkt przedszkolny;
- gm. Łubianka: 1 przedszkole niepubliczne;
- gm. Łysomice: 1 przedszkole publiczne;
- gm. Obrowo: 2 przedszkola publiczne;
- gm. Wielka Nieszawka: 1 przedszkole niepubliczne;
- gm. Zławieś Wielka: 1 przedszkole niepubliczne.

Tabela 29. Odsetek dzieci objętych opieką przedszkolną na obszarze powiatu toruńskiego w latach 2011-2015.

Obszar	Odsetek dzieci objętych opieką przedszkolną					Zmiana w latach 2011-2015
	2011	2012	2013	2014	2015 ⁹	
Polska	70,8%	71,6%	75,3%	82,3%	b.d.	11,5
woj. kujawsko-pomorskie	64,1%	64,3%	69,2%	75,5%	b.d.	11,4
powiat toruński	52,7%	51,6%	62,0%	67,9%	b.d.	15,2
w tym:						
Chełmża gm. miejska	58,1%	54,8%	58,5%	61,7%	b.d.	3,6

⁹ W czasie opracowywania niniejszej strategii w Banku Danych Lokalnych GUS nie były dostępne dane nt. odsetka dzieci objętych opieką przedszkolną za rok 2015.

Chelmża gm. wiejska	48,6%	39,8%	58,7%	59,5%	b.d.	10,9
Czernikowo	45,5%	41,6%	55,4%	66,3%	b.d.	20,8
Lubicz	69,4%	69,0%	82,9%	91,1%	b.d.	21,7
Łubianka	48,0%	38,2%	51,9%	54,2%	b.d.	6,2
Łysomice	30,4%	29,7%	57,4%	68,5%	b.d.	38,1
Obrowo	57,7%	59,8%	66,2%	68,4%	b.d.	10,7
Wielka Nieszawka	60,3%	55,6%	54,4%	55,8%	b.d.	-4,5
Zławieś Wielka	39,0%	46,6%	51,1%	62,4%	b.d.	23,4

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Na przestrzeni ostatnich lat liczba miejsc w placówkach przedszkolnych uległa zwiększeniu, podniosła się również jakość oferty. Poprawa warunków na obszarach wiejskich pozwoliła również na zmniejszenie obłożenia placówek miejskich. W odniesieniu do danych regionalnych, odsetek dzieci objętych opieką przedszkolną jest jednak stosunkowo niski (poniżej 70%), podczas gdy już w skali województwa jest to blisko 76%. Chlubnym wyjątkiem jest tutaj gmina Lubicz, w której w 2015 r. opieką przedszkolną objęte zostało ponad 90 % (wynik lepszy od średniej wojewódzkiej i ogólnopolskiej).

W zakresie edukacji wczesnoszkolnej, funkcje edukacyjne na terenie powiatu toruńskiego w poprzednim okresie strategicznym pełniły szkoły podstawowe i gimnazja.

Tabela 30. Liczba szkół oraz liczba osób uczących się na obszarze powiatu toruńskiego wg stanu na 2015 r.

Obszar	Szkoły podstawowe		Szkoły gimnazjalne		Szkoły ponadgimnazjalne i policealne	
	obiekty	uczniowie	obiekty	uczniowie	obiekty	uczniowie
powiat toruński	43	7 772	17	3 081	13	1 053

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Oferta zajęć oraz stan infrastruktury w latach 2011-2015 były rozwijane dzięki realizacji projektów ze środków powiatu i źródeł zewnętrznych. W ramach dofinansowań ze środków unijnych podniesiono standard wielu placówek, poprawiono stan infrastruktury towarzyszącej. Szkoły realizują własne działania, aktywności i wydarzenia wspólne, współpracują również z instytucjami wspierającymi proces nauczania i wychowania: poradniami psychologiczno-pedagogicznymi, ośrodkami pomocy społecznej, gminnymi komisjami rozwiązywania problemów alkoholowych, policją, sądami,

parafiami. W szkołach organizowane są zajęcia pozalekcyjne z różnych dziedzinach: sportowo-rekreacyjne, muzyczne, teatralne, wokalne oraz koła przedmiotowe, np. informatyczne.

Opieka zdrowotna

Świadczenia z zakresu podstawowej opieki zdrowotnej prowadzą ośrodki zlokalizowane w większych miejscowościach na terenie poszczególnych gmin powiatu toruńskiego – Samodzielne Publiczne Zakłady Opieki Zdrowotnej oraz NZOZ-y. Poradnie specjalistyczne i pracownie diagnostyczne są dostępne dopiero w największych ośrodkach miejskich.

Opieka nad osobami przewlekle chorymi na terenie powiatu toruńskiego jest oferowana przez Zakład Opiekuńczo-Leczniczy w Browinie, który zapewnia całodobowo świadczenia zdrowotne dla osób, które przeszły etap diagnozy i leczenia szpitalnego lub intensywnego leczenia zachowawczego. Dostęp do długoterminowej opieki (oddział dla przewlekle chorych, zakład opiekuńczo-leczniczy) mieszkańcy mają w Szpitalu Powiatowym w Chełmży. Również oferta opieki domowej jest dostępna na terenie gminy Chełmża (prowadzona przez NZOZ). Stacjonarne zakłady opieki długoterminowej i paliatywnej są również dostępne na terenie województwa, w tym najbliższej w Toruniu. W perspektywie wzrostu liczby osób starszych w kolejnych latach, dostępność usług specjalistycznych może okazać się zbyt niska.

Podsumowanie: Odsetek dzieci objętych opieką przedszkolną jest stosunkowo niski, jednak w porównaniu z wynikami sprzed kilku lat, trend jest pozytywny. Powiat zapewnia odpowiednią liczbę placówek oświaty na poziomie podstawowym i gimnazjalnym, w tym dedykowanych dzieciom ze szczególnymi potrzebami. Na terenie powiatu istnieje możliwość skorzystania z opieki zdrowotnej w podstawowym zakresie, ośrodki specjalistyczne funkcjonują w pobliskich ośrodkach miejskich. W kontekście postępującego wzrostu liczby seniorów konieczne jest rozbudowanie oferty usług i ośrodków opiekuńczych.

3.7 Aktywność kulturalna i społeczna

Pierwszym krokiem do włączania nowych osób w aktywność społeczną są działania instytucji publicznych i organizacji, w tym realizacja imprez i wydarzeń kulturalnych, która pozwala na podtrzymywanie i rozwój poczucia tożsamości lokalnej, wykorzystanie lokalnych zasobów oraz stałe wspieranie procesu integracji mieszkańców. Niezbędna do prowadzenia tego typu działań jest odpowiednia infrastruktura – od powszechnie dostępnych miejsc spotkań po odpowiednio wyposażone budynki świetlic, bibliotek i domów kultury. Jest to także infrastruktura, którą organizacje i grupy nieformalne mogą wykorzystywać do swoich działań, dzięki czemu powiat może znacząco przyczyniać się do rozwoju sektora pozarządowego.

Mieszkańcy powiatu w ciągu roku mogą brać udział w szeregu imprez, wydarzeń i warsztatów interdyscyplinarnych. Ważnym tematem dla społeczności lokalnej jest aktywność sportowa – mieszkańcy biorą udział w szeregu zawodów i turniejów, m.in. turnieje piłki nożnej, tenisowe, zawody wędkarskie, itp. Co roku organizowane są również dożynki powiatowo-gminne. Dostępna jest coraz częściej infrastruktura niekomercyjna, taka jak ogólnodostępne miejsca spotkań, parki, wiaty, a także infrastruktura sportowa, w szczególności kompleksy przyszkolne, boiska i place zabaw, siłownie plenerowe.

Oprócz dostępu do dobrze rozbudowanej oferty lokalnej, mieszkańcy mogą brać udział także w wydarzeniach organizowanych przez pobliskie ośrodki miejskie oraz instytucje kultury w Toruniu. Skorzystanie z oferty tych placówek wymaga jednak poniesienia wyższych kosztów i organizacji dojazdu, co dla wielu mieszkańców staje się zbyt dużym wydatkiem. Z tego względu szczególnie ważne jest podtrzymanie rozwoju oferty na poziomie lokalnym.

Na terenie powiatu działa łącznie 40 obiektów kulturalnych – przede wszystkim domów kultury i bibliotek wraz z filiami. Działania prowadzą również aktywnie koła gospodyń wiejskich i kluby seniora.

Tabela 31. Liczba ośrodków kultury i podmiotów działających na terenie powiatu toruńskiego w 2015 r.

Gmina	Liczba obiektów kulturalnych		Koła Gospodyń Wiejskich	Kluby Seniora
	domy, ośrodki kultury, kluby, świetlice	biblioteki razem z filiami		
Chelmża	2	4	19	1
Czernikowo	1	3	3	1
Lubicz	0	5	5	5
Łubianka	1	2	12	0
Łysomice	5	6	9	0
Obrowo	1	4	3	2
Wielka Nieszawka	0	1	0	2
Zławieś Wielka	2	3	13	3
RAZEM	12	28	64	14

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PCPR.

Aktywną działalność w każdej gminie prowadzi kilkadziesiąt świetlic wiejskich. Liczba świetlic oraz stan i wyposażenie pomieszczeń ulegały stałej poprawie w analizowanym okresie, dzięki środkom

pozyskiwanym na budowę, rozbudowę i doposażenie świetlic (głównie ze środków w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013, działanie Odnowa i rozwój wsi).

Na terenie powiatu działają również trzy Uniwersytety III Wieku:

- Uniwersytet III Wieku Wyższej Szkoły Gospodarki w Bydgoszczy Filia w Chełmży,
- Uniwersytet III Wieku Wyższej Szkoły Gospodarki w Bydgoszczy Filia w Łysomicach, utworzone w 2012 r. na mocy porozumień WSG w Bydgoszczy z Urzędem Miasta w Chełmży oraz Gminą Łysomice
- Uniwersytet III Wieku Wyższej Szkoły Gospodarki w Bydgoszczy Filia w Czernikowie, utworzony w 2013 r. na mocy porozumienia WSG w Bydgoszczy z Urzędem Gminy Czernikowo.

Idea Uniwersytetu polega na promowaniu postawy uczenia się przez całe życie, pobudzania potrzeby samorozwoju i zdobywania nowych umiejętności. Spotkania odbywają się w formie wykładów, seminariów, konwersatoriów, lektoratów języków obcych, klubów i warsztatów, zajęć fizycznych, ale także spotkań integracyjnych, uroczystości, imprez tematycznych, a nawet zajęć wakacyjnych. Zajęcia są opłacane przez uczestników w formie składek członkowskich, ale również dofinansowania z urzędu miasta czy gminy.

W wywiadach przeprowadzanych z osobami starszymi podczas ich wizyt w PCPR seniorzy podkreślają możliwość integrowania się w licznych klubach i organizacjach, zauważają różnicę w dostępie do takiej oferty w ciągu ostatnich lat. Wśród problemów seniorzy wskazują jednak na niewystarczający udział, a nawet brak ciekawych ofert wolontariatu.

Organizacje pozarządowe

Na obszarze powiatu toruńskiego występuje stosunkowo niski poziom aktywności organizacji pozarządowych w stosunku do danych regionalnych. Według danych KRS działalność prowadzi 277 zarejestrowanych organizacji pozarządowych, w tym 10 ze statusem Organizacji Pożytku Publicznego¹⁰. W przeliczeniu na 1.000 mieszkańców liczba organizacji pozarządowych w 2015 roku wyniosła 2,54 i była niższa od średniej wojewódzkiej. Równocześnie zauważyć można stały, ale mało dynamiczny wzrost wskaźnika, zarówno w miastach jak i na obszarach wiejskich. Wskazuje to na wysoki potencjał społeczny, jednak nadal niewystarczającą aktywność mieszkańców powiatu.

¹⁰ Źródło: Krajowy Rejestr Sądowy – organizacje zarejestrowane na terenie powiatu toruńskiego.

Tabela 32. Liczba organizacji pozarządowych przypadających na 1000 mieszkańców na obszarze powiatu toruńskiego w latach 2011-2015.

Obszar	Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 1000 mieszkańców					Zmiana w latach 2011-2015
	2011	2012	2013	2014	2015	
Polska	2,84	3,00	3,15	3,31	3,51	0,67
woj. kujawsko-pomorskie	2,57	2,70	2,80	2,93	3,09	0,52
powiat toruński	2,05	2,24	2,35	2,46	2,54	0,49

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Są to organizacje zajmujące się różnym zakresem działań, wspólnie ukierunkowanych na rozwój wspólnot i społeczności lokalnych. Na obszarze powiatu działa m.in. 48 zarejestrowanych w KRS placówek Ochotniczej Straży Pożarnej. Infrastruktura związana z ich działalnością jest stale rozbudowywana, ze względu na podejmowanie inicjatyw nie tylko związanych z bezpieczeństwem, ale również na rzecz integracji społecznej. Organizacje podejmują działania przy wsparciu instytucji i samorządów, np. rodzinne spotkania, rajdy, festyny, wydarzenia na skalę lokalną i regionalną. Aktywność sportowa i zdrowy tryb życia są promowane przez kluby sportowe, działające jako NGO lub jako stowarzyszenia zwykłe. Nie należy zapominać także o bieżącej działalności mieszkańców w radach sołeckich i grupach całkowicie nieformalnych – pasjonatach i animatorach społecznych, które również podnoszą poziom zaangażowania mieszkańców w sprawy ich małej ojczyzny.

Na terenie powiatu działania prowadzą również organizacje pozarządowe z siedzibą w Toruniu. Największym podmiotem jest Ośrodek Wspierania Ekonomii Społecznej, prowadzony przez Europejskie Centrum Współpracy Młodzieży i Stowarzyszenie „Tilia” w ramach projektu „Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej w Toruniu” finansowanego ze środków unijnych Poddziałania 9.4.1 Rozwój podmiotów sektora ekonomii społecznej Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020) na terenie powiatów: toruńskiego i M. Torunia, aleksandrowskiego, chełmińskiego, lipnowskiego. Dzięki realizacji projektu, do 2019 roku wsparciem zostanie objętych 40 podmiotów ekonomii społecznej i 100 osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym w celu zaktywizowania ich na rynku pracy, powstanie również 112 miejsc pracy w sektorze ekonomii społecznej. Wsparcie OWES w przyszłych latach będzie szczególnie ważne ze względu na malejącą liczbę źródeł finansowania działalności organizacji pozarządowych w formie dotacji celowych.

Gminy powiatu toruńskiego są również członkami stowarzyszeń specjalnych – Lokalnych Grup Działania: LGD „Podgrodzie Toruńskie”, LGD „Zakole Dolnej Wisły”, LGD „Dobrzyń”, LGD „Ziemia Gotyku” zrzeszających podmioty administracji publicznej, sektora gospodarczego i społecznego. Dzięki przynależności do LGD możliwa jest realizacja na terenie danej gminy

przedsięwzięć dofinansowanych ze środków Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego w ramach podejścia LEADER/RLKS.

Współpraca PCPR z organizacjami pozarządowymi przebiega prawidłowo, jednak wciąż na niewystarczającym poziomie i wymaga dalszego rozwoju. Nie wszystkie organizacje są przygotowane na wyzwania związane z realizacją działań skierowanych do osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. Priorytetem stanie się informowanie i wspieranie tych działań, m.in. w formie projektów własnych oraz partnerstwa projektowego. Na terenie powiatu w latach 2016-2020 zostaną uruchomione środki finansowe z RPO Województwa Kujawsko-Pomorskiego, w ramach których instytucje i organizacje pozarządowe będą mogły realizować inicjatywy skierowane właśnie do tej grupy docelowej. Nawiązanie skutecznej współpracy pozwoli na pełniejsze wykorzystanie funduszy i osiągnięcie trwalszych rezultatów.

Zjawiska negatywne

W działaniach interwencyjnych w ramach pomocy społecznej podstawowym zakresem wsparcia jest pomoc osobom doświadczającym przemocy. Skala występowania zjawisk negatywnych, takich jak przestępstwa, uzależnienia, przemoc w rodzinie ma znaczący wpływ na rozwój stosunków społecznych nie tylko w skali mikro (osoby bezpośrednio zagrożone), ale również w skali społeczności lokalnej (poczucie bezpieczeństwa i zaufania społecznego).

Tabela 33. Skala występowania zjawiska przestępczości na terenie powiatu toruńskiego w latach 2013-2015¹¹.

Obszar	Liczba przestępstw na 1000 mieszkańców			Zmiana w latach 2013-2015
	2013	2014	2015	
Przestępstwa stwierdzone przez Policję ogółem				
Polska	27,6	22,6	20,8	-6,8
woj. kujawsko- pomorskie	25,5	20,1	18,6	-6,9
powiat toruński	28,3	18,6	13,6	-14,7
Przestępstwa stwierdzone przez Policję przeciwko rodzinie i opiece				
Polska	0,93	0,89	0,72	-0,21

¹¹ Dane dla wszystkich analizowanych jednostek terytorialnych dostępne od roku 2013.

woj. kujawsko-pomorskie	0,69	0,78	0,60	-0,09
powiat toruński	0,49	0,96	0,69	0,20

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Aby porównać dane, zamiast danych bezwzględnych posłużono się wskaźnikiem na 1000 mieszkańców. Zgodnie z dostępnymi statystykami, skala przestępczości na terenie powiatu uległa zmniejszeniu w latach 2013-2015, a spadek był znacznie bardziej dynamiczny niż w przypadku średniej wojewódzkiej i krajowej. Niestety, pomimo pozytywnego ogólnego trendu, nastąpił nieznaczny wzrost odsetka liczby przestępstw przeciwko rodzinie i opiece.

W zakresie przeciwdziałania zjawisku przemocy w rodzinie, na terenie powiatu realizowany jest Program korekcyjno-edukacyjny dla osób stosujących przemoc w rodzinie wyznaczony na okres strategiczny 2014-2018. Jest to zadanie obowiązkowe, finansowane ze środków budżetu państwa w formie dotacji, w oparciu o fundusze posiadane przez Wojewodę. Z kolei w oparciu o Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Powiecie Toruńskim na lata 2014-2018 realizowane są dwa programy profilaktyczno-edukacyjne na okres strategiczny 2016-2020:

- Powiatowy Program działań profilaktycznych w zakresie promowania i wdrażania prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie w Powiecie Toruńskim na lata 2016-2020;
- Powiatowy Program profilaktyczny pomocy dzieciom, w wieku 14 do 18 lat dotkniętych przemocą domową lub będących jej świadkami, które na mocy postanowienia Sądu przebywają w pieczy zastępczej w Powiecie Toruńskim na lata 2016-2020”.

Celem działań jest promocja prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą, udzielanie specjalistycznego wsparcia oraz prowadzenie spotkań profilaktyczno-wychowawczych dla dzieci i młodzieży.

Tabela 34. Wsparcie z zakresu interwencji kryzysowej na terenie powiatu toruńskiego w latach 2011-2015.

Obszar	Liczba rodzin, którym udzielono pomocy				
	2011	2012	2013	2014	2015
powiat toruński	168	193	112	110	84

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PCPR.

Wsparcie z zakresu interwencji kryzysowej może przyjąć formie umieszczenia w punkcie interwencji kryzysowej lub zgłoszenia do odpowiedniej służby/instytucji: na Policję, do Sądu, do ośrodka pomocy społecznej. W analizowanym okresie działania były również prowadzone w formie współpracy z innymi podmiotami.

Wsparcie partnerów pozwoliło również na zwiększenie skali działań z zakresu profilaktyki i leczenia uzależnień. Współpraca została nawiązana z Miejskim Ośrodkiem Edukacji i Profilaktyki Uzależnień oraz Toruńskim Stowarzyszeniem Aktywności Społecznej TSAS (ośrodki z siedzibą w Toruniu). Kierowano tam osoby wymagające specjalistycznego poradnictwa oraz działań zaradczych.

Podsumowanie: Na terenie powiatu aktywnie działają organizacje pozarządowe i grupy nieformalne, poszerzając lokalną ofertę edukacyjno-kulturalną i wspierając szeroko rozumiany rozwój społeczności lokalnej. Zaplecze do prowadzenia działalności kulturalnej i sportowo-rekreacyjnej jest rozbudowywane i szeroko wykorzystywane. W celu utrzymania tempa rozwoju i zwiększenia atrakcyjności obszaru konieczne jest dalsze rozbudowywanie dostępnej oferty o nowe sposoby spędzania wolnego czasu oraz stała modernizacja istniejących obiektów. Działania aktywizujące łączone są z przeciwdziałaniem zjawiskom negatywnym, w szczególności przemocy w rodzinie.

3.8 Pomoc społeczna

Na terenie każdej z 9 gmin powiatu toruńskiego funkcjonuje Ośrodek Pomocy Społecznej, który realizuje zadania własne i zlecone, w szczególności:

1. Przyznawanie i wypłacanie przewidzianych ustawą świadczeń z zakresu pomocy społecznej m.in. zasiłków stałych, okresowych i innych.
2. Świadczenie usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania.
3. Udzielanie pomocy w formie posiłków, schronienia i niezbędnego ubrania osobom tego pozbawionym, w tym bezdomnym.
4. Praca socjalna w trzech rejonach na terenie gminy.
5. Przyznawanie i wypłacanie dodatków mieszkaniowych.
6. Przyznawanie i wypłacanie świadczeń rodzinnych i alimentacyjnych.
7. Przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych i okresowych w oparciu o ustawę o kombatantach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego.
8. Uczestnictwo w Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Komisji Mieszkaniowej.

Jednym z podstawowych zadań podmiotów systemu opieki społecznej jest prowadzenie specjalistycznego poradnictwa, skierowanego do osób i rodzin, które wymagają odzyskania lub zwiększenia zdolności do szeroko rozumianego funkcjonowania w społeczeństwie. Na terenie

powiatu toruńskiego funkcjonują placówki prowadzone przez powiat, instytucje i podmioty zewnętrzne.

Poradnictwo specjalistyczne oferują:

- **Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Toruniu** – prowadzi poradnictwo specjalistyczne: dla osób sprawujących pieczę zastępczą i dzieci w niej umieszczonych, poradnictwo dla osób niepełnosprawnych oraz poradnictwo psychologiczne;
- **Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna (z siedzibą w Chelmży oraz 5 filiami terenowymi)** – oferująca badania i diagnozy psychologiczne, konsultacje i porady lekarzy specjalistów, terapię psychologiczną rodzin, poradnictwo zawodowe i pedagogiczne;
- **Toruńskie Stowarzyszenie Aktywności Społecznej** – prowadzone przez organizację pozarządową i oferujące poradnictwo prawne, socjalne, rodzinne, psychologiczne, wychowawcze i antymobbingowe;
- **Miejski Ośrodek Edukacji i Profilaktyki Uzależnień z siedzibą w Toruniu** – zajmujący się konsultacjami pedagogicznymi i prawnymi dla osób doznających przemocy ze strony najbliższych.

Wsparcie jest realizowane również w formie działań aktywizacyjnych i integracyjnych, skierowanych do różnych grup docelowych. Szczególną grupą są osoby starsze. Seniorzy w ramach pomocy społecznej mają dostęp do usług w ramach pracy socjalnej, realizowanej przez PCPR oraz wszystkie OPS-y na terenie powiatu. Praca socjalna prowadzona jest na rzecz poprawy funkcjonowania osób starszych i ich rodzin w ich środowiskach społecznych, wzmocnienia ich aktywności i samodzielności opiera się na poradnictwie i pomocy w rozwiązywaniu konkretnych problemów.

Poważnym problemem jest kwestia osób starszych, o których PCPR i OPS-y nie mają informacji, często bezradnych życiowo i znajdujących się w trudnej sytuacji. Pełne określenie skali tego zjawiska jest bardzo trudne, w szczególności ze względu na postępujący trend rozluźniania więzi społecznych (brak zainteresowania swoim otoczeniem i jego potrzebami). Z uwagi na brak zapisu w przepisach ustawowych o gwarantowaniu pomocy społecznej wyłącznie ze względu na podeszły wiek, seniorzy są obejmowani wsparciem ze względu na zgłoszenie innych potrzeb, stanowiących jednoznacznie powód udzielenia pomocy. Objęcie ich kompleksową opieką wymaga nawiązywania w tym zakresie współpracy międzyinstytucjonalnej i poszukiwanie zewnętrznych źródeł finansowania. Jest to rozwiązanie sprawdzone w poprzednim okresie strategicznym, m.in. poprzez współpracę z Toruńskim Stowarzyszeniem Aktywności Społecznej w Toruniu w latach 2014-2015 (realizacja bezpłatnych programów: 2014 „Inkubator Partycypacji Społecznej Seniorów – zintegrowane działania szkoleniowo-konsultacyjne dla osób starszych” oraz w 2015 r. „Kalendarz Aktywnego Seniora – zintegrowane działania wspierające aktywizację i samoorganizację osób starszych”). Współpraca odbywa się również na poziomie poszczególnych gmin, które sukcesywnie uruchamiają usługi opiekuńcze, w tym specjalistyczne, jednak w granicach możliwości finansowych każdej z jednostek.

W zakresie stałej opieki instytucjonalnej, obecnie na obszarze prowadzone są łącznie cztery **Domy Pomocy Społecznej** i 2 Środowiskowe Domy Samopomocy:

1. DPS dla osób przewlekle somatycznie chorych w Browinie (125 pensjonariuszy)
 - od 2014 r. Środowiskowy Dom Samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi w Chełmży (dla 50 pensjonariuszy)
2. DPS w Dobrzejewicach „Dom Kombatanta” (62 pensjonariuszy)
 - Środowiskowy Dom Samopomocy w Osieku nad Wisłą dla osób z zaburzeniami psychicznymi (35-36 pensjonariuszy)
3. DPS dla osób przewlekle psychicznie chorych w Pigży (69 pensjonariuszy)
4. DPS dla osób w podeszłym wieku w Wielkiej Nieszawce (90 pensjonariuszy).

Koszty prowadzenia Domów Pomocy Społecznej, ze względu na szczególne potrzeby ich pensjonariuszy są bardzo wysokie i nadal rosną, w szczególności w kontekście pojawiania się kolejnych zadań z zakresu pomocy społecznej przenoszonych na poziom powiatowy. W chwili obecnej na najpilniejsze potrzeby osób starszych odpowiadają gminy działaniami zintegrowanymi, co wpływa na nieco niższe w ostatnich latach zainteresowanie pobytem w domach pomocy społecznej na terenie powiatu. W przypadku zaistnienia potrzeby rozbudowy infrastruktury o nowe ośrodki, niezbędne będzie skorzystanie z zewnętrznych źródeł finansowania na poziomie krajowym lub ze środków unijnych, które zapewnią odpowiednio wysoki poziom wsparcia i pozwolą odciążyć budżet Powiatu.

Tabela 35. Liczba decyzji wydanych przez PCPR w Toruniu o umieszczeniu osób w DPS na terenie powiatu toruńskiego w latach 2011-2015.

Zakres	Liczba wydanych decyzji					Zmiana w latach 2011-2015
	2011	2012	2013	2014	2015	
Ogółem	95	67	57	162	111	16
w tym						
- z terenu powiatu toruńskiego	18	10	12	16	11	-7
- spoza powiatu	77	57	45	146	100	23

Źródło: dane PCPR w Toruniu.

Latach 2011-2015 łącznie przyjęto do DPS na terenie powiatu 299 osób. W latach 2011-2015 można zaobserwować tendencję spadkową w liczbie skierowań do DPS przez gminne ośrodki pomocy społecznej. Powodem są m.in. koszty finansowe utrzymania pensjonariusza w placówce – wydatki te stanowią obciążenie budżetów gminnych. Pomimo spadku liczby skierowań, w DPS-ach na terenie powiatu nie ma wolnych miejsc, a do poszczególnych placówek tworzone są listy oczekujących na przyjęcie.

Tabela 36. Obciążenie DPS na terenie powiatu toruńskiego w latach 2012-2015.

Zakres	Liczba osób wymagających pomocy				
	2012	2012	2013	2014	2015
Liczba osób przyjętych do DPS	67	63	57	57	65
w tym:					
Osoby w podeszłym wieku	33	31	33	31	35
Somatycznie chorzy	23	24	19	19	23
Przewlekłe psychicznie chorzy	11	8	5	7	7
Liczba osób oczekujących na przyjęcie do DPS	57	39	26	52	58
w tym:					
Osoby w podeszłym wieku	27	15	10	24	19
Somatycznie chorzy	12	6	3	10	15
Przewlekłe psychicznie chorzy	18	18	13	18	24

Źródło: dane PCPR w Toruniu.

Pojawiającym się problemem jest przypisanie do odpowiedniej placówki, ze względu na złożony charakter schorzeń osób kierowanych przez gminy do DPS. Dodatkowe obciążenie w części placówek stanowi również opieka nad pensjonariuszami wymagającymi stałej opieki przyłóżkowej, często w stanie agonalnym.

W zakresie funkcjonowania na terenie powiatu całodobowych domów opieki, nie są one prowadzone. Kluczową barierą jest brak odpowiednio dostosowanych lokali na terenach gmin, jak również brak zainteresowania ze strony samorządów do prowadzenia tego typu jednostek czy wspierania ich działalności przez inne podmioty w formie dopłat do osób zwolnionych z ponoszenia kosztów pobytu. Uruchomienie rodzinnych DPS-ów przysporzyłoby problemów związanych z wymogami formalnymi, zapewnienia odpowiedniego poziomu usług i kosztami stałego działania.

Na terenie powiatu toruńskiego nie funkcjonują Warsztaty Terapii Zajęciowej. W latach 2011-2015 dostępna była oferta WTZ w Toruniu:

- WTZ „ARKADIA” przy Fundacji na Rzecz Osób Niepełnosprawnych
- WTZ Polski Związek Niewidomych
- WTZ „Bratanki” przy Fundacji im. Brata Alberta

Jedna osoba uczestniczy także w zajęciach WTZ „Karczemka” w Otłoczynie. Zainteresowanie tą formą wsparcia utrzymywało się w latach 2011-2015 na stałym poziomie i korzystało z niej od 13 do 18 mieszkańców powiatu.

Istniejąca oferta dostępu do działań prowadzonych w WTZ została oceniona jako niewystarczająca i konieczne jest podjęcie działań wspierających istniejące placówki oraz w miarę możliwości wsparcie tworzenia kolejnych takich placówek.

Tabela 37. Koszt pobytu uczestników WTZ – mieszkańców powiatu toruńskiego w latach 2012-2015.

Zakres	Łączny, roczny koszt pobytu uczestników WTZ				
	2011	2012	2013	2014	2015
Kwota w zł	18 720,00	24 634,00	24 920,76	29 592,00	30 183,92
Liczba osób	13	17	17	18	18

Źródło: dane PCPR w Toruniu.

Kolejną formą wsparcia stacjonarnego na terenie zamieszkania osób potrzebujących usług opiekuńczych są mieszkania chronione. Na terenie powiatu toruńskiego prowadzi je wyłącznie Caritas Diecezji Toruńskiej w Chełmży i są to usługi skierowane do osób bezdomnych i zagrożonych bezdomnością. W poprzednim okresie strategicznym kilkakrotnie podjęto próby utworzenia mieszkań, w tym na terenie Domu Pomocy Społecznej w Browinie, Centrum Rehabilitacyjno-Edukacyjnego w Liciszewicach, Diecezjalnego Centrum Kultury w Zamku Bierzgłowskim oraz prowadzono przez krótki okres mieszkania chronione w Placówce Wychowawczej w Głuchowie. Ponownie, jak w przypadku domów opieki społecznej, koszty inwestycji w dostosowanie lokalu oraz koszty funkcjonowania mieszkań okazały się zbyt dużą barierą.

Jak widać na powyższym przykładzie, współpraca PCPR z jednostkami i podmiotami na terenie powiatu jest kluczowa dla poszerzania oferty pomocy społecznej, zarówno w zakresie działań miękkich, kampanii i inicjatyw społecznych, jak również rozbudowy infrastruktury i poprawy jej jakości. W kolejnym okresie strategicznym zadaniem PCPR będzie dalsze inicjowanie działań i spotkań z władzami gmin, organizacjami, wspieranie aktywności tych podmiotów. Silnym wsparciem na terenie poszczególnych gmin będą ośrodki pomocy społecznej, z którymi odbywa się stała wymiana informacji i doświadczeń oraz współpraca z Wydziałami w Starostwie Powiatowym, w szczególności Wydziałem Edukacji i Spraw Społecznych, Wydziałem Promocji i Rozwoju.

W 2015 roku ze wsparcia w ramach pomocy społecznej na terenie powiatu skorzystało łącznie 952 osób¹² (0,01% ogółu mieszkańców powiatu). W latach 2011-2015 liczba osób, którym udzielane jest wsparcie, systematycznie spadała.

¹² Liczba osób zamieszkujących w gospodarstwach domowych korzystających ze wsparcia PCPR.

Tabela 38. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej na obszarze powiatu toruńskiego w latach 2011-2015.

Obszar	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej ¹³				
	2011	2012	2013	2014	2015
Liczba osób	258	367	236	1033	952
w tym korzystanie długotrwale	179	309	98	6	6
Liczba rodzin	129	193	112	6	6
Liczba osób w rodzinach	503	746	496	6	6

Źródło: dane PCPR w Toruniu na podstawie oceny zasobów pomocy społecznej.

Od 2011 roku sukcesywnie spada również odsetek osób w gospodarstwach domowych korzystających z pomocy społecznej w stosunku do liczby mieszkańców.

Tabela 39. Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających z pomocy społecznej w ludności ogółem na obszarze powiatu toruńskiego w latach 2011-2015.

Obszar	Zasięg korzystania z pomocy społecznej					Zmiana w latach 2011-2015
	2011	2012	2013	2014	2015	
Polska	8,1%	8,1%	8,3%	7,7%	7,1%	-1,0
woj. kujawsko-pomorskie	10,9%	11,0%	11,5%	10,5%	9,7%	-1,2
powiat toruński	10,5%	11,1%	11,8%	11,0%	9,7%	-0,8

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

O ile zasięg korzystania z pomocy społecznej wciąż jest jeszcze wyższy niż na w skali kraju, w latach 2011-2015 na terenie powiatu toruńskiego ulegał on stopniowemu obniżeniu. W stosunku do roku bazowego nastąpił łączny spadek o 0,8%.

Szczególną grupą w kontekście korzystania z pomocy społecznej są dzieci do 17 roku życia. W tym zakresie sytuacja na terenie gminy uległa znaczącej poprawie w ostatnich latach. W latach 2011-2015 można zaobserwować pozytywny trend związany ze zmniejszaniem się odsetka dzieci do lat 17,

¹³ Dane w latach 2014 i 2015 wynikają ze zmiany procedury oceny zasobów oraz instrukcji dotyczącej monitoringu liczby osób korzystających z pomocy społecznej. Do 2014 zbierane dane zwarte w systemie POMOST przestały być podstawą. Dane zbierane i przedstawiane zgodnie z wytycznymi do sprawozdania Ministra Pracy i Polityki Społecznej.

których rodzice pobierają zasiłki na ich opiekę – w skali powiatu był to spadek nieco wyższy niż na poziomie województwa i kraju.

Tabela 40. Udział dzieci w wieku do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku na obszarze powiatu toruńskiego w latach 2011-2015.

Obszar	Udział dzieci w wieku do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku					Zmiana w latach 2011-2015
	2011	2012	2013	2014	2015	
Polska	35,1%	32,2%	30,2%	28,3%	26,8%	-8,3
woj. kujawsko-pomorskie	39,4%	36,2%	34,1%	31,9%	30,4%	-9,0
powiat toruński	38,8%	35,1%	33,0%	31,0%	29,7%	-9,1

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Pomimo spadków w liczbie osób otrzymujących świadczenia, wydatki na pomoc społeczną nie zmniejszają się, a wręcz rosną (koszty świadczeń w budżecie powiatu łącznie wyniosły 19,7 mln zł w 2015 r.). Wynika to między innymi ze wzrostu liczby zadań nakładanych na PCPR.

Tabela 41. Wydatki na pomoc społeczną w latach 2011-2015 na obszarze powiatu toruńskiego.

Budżet	Wydatki na pomoc społeczną w latach 2012-2015 w zł					Zmiana w latach 2012-2015
	2011	2012	2013	2014	2015	
powiat toruński	13 649 000	18 039 632	19 714 818	19 610 605	19 691 597	6 042 597
PCPR	3 239 222	3 667 791	3 883 250	4 580 791	5 100 135	1 860 913

Źródło: dane PCPR w Toruniu

Podsumowanie: Na terenie powiatu realizowany jest szereg zadań z zakresu pomocy społecznej w formie poradnictwa oraz usług stacjonarnych. Zasięg korzystania z pomocy społecznej systematycznie spada, podobnie jak odsetek dzieci objętych zasiłkami rodzinnymi. Jednocześnie rosną jednak wydatki z budżetu powiatu na pomoc społeczną, w ciągu 5 lat wzrost wyniósł ponad 6 mln zł.

3.9 Główne wnioski z diagnozy obszaru

Zaprezentowana diagnoza objęła szereg problemów i zjawisk, spośród których powyżej przedstawiono najważniejsze obszary: struktura demograficzna, rynek pracy, infrastruktura, aktywność społeczna. W tych dziedzinach możliwe jest przeprowadzenie zmian i kształtowanie procesów poprzez działania na skalę powiatu, we współpracy z samorządem gminnym i podmiotami zewnętrznymi. Niezbędne jest więc podsumowanie głównych wniosków, które pozwolą na opracowanie głównych obszarów interwencji.

1. **Potencjał obszaru:** rozwój przedsiębiorczości, aktywizacja społeczno-zawodowa mieszkańców z wykorzystaniem licznych podmiotów trzeciego sektora.
2. **Najważniejsze zasoby:** korzystna struktura demograficzna, wysoki przyrost naturalny i dodatnie saldo migracji, aktywność i chęć mieszkańców do działania na rzecz rozwoju obszaru w formie grup i organizacji.
3. **Główne potrzeby:** wsparcie tworzenia nowych miejsc pracy i zwiększania zarobków mieszkańców, w szczególności z grupy osób szczególnie zagrożonych wykluczeniem społecznym, poprawa stanu infrastruktury publicznej w kontekście barier architektonicznych i komunikacyjnych (głównie dla osób niepełnosprawnych i seniorów), wzmacnianie tożsamości lokalnej i dalsza integracja społeczności.
4. **Główne problemy:** niewystarczający poziom rozwoju przedsiębiorczości i aktywności zawodowej, niskie zarobki mieszkańców, znaczne bezrobocie (w szczególności wśród kobiet), trudności w aktywizacji społeczno-zawodowej osób niepełnosprawnych, braki w infrastrukturze publicznej oraz ofercie usług (specjalistycznych usług, ośrodków opieki społecznej), stały wzrost wydatków na zadania z zakresu pomocy społecznej.

W oparciu o przeprowadzoną diagnozę wybrano następujące główne obszary interwencji:

I. Rozwój przedsiębiorczości i tworzenie nowych miejsc pracy – niezbędne jest stałe wzmacnianie konkurencyjności regionu w kontekście rynku pracy, w szczególności w zakresie aktywizacji zawodowej i wsparcia dla osób w szczególnej sytuacji, stanowiących większość zarejestrowanych na obszarze bezrobotnych.

II. Poprawa stanu infrastruktury – działania w tym zakresie są konieczne w kontekście pełnego wykorzystania lokalnych zasobów społecznych, w szczególności w zakresie integracji osób niepełnosprawnych i z utrudnioną mobilnością. Niezbędne jest dalsze ograniczanie i likwidacja barier komunikacyjnych i architektonicznych.

III. Aktywizacja społeczno-zawodowa mieszkańców – zdefiniowana w oparciu o posiadany potencjał oraz potrzeby mieszkańców, działania podejmowane w tym zakresie pozwolą również skuteczniej osiągnąć rezultaty w pozostałych dwóch obszarach interwencji. Poprawa poziomu

integracji i wrażliwości społecznej na zjawiska negatywne będzie ważnym wsparciem w procesie wzmacniania lokalnego rynku. Wspólne działania na rzecz społeczności oraz wewnątrz niej będą pozytywnie wpływać na wzrost konkurencyjności całego obszaru, a także zachęcać kolejne osoby i podmioty do zaangażowania.

IV. ANALIZA SWOT

Z opisanych w części diagnostycznej problemów społecznych wyłonił się obraz najistotniejszych kwestii dotyczących społeczności powiatu. W celu wyznaczenia kierunków dalszego działania, niezbędne jest uporządkowanie zaobserwowanych wyzwań i zjawisk, aby prawidłowo określić nie tylko obszary problemowe, ale również pozytywne elementy diagnozy.

Bardzo użyteczną metodą przy określaniu priorytetów rozwojowych jest analiza SWOT. Narzędzie to pozwala czytelnie przedstawić silne strony (ang. Strengths, wewnętrzne uwarunkowania charakteryzujące lokalną społeczność) i słabe strony (ang. Weaknesses, problemy i trudności), a także szanse (ang. Opportunities, płynące z zewnątrz zjawiska mające wpływ na społeczność) i zagrożenia (ang. Threats, również płynące z zewnątrz).

Szczegółowo przeprowadzona analiza SWOT jest istotnym etapem procesu planowania strategicznego i może stanowić punkt wyjściowy dla określania celów strategicznych oraz metod działania. Z tego względu przyporządkowano poszczególne cechy do kluczowych obszarów tematycznych.

Tabela 42. Analiza SWOT w obszarze tematycznym: Bezrobocie i aktywizacja gospodarcza.

Bezrobocie i aktywizacja gospodarcza	
SILNE STRONY	SŁABE STRONY
– Duża liczba działań wspierających prowadzonych przez podmioty zewnętrzne; – Współpraca między podmiotami na rzecz wspierania rozwoju lokalnego rynku pracy; – Bliskość większych ośrodków miejskich; – Wykorzystywanie funduszy unijnych i źródeł zewnętrznych przez podmioty działające na rzecz rozwoju przedsiębiorczości oraz bezpośrednio przez mieszkańców powiatu;	– Spadek poziomu aktywności zawodowej mieszkańców w stosunku do średniej wojewódzkiej; – Utrudniony dostęp do rynku pracy dla osób starszych i niepełnosprawnych; – Zbyt niski poziom aktywności zawodowej wśród kobiet; – Zbyt niski poziom wykształcenia i przygotowania do wymogów rynku pracy; – Zbyt niski poziom wynagrodzenia w stosunku do średniej w regionie i kraju; – Niewystarczający poziom zainteresowania wsparciem ze strony osób z grup zagrożonych wykluczeniem społecznym;

	– Brak motywacji i postawa roszczeniowa osób korzystających ze świadczeń społecznych; – Występowanie zjawiska długotrwałego bezrobocia wśród grup zagrożonych wykluczeniem społecznym; – Wysoka stopa bezrobocia, w szczególności wśród kobiet, – Zbyt mała pula środków finansowych utrudniająca prowadzenie działań długofalowych;
SZANSE	ZAGROŻENIA
– Rozwój działań wspierających w różnych sektorach (odpowiedzialni społecznie przedsiębiorcy, organizacje pozarządowe wspierające przedsiębiorczość); – Wzrost intensywności współpracy między przedsiębiorcami a instytucjami wspierającymi; – Współpraca z PUP w zakresie określania zapotrzebowania na kierunki kształcenia; – Rozwój specjalnych stref ekonomicznych na terenie powiatu i województwa; – Poprawa warunków komunikacyjnych – ułatwiony dojazd do większych ośrodków i dostęp do rynku pracy w miastach; – Zwiększenie puli środków finansowych skierowanych na rozwój lokalnych rynków pracy; – Zwiększenie skali działań na rzecz aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych i starszych; – Zmiany legislacyjne wspierające rozwój małej przedsiębiorczości;	– Zmiany legislacyjne utrudniające działania wspierające i naprawcze; – Wysokie koszty tworzenia miejsc pracy; – Utrwalenie się zjawiska długotrwałego bezrobocia, w tym dziedziczenie bezrobocia przez kolejne grupy wiekowe; – Rosnąca dysproporcja dochodów w społeczeństwie; – Wzrost skali ubóstwa i zapotrzebowania na świadczenia społeczne; – Zbyt szybkie tempo zmian na rynku utrudniające dostosowanie wiedzy i umiejętności, w szczególności przez osoby z grup zagrożonych wykluczeniem społecznym; – Załamanie sytuacji gospodarczej na skalę ogólnopolską; – Rozwój szarej strefy, godzenie się osób bezrobotnych na nielegalne zatrudnienie; – Zwiększenie skali zjawiska emigracji zarobkowej;

Podsumowanie: Obecna sytuacja na rynku pracy jest stosunkowo korzystna, w szczególności w porównaniu z danymi na skalę wojewódzką. Jednak wciąż utrzymują się negatywne zjawiska, takie jak długotrwałe bezrobocie, zbyt niski poziom wykształcenia, które stanowią istotne słabe strony, zwiększające wrażliwość na wystąpienie zagrożeń takich jak negatywne zmiany w prawie czy krach

gospodarczy. Niepodjęcie działań w tym zakresie może doprowadzić do utraty zdiagnozowanych atutów – pomimo dodatniego salda migracji i stosunkowo wysokiego poziomu aktywności zawodowej, mieszkańcy nadal wymagają wsparcia w rozwoju ich przedsiębiorczości. Aktywizacja podmiotów i podjęcie działań intensywnych, międzysektorowych i długofalowych pozwoli wykorzystać szanse, jakie pojawiają się w regionie, np. rozwój stref ekonomicznych czy inwestycje poprawiające komunikację z większymi ośrodkami.

Tabela 43. Analiza SWOT w obszarze tematycznym: Integracja i aktywizacja społeczna.

Integracja i aktywizacja społeczna	
SILNE STRONY	SŁABE STRONY
– Duża liczba inicjatyw nieformalnych, w tym działających na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych; – Działalność Ośrodka Wspierania Ekonomii Społecznej na terenie powiatu; – Dostęp do oferty edukacyjno-kulturalnej większych ośrodków miejskich; – Dostęp do oferty edukacyjnej dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej na terenie powiatu; – Dostęp do różnych funduszy skierowanych na rzecz osób ze szczególnymi potrzebami; – Działania instytucji publicznych wspierające aktywność obywatelską – konsultacje społeczne, budżety obywatelskie	– Mała ilość przedszkoli i niewystarczająca ilość żłobków w gminach; – Utrudniony dostęp mieszkańców do oferty podmiotów z miast; – Utrudniony dostęp do podstawowej oferty nawet w miejscu zamieszkania, w szczególności bariery architektoniczne, transportowe (przystosowane pojazdy) i niedostosowanie działań informacyjnych do osób ze szczególnymi potrzebami; – Wysokie koszty tworzenia ww. infrastruktury; – Poczucie wyłączenia z życia społecznego osób ze szczególnymi potrzebami, w szczególności niepełnosprawnych i starszych; – Niewystarczający dostęp do informacji na temat oferty lokalnych podmiotów; – Niewystarczający dostęp do specjalistycznych form pomocy, w szczególności opieki zdrowotnej i rehabilitacji; – Niedostateczna liczba ośrodków wsparcia dziennego; – Zbyt mały nacisk na działania integracyjne, w szczególności międzypokoleniowe; – Zbyt niski poziom wiedzy społeczności na temat potrzeb osób w trudnej sytuacji; – Zbyt niski poziom profesjonalizacji organizacji – uzależnienie od środków

	grantowych, niewystarczająca liczba inicjatyw długofalowych, konkurowanie o środki;
SZANSE	ZAGROŻENIA
– Wzrost poziomu współpracy między organizacjami oraz międzysektorowej na rzecz integracji społecznej (przedsiębiorcy odpowiedzialni społecznie, inicjatywy obywatelskie) – Zwiększenie działań na rzecz integracji osób ze szczególnymi potrzebami ze społecznością lokalną – Uwzględnianie problematyki niepełnosprawności w działaniach administracji publicznej – Ograniczenie barier architektonicznych w dostępie do oferty instytucji i podmiotów lokalnych – Zwiększenie puli środków na rzecz działań integracyjnych – Poprawa komunikacji międzypokoleniowej i wzrost zainteresowania mieszkańców swoim otoczeniem – Pojawienie się nowych metod wsparcia – rozwój medycyny i technologii	– Pogłębienie się alienacji osób ze szczególnymi potrzebami ze społeczności lokalnej – Niski poziom aktywności społecznej i chęci działania wśród osób młodych, w szczególności na rzecz swojej lokalnej społeczności – Zbyt mała pula środków na działania integracyjne i dostosowanie infrastruktury – Wzrost tempa starzenia się społeczeństwa i wzrost liczby osób niepełnosprawnych biologicznie – Wzrost trudnień w dostępie do specjalistycznych usług, w szczególności medycznych i opieki stacjonarnej

Podsumowanie: W chwili obecnej na terenie powiatu można zaobserwować pozytywne zjawisko aktywnego wsparcia osób zagrożonych wykluczeniem społecznym ze względu na specjalne potrzeby, w szczególności osób starszych, z ograniczoną mobilnością, niepełnosprawnych. Dzieci i młodzież mają dostęp do edukacji specjalnej, na rzecz niepełnosprawnych działają dedykowane im organizacje, osoby starsze mają dostęp do oferty edukacyjno-kulturalnej bezpośrednio na terenie powiatu lub w ośrodkach miejskich. Nadal jednak należy zwrócić uwagę na niewystarczający poziom integracji społecznej i stosunkowo niski poziom wiedzy i świadomości społecznej na temat potrzeb tych grup, powodujące uczucie alienacji i wykluczenia. Niezbędne jest dalsze wspieranie działań integracyjno-opiekuńczych, nie tylko w formie różnego rodzaju inicjatyw i projektów, ale także działalności stacjonarnych ośrodków, w tym oferujących specjalistyczne usługi.

Tabela 44. Analiza SWOT w obszarze tematycznym: Wspieranie rodziny.

Wspieranie rodziny	
SILNE STRONY	SŁABE STRONY
– Dobra organizacja w zakresie funkcjonowania pieczy zastępczej; – Duża liczba kandydatów na rodziny zastępcze; – Stała działalność i współpraca podmiotów działających na rzecz rodzin w szczególnej sytuacji; – Rozbudowany i aktywny system pomocy, w tym opieka merytoryczna i wsparcie finansowe; – Rozbudowana infrastruktura edukacyjna; – Różnorodność oferty zajęć pozalekcyjnych, konkursów i zawodów aktywizujących dzieci i młodzież; – Dostęp do oferty wsparcia rodziców (poradnia psychologiczno-pedagogiczna na terenie powiatu, wraz z filiami); – Stosunkowo duża liczba rodzin zastępczych zawodowych, w tym jednostek pogotowia rodzinnego i rodzinnych domów dziecka (uwzględniając możliwość corocznego procesu przekształcania rodziny niezawodowej w zawodową)	– Zbyt niski poziom współpracy z podmiotami zewnętrznymi; – Zbyt mała pula środków na działania interwencyjne i bieżący monitoring rodzin w szczególnej sytuacji; – Ograniczona ilość środków finansowych na realizację zadań z zakresu pieczy zastępczej; – Niski poziom świadomości społecznej, zbyt niski poziom reakcji otoczenia na zjawiska negatywne; – Utrudniony dostęp do wsparcia w miejscu zamieszkania; – Utrudniony dostęp do wsparcia wychowawczego dla dzieci i młodzieży w trudnej sytuacji; – Stały wzrost zapotrzebowania na pomoc psychologiczno-pedagogiczną;
SZANSE	ZAGROŻENIA
– Zwiększenie zaangażowania lokalnej społeczności w działania wychowawcze; – kampanie społeczne na rzecz wzrostu wrażliwości, w szczególności na temat przeciwdziałania przemocy w rodzinie; – Dobre praktyki w spędzaniu czasu wolnego rodzinnie wspierane przez instytucje i podmioty (wydarzenia kulturalne i kampanie); – Wzrost liczby inicjatyw społecznych, działań wolontariackich; – Zmiany prawne ułatwiające wczesną ingerencję w przypadkach kryzysowych;	– Zmniejszenie puli środków finansowych przekazywanych na rzecz działań wspierających rodzinę; – Spadek wsparcia społecznego dla działań instytucji i podmiotów; – Negatywny obraz rodziny zastępczej, powielanie stereotypów w mediach; – Rozluźnianie więzi rodzinnych (migracje, spadek znaczenia rodziny w życiu jednostki); – Zaniedbanie osób starszych i niepełnosprawnych przez rodziny; – Dziedziczenie problemów przez kolejne grupy wiekowe;

– Zwiększenie dostępu do wsparcia – wzrost liczby ośrodków i aktywnych lokalnie podmiotów, poszerzenie oferty wsparcia;	– Brak spójności między edukacją a rynkiem pracy utrudniający zawodowy start osobom młodym;
---	---

Podsumowanie: Na terenie powiatu stale rozwija się oferta z zakresu pieczy zastępczej oraz oferta edukacyjna dla dzieci i młodzieży. Rodzice mogą skorzystać z poradnictwa specjalistycznego, zaś w przypadku trudności mają możliwość otrzymania świadczeń pieniężnych. Równocześnie jednak oferta edukacyjna nadal nie jest wystarczająco dostosowana do potrzeb rynku pracy, aby zapewnić młodym osobom skuteczne wejście na rynek pracy. Przekłada się to na dłuższe pozostawanie wychowanków w pieczy zastępczej oraz na sytuację na lokalnym rynku pracy. Negatywnie na sytuację społeczną w powiecie wpływają ogólne trendy zanikania więzi rodzinnych, przedkładające się na brak wystarczającego wsparcia dla osób starszych ze strony najbliższego otoczenia oraz na większe ryzyko wystąpienia negatywnych zjawisk (przemoc w rodzinie, kontakt z narkotykami).

Tabela 45. Analiza SWOT w obszarze tematycznym: Przeciwdziałanie patologiom.

Przeciwdziałanie patologiom	
SILNE STRONY	SŁABE STRONY
– Wzrost działań na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie; – Dostępność programów korekcyjno-edukacyjnych; – Możliwość pozyskiwania funduszy zewnętrznych na realizację działań przekrojowych;	– Koncentracja problemów w rodzinach znajdujących się w trudnej sytuacji, nakładanie się zjawisk negatywnych; – Coraz częstsze występowanie zjawiska przemocy domowej i rówieśniczej – przejmowanie negatywnych zachowań przez coraz młodsze grupy; – Niski poziom wiedzy osób potrzebujących na temat dostępnego wsparcia; – Niski poziom zaufania ofiar negatywnych zjawisk do instytucji wspierających i całego systemu wsparcia; – Utrudniony dostęp do poradnictwa specjalistycznego; – Bierność, bezradność, brak motywacji do zmiany wśród osób uzależnionych; – Konieczność prowadzenia długofalowych działań i długoterminowego wsparcia;
SZANSE	ZAGROŻENIA
– Tworzenie grup wsparcia dla dzieci, młodzieży i dorosłych;	– Wzmocnienie bierności społecznej wobec negatywnych zjawisk;

– Poszerzanie oferty terapeutycznej dla osób uzależnionych i współuzależnionych; – Wzrost świadomości społecznej, odpowiedzialności i wrażliwości na zjawiska negatywne w otoczeniu; – Wzrost zaufania do instytucji i podmiotów zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy i patologii; – Ścisła współpraca kadr pomocy społecznej, wymiaru sprawiedliwości, policji, służby zdrowia, placówek oświatowych; – Wzmocnienie postaw prozdrowotnych propagowanie zdrowego stylu życia;	– Niewystarczająca profilaktyka w dziedzinie uzależnień; – Utrudniony powrót do społeczeństwa – stygmatyzacja osób z problemami (uzależnienia, wyroki); – Wzrost liczby osób zagrożonych wykluczeniem i pogłębiająca się marginalizacja;
---	--

Podsumowanie: Zjawiska takie jak przemoc w rodzinie, przestępczość, uzależnienia często występują naprzemiennie, prowadząc do koncentracji zagrożeń w danym środowisku. Niezbędne jest podjęcie działań kompleksowych, pozwalających na wczesną reakcję i szybkie wsparcie osób zagrożonych. Ważnym krokiem jest również inicjowanie i wspieranie działań zmierzających do zwiększenia wrażliwości społecznej na negatywne zjawiska, budowania postawy aktywnego sprzeciwu otoczenia w przypadku ich wystąpienia. Działania organizacji i instytucji wymagają sprzężenia z działaniami organów prawa, policji i sądów, aby zapewnić nie tylko bezpieczeństwo ofiarom przemocy i patologii, ale również skuteczny system pomocy osobom uzależnionym i wymagającym rehabilitacji.

V. CELE STRATEGICZNE I OPERACYJNE NA LATA 2017-2022

Przeprowadzona analiza głównych obszarów interwencji w kontekście najczęściej występujących problemów społecznych umożliwiła wyznaczenie podstawowych kierunków działania w okresie strategicznym 2017-2022.

5.1 Wizja rozwoju społecznego

Kluczowym elementem wizji rozwoju powiatu toruńskiego w kontekście społecznym jest zapewnienie mieszkańcom odpowiedniego poziomu życia oraz równego dla wszystkich dostępu do oferowanych dóbr i usług. Wszelkie działania prowadzone przez PCPR będą miały na celu:

- wsparcie osób w trudnej sytuacji, które pozwoli na przezwyciężenie trudności, ale nie uzależni od dalszej pomocy;

- wsparcie społeczności lokalnej w zrównoważonym rozwoju społeczno-gospodarczym, które w konsekwencji podniesie atrakcyjność całego obszaru i pozwoli na pełniejsze wykorzystanie jego potencjału.

W związku z powyższym, wizja rozwoju społecznego na lata 2017-2022 dla powiatu toruńskiego została sformułowana w następujący sposób:

Skuteczna polityka społeczna wspierająca mieszkańców powiatu toruńskiego w rozwiązywaniu problemów i zapewniająca pełne uczestnictwo w życiu wszystkim grupom społecznym.

Tak sformułowana wizja pozwala również podkreślić udział szeregu podmiotów oraz samych mieszkańców w realizacji działań strategicznych – polityka społeczna jest realizowana na wielu poziomach i płaszczyznach oraz wymaga międzysektorowej i międzypokoleniowej współpracy.

5.2 Cele strategiczne i operacyjne

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Toruniu, jako jednostka organizacyjna prowadząca działania dedykowane bezpośrednio pomocy społecznej realizuje zadania w dwóch podstawowych kategoriach: z jednej strony podstawowe zadania definiowane w ustawie, z drugiej zadania wynikające ze współpracy z podmiotami współtworzącymi system społecznego wsparcia, w szczególności organizacjami pozarządowymi.

W ramach zadań podstawowych, przyjęto strategię kontynuacji działań prowadzonych w poprzednich latach, w szczególności w zakresie likwidacji wszelkiego rodzaju barier: informacyjnych, strukturalnych i organizacyjnych utrudniających pełne włączenie się osób w trudnej sytuacji w życie społeczne. W ramach zadań realizowanych wspólnie z innymi podmiotami, głównym założeniem jest zwiększenie skali tego typu działań oraz dalsze zacieśnianie współpracy przy wdrażanych projektach. Z tego względu przyjęto trzy zakresy przekrojowe – priorytety, w ramach których będzie odbywać się realizacja celów szczegółowych. Każdy z wyznaczonych celów będzie realizowany z uwzględnieniem wszystkich priorytetów, tzn. obejmując działania własne PCPR, współpracę z jednostkami i podmiotami zewnętrznymi oraz działania na rzecz pozyskiwania funduszy ze źródeł zewnętrznych. Zakres poszczególnych celów określono na podstawie przeprowadzonej analizy, zgodnie ze zdefiniowanymi głównymi obszarami problemowymi.

CEL OGÓLNY:

Zminimalizowanie rozmiarów i skutków negatywnych zjawisk społecznych występujących na terenie powiatu toruńskiego.

Priorytety przekrojowe:

I.	Zwiększenie skuteczności profilaktyki oraz działań naprawczych.
II.	Zwiększenie skali działań zintegrowanych instytucji, organizacji pozarządowych i grup samopomocowych na terenie powiatu toruńskiego w zakresie polityki społecznej.
III.	Pozyskanie środków ze źródeł zewnętrznych na realizację zadań na rzecz rozwoju społeczności lokalnej w zakresie polityki społecznej.

Cele szczegółowe:

1.	Organizacja i rozbudowa systemu przeciwdziałania długotrwałemu bezrobociu.
2.	Wsparcie procesu integracji społecznej i aktywizacji osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.
3.	Organizacja i rozbudowa systemu wsparcia osób niepełnosprawnych.
4.	Zapewnienie instytucjonalnej opieki dla osób ze szczególnymi potrzebami.
5.	Organizacja i rozbudowa wsparcia skierowanego do osób i rodzin objętych systemem pieczy zastępczej.
6.	Zwiększenie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych.
7.	Zwiększenie skali i zakresu działań profilaktyczno-naprawczych na rzecz zwalczania i zmniejszania rozmiarów patologii.
8.	Organizacja i rozbudowa systemu współpracy i komunikacji pomiędzy organizacjami i instytucjami.

Zdefiniowane w ten sposób główne kierunki działania umożliwią szybką i skuteczną pomoc w sytuacjach kryzysowych oraz skuteczniejsze przeciwdziałanie negatywnym zjawiskom społecznym. Warunkami gwarantującymi osiągnięcie celów strategii będą wielopoziomowa i międzysektorowa współpraca, stały dialog oraz zaangażowanie społeczności lokalnej – akceptacja i wspieranie działań podmiotów przez samą grupę docelową.

W ramach każdego z celów szczegółowych zaplanowano szereg zadań, w oparciu o które definiowane będą cele krótkoterminowe i budowane harmonogramy działań.

Cel 1. Organizacja i rozbudowa systemu przeciwdziałania długotrwałemu bezrobociu

Zadania:

- bieżąca analiza sytuacji na rynku pracy, w tym grup w szczególnej sytuacji;
- inicjowanie działań na rzecz dostosowania kształcenia i doksztalcania do potrzeb lokalnego rynku pracy oraz współorganizacja programów aktywizujących osoby bezrobotne;
- promowanie działań oraz wspieranie inicjatyw zwiększających poziom przedsiębiorczości mieszkańców powiatu, w szczególności promocja samozatrudnienia i edukacji przez całe życie, wspieranie osób bezrobotnych w działaniach na rzecz zdobycia lub poszerzenia kwalifikacji zawodowych;
- koordynacja działań i wymiana informacji pomiędzy instytucjami i organizacjami, wspieranie współpracy międzysektorowej i zaangażowania społecznego podmiotów gospodarczych;
- współpraca z instytucjami organizacjami pozarządowymi w zakresie tworzenia nowych miejsc pracy;
- podnoszenie kompetencji kadry pracującej z osobami bezrobotnymi, w szczególności osób zagrożonych długotrwałym bezrobociem;
- podnoszenie poziomu wiedzy wśród osób bezrobotnych i zagrożonych długotrwałym bezrobociem różnorodnych na temat form wsparcia dostępnych na poziomie lokalnym i regionalnym;
- pozyskiwanie środków zewnętrznych na rzecz programów pomocowych, w szczególności aktywizacyjnych skierowanych do osób bezrobotnych.

Okres realizacji	w trybie ciągłym, cały okres realizacji strategii
Podmiot odpowiedzialny	Powiatowy Urząd Pracy
Partnerzy	PCPR w Toruniu, placówki oświatowe, związki zawodowe i związki pracodawców, jednostki samorządu terytorialnego, instytucje publiczne,

	podmioty ekonomii społecznej i inne organizacje pozarządowe
Źródła finansowania	środki powiatu, fundusze zewnętrzne

Cel 2. Wsparcie procesu integracji społecznej i aktywizacji osób zagrożonych wykluczeniem społecznym

Zadania:

- promowanie i wspieranie wolontariatu jako formy zaangażowania i integracji społeczności lokalnej;
- inicjowanie i promowanie powstawania grup samopomocowych oraz nieformalnych grup wsparcia;
- wspieranie rozwoju integracji społecznej osób starszych oraz dialogu międzypokoleniowego;
- doskonalenie kwalifikacji pracowników w celu zagwarantowania większego standardu usług skierowanych do osób zagrożonych wykluczeniem społecznym;
- promowanie i wspieranie inicjatyw oddolnych prowadzonych na rzecz integracji społecznej osób zagrożonych wykluczeniem;
- pozyskiwanie środków zewnętrznych na działania integracyjne i wspierające integrację społeczną na terenie powiatu toruńskiego.

Okres realizacji	w trybie ciągłym, cały okres realizacji strategii
Podmiot odpowiedzialny	PCPR w Toruniu
Partnerzy	miejskie i gminne ośrodki pomocy społecznej, poradnie specjalistyczne, miejskie i gminne ośrodki kultury, jednostki samorządu terytorialnego, instytucje publiczne, placówki oświatowe, organizacje pozarządowe i grupy nieformalne
Źródła finansowania	środki powiatu, fundusze zewnętrzne

Cel 3. Organizacja i rozbudowa systemu wsparcia osób niepełnosprawnych

Zadania:

- likwidacja barier architektonicznych, transportowych, komunikacyjnych w przestrzeni publicznej;

- zapewnienie dostępu do wsparcia w formie opieki i poradnictwa skierowanego do osób niepełnosprawnych, ich opiekunów i nauczycieli;
- wspieranie równego dostępu do systemu edukacji na każdym etapie życia z uwzględnieniem szczególnych potrzeb osób niepełnosprawnych;
- podejmowanie działań ułatwiających zatrudnienie, tworzenie i wyposażanie nowych miejsc pracy osobom niepełnosprawnym;
- rozwój bazy wsparcia środowiskowego dla osób niepełnosprawnych;
- wspieranie aktywności społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych;
- podnoszenie kompetencji kadry pracującej z osobami i otoczeniem osób niepełnosprawnych;
- realizacja działań informacyjnych, wspieranie procesu niwelowania barier społecznych poprzez podnoszenie poziomu wiedzy społeczeństwa nt. potrzeb i potencjału osób niepełnosprawnych oraz wiedzy osób niepełnosprawnych nt. dostępnych form pomocy;
- pozyskiwanie funduszy zewnętrznych na działania skierowane do osób niepełnosprawnych oraz środki bezpośrednio przeznaczone jako wsparcie finansowe dla tych osób.

Okres realizacji	w trybie ciągłym, cały okres realizacji strategii
Podmiot odpowiedzialny	PCPR w Toruniu
Partnerzy	PFRON, Powiatowy Urząd Pracy, miejskie i gminne ośrodki pomocy społecznej, domy pomocy społecznej, środowiskowe domy samopomocy, organizacje pozarządowe i grupy nieformalne
Źródła finansowania	środki powiatu, fundusze zewnętrzne

Cel 4. Zapewnienie instytucjonalnej opieki dla osób ze szczególnymi potrzebami

Zadania:

- zapewnienie wysokiego standardu usług w jednostkach zajmujących się opieką nad osobami starszymi i chorymi;
- poprawa warunków bytowych mieszkańców placówek oraz warunków pracy personelu;
- rozwój infrastruktury pomocy społecznej umożliwiający większy dostęp do świadczeń i pomocy instytucjonalnej na terenie powiatu;
- podnoszenie kompetencji kadry pracującej z osobami i otoczeniem osób objętych opieką instytucjonalną;

- podnoszenie poziomu wiedzy i świadomości społecznej na temat systemu opieki instytucjonalnej i potrzeb osób z niej korzystających, zwiększenie wrażliwości społecznej w tym zakresie;
- pozyskiwanie środków z funduszy zewnętrznych, w szczególności na rozwój i rozbudowę oferty usług opiekuńczych na terenie powiatu toruńskiego.

Okres realizacji	w trybie ciągłym, cały okres realizacji strategii
Podmiot odpowiedzialny	PCPR w Toruniu, domy pomocy społecznej i środowiskowe domy samopomocy z terenu powiatu toruńskiego
Partnerzy	miejskie i gminne ośrodki pomocy społecznej, poradnie specjalistyczne, jednostki samorządu terytorialnego, instytucje publiczne, organizacje pozarządowe i grupy nieformalne
Źródła finansowania	środki powiatu, fundusze zewnętrzne

Cel 5. Organizacja i rozbudowa wsparcia skierowanego do osób i rodzin objętych systemem pieczy zastępczej

W ramach realizacji celu prowadzone będą następujące zadania:

- zapewnienie dostępu do różnorodnych form pomocy i opieki dla dzieci i rodzin należących do systemu pieczy zastępczej: działania profilaktyczne, diagnostyczne, terapeutyczne, doradcze/konsultacyjne skierowane do rodzin w systemie pieczy zastępczej;
- realizacja działań na rzecz powstawania nowych placówek w systemie pieczy zastępczej: pozyskiwanie, kwalifikowanie i szkolenie kandydatów do pełnienia funkcji rodzin zastępczych, pogotowia rodzinnego, rodzinnych domów dziecka, rodzin resocjalizacyjnych;
- opracowanie i realizacja programów usamodzielnienia osób wychodzących z systemu pieczy zastępczej, pozwalających na zwiększenie ich kompetencji społecznych i zawodowych;
- realizacja i rozwój usług profilaktyczno-wspierających skierowanych do oraz rodzin w trudnej sytuacji opiekuńczo-wychowawczej oraz dysfunkcyjnych;
- systematyczne doskonalenie zawodowe kadr w zakresie pomocy rodzinie i dziecka, w tym osób zaangażowanych i kandydatów, organizacja szkolenia ustawicznego skierowanego do rodziców, opiekunów;
- realizacja działań informacyjnych, zwiększanie świadomości społecznej w zakresie potrzeb i warunków realizacji działań w systemie pieczy zastępczej;

- wspieranie komunikacji i współpracy między placówkami organizacji pieczy zastępczej a instytucjami, organizacjami i podmiotami świadczącymi pomoc rodzinom;
- wspieranie wykorzystywania funduszy pomocowych oraz innych form wsparcia przez rodziny w trudnej sytuacji z terenu powiatu toruńskiego.

Okres realizacji	w trybie ciągłym, cały okres realizacji strategii
Podmiot odpowiedzialny	PCPR w Toruniu, domy dziecka, rodzinne domy dziecka,
Partnerzy	miejskie i gminne ośrodki pomocy społecznej, domy pomocy społecznej, środowiskowe domy samopomocy, organizacje pozarządowe i grupy nieformalne
Źródła finansowania	środki powiatu, fundusze zewnętrzne

Cel 6. Zwiększenie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych

Zadania:

- umożliwianie wsparcia osobom i rodzinom, w których występują problemy związane z uzależnieniem poprzez prowadzenie i/lub zlecenie działań profilaktycznych, diagnostycznych, terapeutycznych, doradczych/konsultacyjnych;
- wspieranie systemu pomocy instytucjonalnej skierowanej do osób uzależnionych;
- wspomaganie działalności instytucji, stowarzyszeń i osób fizycznych służących rozwiązaniu problemów związanych z uzależnieniem;
- zwiększanie świadomości społecznej i poziomu wiedzy nt. zagrożeń związanych z uzależnieniami, w szczególności inicjowanie i wspieranie działań informacyjno-edukacyjnych wśród dzieci i młodzieży;
- koordynacja i promowanie działań partnerów oraz zwiększanie dostępu do informacji na temat wsparcia dla osób uzależnionych;
- podnoszenie kompetencji kadry pracującej z osobami i otoczeniem osób uzależnionych;
- pozyskiwanie środków z funduszy zewnętrznych na rzecz przeciwdziałania i profilaktyki uzależnień na terenie powiatu toruńskiego.

Okres realizacji	w trybie ciągłym, cały okres realizacji strategii
Podmiot odpowiedzialny	PCPR w Toruniu
Partnerzy	miejskie i gminne ośrodki pomocy społecznej, poradnie specjalistyczne, organizacje pozarządowe i grupy nieformalne, służby publiczne
Źródła finansowania	środki powiatu, fundusze zewnętrzne

Cel 7. Zwiększenie skali i zakresu działań profilaktyczno-naprawczych na rzecz zwalczania i zmniejszania rozmiarów patologii

Zadania:

- stworzenie systemu współpracy i komunikacji instytucji i organizacji świadczących pomoc psychologiczną, socjalną i prawną ofiarom przemocy i ich rodzinom
- opracowanie i realizacja krótko- i średnioterminowych programów pomocowych z uwzględnieniem działań profilaktycznych, diagnostycznych, terapeutycznych, doradczych/konsultacyjnych skierowanych do rodzin w trudnej sytuacji, w szczególności dotkniętych lub zagrożonych przemocą
- podnoszenie kompetencji kadry pracującej z osobami i rodzinami dotkniętymi problemem przemocy w rodzinie;
- inicjowanie i wspieranie działań i kampanii podnoszących świadomość społeczną w zakresie bezpieczeństwa i przeciwdziałania patologii oraz dostępu do różnych form wsparcia dla ofiar i ich rodzin;
- pozyskiwanie środków z funduszy zewnętrznych na działania profilaktyczno-naprawcze prowadzone samodzielnie i we współpracy z innymi podmiotami na terenie powiatu toruńskiego.

Okres realizacji	w trybie ciągłym, cały okres realizacji strategii
Podmiot odpowiedzialny	PCPR w Toruniu
Partnerzy	miejskie i gminne ośrodki pomocy społecznej, poradnie specjalistyczne, służby publiczne, organizacje pozarządowe i grupy nieformalne
Źródła finansowania	środki powiatu, fundusze zewnętrzne

Cel 8. Organizacja i rozbudowa systemu współpracy i komunikacji pomiędzy organizacjami i instytucjami

W ramach realizacji celu dojdzie do nawiązania i/lub zacieśnienia współpracy z podmiotami zewnętrznymi, w szczególności:

- świadczącymi pomoc dziecku i rodzinie;
- prowadzącymi działania na rzecz osób niepełnosprawnych;
- prowadzącymi wsparcie osób uzależnionych;
- przeciwdziałającymi przemocy w rodzinie i zjawiskom patologicznym;
- prowadzącymi aktywizację zawodową osób bezrobotnych;
- prowadzącymi aktywizację społeczną ogółu mieszkańców i/lub wybranych grup;
- realizującymi działania z zakresu opieki instytucjonalnej nad osobami ze szczególnymi potrzebami.

Monitoring aktywności tych podmiotów będzie prowadzony na terenie powiatu toruńskiego, jak również na skalę regionalną, aby zapewnić nie tylko rozwój lokalnej sieci w zakresie polityki społecznej, ale również wymianę informacji i dobrych praktyk z podmiotami spoza obszaru. W ramach realizacji celu poszukiwane będą zewnętrzne źródła finansowania bezpośrednio działań sieciujących lub działań tego typu w ramach wdrażania programów i przedsięwzięć tematycznych.

Okres realizacji	w trybie ciągłym, cały okres realizacji strategii
Podmiot odpowiedzialny	PCPR w Toruniu
Partnerzy	miejskie i gminne ośrodki pomocy społecznej, poradnie specjalistyczne, miejskie i gminne ośrodki kultury jednostki samorządu terytorialnego, instytucje publiczne, placówki oświatowe, organizacje pozarządowe i grupy nieformalne, inni
Źródła finansowania	środki powiatu, fundusze zewnętrzne

Przyjęty porządek działań pozwoli na realizację strategii według następującej, określonej logiki interwencji, co pozwoli na skuteczniejsze osiąganie zamierzonych efektów działań oraz uzyskanie efektu synergii.

I. Jako jedno z pierwszych negatywnych zjawisk wprowadzających zagrożenie wykluczeniem społecznym przyjęto bezrobocie, w tym długotrwale bezrobocie oraz utrudniony dostęp do rynku pracy osób w szczególnej sytuacji. Pogorszenie się sytuacji życiowej pod względem finansowym, brak poczucia bezpieczeństwa oraz utrata wiary w siebie mogą stać się przyczyną pojawienia kolejnych negatywnych zjawisk. Równocześnie, inicjatywy w zakresie poprawy stanu lokalnego rynku pracy należą do jednych z najszerzej zakrojonych działań prowadzonych przez szereg podmiotów, z wykorzystaniem różnych źródeł finansowania, co stanowi cenny potencjał w kontekście realizacji

zadań z zakresu polityki społecznej na terenie powiatu. Zamierzonym efektem jest zwiększenie skuteczności we wprowadzaniu na rynek pracy osób z grup szczególnie zagrożonych oraz zmniejszenie skali zjawiska długotrwałego bezrobocia.

II. Aktywizacja zawodowa będzie odbywać się równolegle z działaniami na rzecz aktywizacji społecznej, w szczególności integracji wewnątrz lokalnej społeczności, zwiększenia aktywności obywatelskiej czy dostępu do kultury i edukacji. Pozwoli to na uwzględnienie w działaniach osób w trudnej sytuacji nie tylko ze względu na problemy zawodowe, ale również status materialny, wiek, mobilność, itp. Jest to kolejny z największych obszarów działania instytucji, organizacji i grup nieformalnych, umożliwiając poszukiwanie różnorodnych źródeł finansowania, skierowanie działań do ogółu mieszkańców, ale również konkretnych grup w szczególnej sytuacji. Prowadzenie działań w zakresie aktywizacji społecznej ułatwi monitoring bieżącej sytuacji różnych grup oraz wyznaczanie kierunków działań krótkoterminowych. Zamierzonym efektem działań będzie zwiększenie aktywności osób w szczególnej sytuacji, wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym. Dodatkowo, cenną wartością dodaną będzie zwiększenie liczby inicjatyw na rzecz integracji realizowanych na terenie powiatu, zacieśnienie współpracy z organizacjami i podmiotami działającymi w tym zakresie.

III. Zgodnie z przeprowadzoną analizą jako ważny obszar problemowy wskazano bariery w komunikacji i dostępie do usług publicznych, z jakimi spotykają się osoby niepełnosprawne. Jest to grupa w szczególny sposób zagrożona wykluczeniem społecznym. Z tego względu, zdefiniowany został osobny cel szczegółowy, dotyczący potrzeb osób niepełnosprawnych w kontekście rynku pracy i udziału w życiu społecznym. W ramach realizacji celu 3. nastąpi kontynuacja działań prowadzonych dotychczas na rzecz likwidacji barier architektonicznych, ułatwienia wejścia na rynek pracy oraz integracji społecznej, nastąpi również dalsze zacieśnianie współpracy z podmiotami specjalizującymi się w pomocy osobom niepełnosprawnym. Zamierzonym efektem działań będzie zwiększenie dostępu tych osób do rynku pracy poprzez utworzenie nowych miejsc pracy w lokalnych przedsiębiorstwach, dostosowanych do ich potrzeb. W ujęciu społecznym, nastąpi zwiększenie udziału tych osób w życiu publicznym dzięki wprowadzeniu ułatwień w instytucjach publicznych na terenie powiatu oraz realizacji inicjatyw o charakterze integracyjnym.

IV. Jako kolejną grupę w szczególnej sytuacji wyodrębniono osoby wymagające wsparcia instytucjonalnego. Zaplanowano kontynuację i rozwój usług opiekuńczych oraz poprawę jakości i rozbudowę oferty jednostek opieki społecznej na terenie powiatu. Zamierzonym efektem realizacji celu 4. jest podniesienie jakości usług w systemie opieki instytucjonalnej i zwiększenie dostępu do tej oferty.

V. Kolejnym, odrębnym obszarem działań będzie wsparcie rodziny, zarówno w zakresie systemu pieczy zastępczej, jak i pomocy skierowanej do rodzin w trudnej sytuacji i rodzin dysfunkcyjnych. Często następstwem problemów opisanych wyżej staje się trudna sytuacja rodzinna, rodzice lub opiekunowie stają się niesamodzielni, nieporadni, wymagając kompleksowego wsparcia w zakresie opieki nad dziećmi. W tym zakresie nastąpi kontynuacja oraz intensyfikacja działań, w tym

prowadzone będzie specjalistyczne poradnictwo, realizowane szkolenia dla osób zaangażowanych w system pieczy zastępczej, działania na rzecz powstawania nowych placówek i kwalifikowania kolejnych rodzin. Zamierzonym efektem w ramach celu 5. jest rozbudowa sieci placówek i rodzin w systemie pieczy zastępczej, oferujących pełne wsparcie dla wychowanków, którzy w odpowiednim momencie są w stanie sprawnie i skutecznie rozpocząć samodzielne życie.

VI. W przypadku pojawienia się życiowych trudności, osoby zagrożone wykluczeniem społecznym stają się szczególnie narażone na dodatkowe negatywne zjawiska i dalsze pogłębianie się problemów. Jednym z wyjątkowo niebezpiecznych zjawisk są uzależnienia, znacznie podnoszące ryzyko długotrwałego wykluczenia, trwałego uszkodzenia zdrowia, wymagające wysokiego poziomu motywacji i specjalistycznego wsparcia w okresie rehabilitacji. Z tego względu na rzecz osób uzależnionych zaplanowano osobny zestaw działań, w tym w szczególności z zakresu profilaktyki i podnoszenia poziomu wiedzy na temat tego zagrożenia. Niezbędne będzie podtrzymanie i zacieśnienie współpracy z partnerami, takimi jak służby publiczne, instytucje czy organizacje, co w efekcie zwiększy zakres dostępnej pomocy oraz pozwoli na zdiagnozowanie potrzeb i objęcie wsparciem również otoczenia osoby uzależnionej.

VII. Analogicznie do działań w ramach celu 6. zdefiniowano potrzeby i zaplanowano działania na rzecz osób dotkniętych patologią, w szczególności przemocą w rodzinie. Również w tym zakresie dochodzi często do koncentracji problemów takich jak długotrwałe i dziedziczne bezrobocie czy uzależnienia, które prowadzą do najpoważniejszej formy wykluczenia społecznego. Ze względu na charakter zjawiska, przeciwdziałanie zjawiskom patologicznym takim jak przestępczość czy przemoc w rodzinie wymaga osobnego zestawu narzędzi oraz form wsparcia, skuteczniejszej i możliwie jak najsprawniejszej współpracy z organami władzy. Zamierzonym efektem realizacji działań jest zwiększenie zakresu i skuteczności wsparcia ofiar przemocy oraz budowa sprawnego systemu wsparcia dla osób w procesie rehabilitacji.

VIII. Jako cel ostatni, zamykający ścieżkę pomocy w systemie polityki społecznej przyjęto zwiększenie skali i zakresu współpracy z podmiotami zewnętrznymi. Oprócz działań w poszczególnych zakresach tematycznych, niezbędna jest stała wymiana informacji i dobrych praktyk, która ułatwia monitorowanie sytuacji społecznej na terenie powiatu, zwiększa skuteczność działań i pozwala dotrzeć do większej liczby osób wymagających wsparcia. Skuteczność podmiotów zajmujących się wspieraniem lokalnej społeczności pozwoli na zwiększenie ich wiarygodności i budowę pozytywnego wizerunku wśród mieszkańców, zachęcając ich do aktywnej postawy i komunikacji z lokalnymi instytucjami i organizacjami.

VI. WDRAŻANIE I MONITORING

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych jest nadrzędnym dokumentem wyznaczającym kierunek rozwoju działań powiatu w zakresie polityki społecznej, w oparciu o który tworzone będą

dokumenty i harmonogramy szczegółowe, ustalone metody współpracy z gminami i podmiotami zewnętrznymi. Systematyczność i przemyślany sposób realizacji stają się więc kluczowe dla zachowania przejrzystości działań. Podkreślić tu należy, że do osiągnięcia założonych celów konieczna będzie współpraca wszystkich przedstawicieli lokalnej społeczności: nie tylko władz i instytucji publicznych, ale również przedstawicieli organizacji pozarządowych i nieformalnych inicjatyw oraz lokalnych przedsiębiorców. Wspólna realizacja zadań oraz komplementarność poszczególnych działań pozwolą na szybsze osiągnięcie celów dzięki efektowi synergii.

6.1 Źródła finansowania działań przewidzianych w strategii

Jak wskazano w opisie celów szczegółowych, realizacja działań będzie przebiegać w oparciu o różne źródła finansowania:

1. Środki własne i zlecone przeznaczone na realizacji zadań z zakresu pomocy społecznej.
2. Fundusze zewnętrzne, rozumiane jako:
 - dotacje celowe i podmiotowe w ramach funduszy zewnętrznych ze źródeł unijnych, ogólnopolskich i regionalnych;
 - darowizny sponsorów i środowiska lokalnego.

6.2 Ramy finansowe

Tabela 46. Zestawienie szacunkowych kwot przeznaczonych na realizację celów strategicznych.

CEL		2017	2018	2019	2020	2021	2022
Zminimalizowanie rozmiarów i skutków negatywnych zjawisk społecznych występujących na terenie powiatu toruńskiego.		6 100 000,00	6 405 100,00	6 725 300,00	7 061 500,00	7 417 000,00	7 787 100,00
w tym:							
1.	Organizacja i rozbudowa systemu przeciwdziałania długotrwałemu bezrobociu.	105 000,00	128 000,00	134 500,00	141 300,00	148 100,00	155 700,00
2.	Wsparcie procesu integracji społecznej i aktywizacji osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.	313 000,00	321 000,00	337 000,00	355 000,00	373 000,00	393 400,00
3.	Organizacja i rozbudowa systemu wsparcia osób niepełnosprawnych.	306 000,00	320 200,00	335 800,00	350 000,00	368 300,00	388 200,00
4.	Zapewnienie instytucjonalnej opieki dla osób ze szczególnymi potrzebami.	498 000,00	512 200,00	538 000,00	565 000,00	594 300,00	622 500,00
5.	Organizacja i rozbudowa wsparcia skierowanego do osób i rodzin objętych systemem pieczy zastępczej.	4 575 000,00	4 803 700,00	5 044 000,00	5 296 000,00	5 570 000,00	5 840 000,00
6.	Zwiększenie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych.	122 000,00	128 500,00	135 000,00	142 700,00	149 000,00	155 200,00
7.	Zwiększenie skali i zakresu działań profilaktyczno-naprawczych na rzecz zwalczania i zmniejszania rozmiarów patologii.	120 000,00	127 500,00	134 000,00	140 500,00	147 300,00	154 600,00
8.	Organizacja i rozbudowa systemu współpracy i komunikacji pomiędzy organizacjami i instytucjami.	61 000,00	64 000,00	67 000,00	71 000,00	74 000,00	77 500,00

Źródło: opracowanie własne

W zestawieniu powyżej dokonano symulacji wysokości i struktury budżetu PCPR na lata 2017-2022 w oparciu o dostępne dane historyczne (odnoszące się do wysokości środków finansowych oraz struktury wydatków w poprzednich latach). Założono wzrost budżetu PCPR na poziomie 5% rok do roku (w wariantcie ostrożnościowym, jako minimalny poziom wynikający z danych historycznych w tabeli 41).

Ze względu na niewielkie zaawansowanie prac nad uruchomieniem środków finansowych w ramach perspektywy unijnej na lata 2014-2020, dane w tabeli nie uwzględniają ewentualnych środków zewnętrznych (dotacje celowe, projekty unijne), które PCPR będzie mógł pozyskać. Tabela finansowa oraz wskaźniki realizacji strategii (załącznik nr 1 do strategii) odnoszą się jedynie do zadań finansowanych bezpośrednio z budżetu powiatu toruńskiego.

Kluczowe znaczenie dla tempa osiągania poszczególnych celów będzie mieć dostępność środków finansowych w budżecie PCPR, poszczególnych instytucji i organizacji partnerskich, ale także skuteczność w pozyskiwaniu zewnętrznego współfinansowania (głównie w ramach funduszy unijnych na lata 2014-2020 oraz z funduszy celowych). Ze względu na ograniczone środki budżetowe konieczne jest odpowiednie rozplanowanie działań w czasie oraz realizacja zadań priorytetowych, które mają zostać zrealizowane w pierwszej kolejności.

6.3 Wskaźniki realizacji zadań

Monitoring realizacji strategii będzie przebiegał w oparciu o wyznaczone dla każdego z celów szczegółowych wskaźniki – dane zbierane na poziomie PCPR oraz pozostałych jednostek, mierzalne i umożliwiające porównanie w obiektywny sposób efektów realizacji działań. W przypadku każdego z celów przyjęto wartości docelowe dla roku 2022 r. W przypadku, gdy monitoring wykaże zbyt wolny wzrost wartości danego wskaźnika, na etapie ewaluacji strategii w 2019 r. zostanie przyjęty plan naprawczy lub zostanie przyjęta korekta wartości docelowej.

Ze względu na tryb realizacji działań nie zostały sztywno wyznaczone cele pośrednie. Umożliwi to większą elastyczność w realizacji strategii: dostosowanie działań średnio- i krótkoterminowych do bieżących potrzeb lokalnej społeczności, dostępnych źródeł finansowania oraz działań innych podmiotów. Równocześnie, możliwe będzie porównanie osiąganych wartości do tabeli wskaźnikowej, stanowiącej załącznik nr 2 do strategii.

Poniżej przedstawiono zestawienie wskaźników dla każdego z celów szczegółowych.

Tabela 47. Zestawienie wskaźników przypisanych do celów szczegółowych.

Cel szczegółowy		Wskaźniki
1.		– liczba programów skierowanych dla osób bezrobotnych

	Organizacja i rozbudowa systemu przeciwdziałania długotrwałemu bezrobociu	– liczba osób, które uzyskały zatrudnienie w wyniku udzielonego wsparcia
		– liczba osób objętych pomocą finansową z tytułu bezrobocia
		– liczba miejsc pracy utworzonych poprzez sfinansowanie wyposażenia/doposażenia stanowiska pracy
2.	Wsparcie procesu integracji społecznej i aktywizacji osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.	– liczba osób objętych pomocą finansową i rzeczową
		– liczba rodzin objętych pomocą finansową i rzeczową
		– wartość pomocy finansowej i rzeczowej osobom znajdującym się w niekorzystnej sytuacji finansowej
		– liczba osób korzystających z poradnictwa specjalistycznego
		– liczba wspartych projektów na rzecz integracji osób zagrożonych wykluczeniem
3.	Organizacja i rozbudowa systemu wsparcia osób niepełnosprawnych.	– liczba osób niepełnosprawnych objętych wsparciem
		– liczba osób niepełnosprawnych objętych poradnictwem specjalistycznym
		– liczba osób, którym udzielono wsparcia na likwidację barier architektonicznych, technicznych i w komunikowaniu się
		– liczba osób niepełnosprawnych, które uzyskały zatrudnienie w wyniku udzielonego wsparcia
		– liczba placówek korzystających z dofinansowania
		– liczba nowych miejsc pracy utworzonych poprzez finansowanie wyposażenia lub doposażenia tworzonych stanowisk pracy
		– liczba złożonych wniosków na dofinansowanie uczestnictwa osób niepełnosprawnych i ich opiekunów w turnusach rehabilitacyjnych
		– liczba osób korzystających z turnusów
4.	Zapewnienie instytucjonalnej opieki dla osób ze szczególnymi potrzebami.	– liczba funkcjonujących DPS
		– liczba miejsc dostępnych w DPS
		– liczba osób przebywających w DPS

		– liczba osób przyjętych do DPS w latach 2017-2022
		– liczba osób oczekujących na przyjęcie do DPS
		– liczba osób zatrudnionych w DPS
5.	Organizacja i rozbudowa wsparcia skierowanego do osób i rodzin objętych systemem pieczy zastępczej.	– liczba przeszkolonych kandydatów na rodziny zastępcze
		– liczba przeszkolonych rodzin zastępczych
		– liczba utworzonych nowych rodzin zastępczych zawodowych
		– liczba funkcjonujących rodzin zastępczych zawodowych
		– liczba dzieci umieszczonych/przebywających w rodzinach zastępczych
		– liczba utworzonych nowych rodzinnych domów dziecka
		– liczba dzieci umieszczonych/przebywających w rodzinnych domach dziecka
		– liczba utworzonych nowych rodzin pomocowych
		– liczba dzieci umieszczonych/przebywających w rodzinach pomocowych
		– liczba dzieci umieszczonych w instytucjonalnej pieczy zastępczej
		– liczba osób realizujących program usamodzielnienia objętych wsparciem finansowym i materialnym
		– liczba osób realizujących program usamodzielnienia, którym udzielono pomocy w uzyskaniu zatrudnienia
		– liczba zatrudnionych koordynatorów pieczy zastępczej
6.	Zwiększenie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych.	– liczba realizowanych programów
		– liczba osób korzystających z poradnictwa specjalistycznego
		– liczba osób biorących udział w programie korekcyjno-edukacyjnym
		– liczba osób objętych pomocą

		– liczba rodzin objętych pomocą
7.	Zwiększenie skali i zakresu działań profilaktyczno-naprawczych na rzecz zwalczania i zmniejszania rozmiarów patologii.	– liczba realizowanych programów
		– liczba osób korzystających z poradnictwa specjalistycznego
		– liczba osób objętych pomocą
		– liczba rodzin objętych pomocą
8.	Organizacja i rozbudowa systemu współpracy i komunikacji pomiędzy organizacjami i instytucjami.	– liczba organizacji i instytucji, z którymi prowadzona jest współpraca
		– liczba przedsięwzięć realizowanych przy współpracy z organizacjami pozarządowymi;
		– liczba wolontariuszy współpracujących z instytucjami pomocy społecznej,
		– liczba porozumień zawartych z organizacjami pozarządowymi
		– liczba porozumień zawartych z innymi podmiotami oraz instytucjami

Źródło: opracowanie własne.

W oparciu o przyjęte priorytety przekrojowe, monitorowane będą także dodatkowe wskaźniki o przekrojowym charakterze. Pozwoli to na dostosowanie intensywności działań w badanych zakresach do potrzeb i tempa realizacji poszczególnych celów – liczba np. szkoleń i kampanii informacyjnych będzie zmniejszana lub zwiększana w zależności od warunków zewnętrznych.

Na poziomie wszystkich celów szczegółowych badana będzie:

- liczba projektów zrealizowanych samodzielnie lub we współpracy z innym podmiotem,
- liczba projektów finansowanych z funduszy zewnętrznych;
- liczba projektów zrealizowanych z funduszy unijnych;
- liczba akcji informacyjnych i edukacyjnych;
- liczba publikowanych/emitowanych materiałów;
- liczba pracowników PCPR podnoszących kwalifikacje zawodowe;
- liczba szkoleń, w których brali udział pracownicy PCPR;
- wartość dofinansowania pozyskanego z funduszy zewnętrznych.

Ponadto, w sposób przekrojowy monitorowana będzie realizacja wskaźników zgodnych ze sposobem pomiaru realizacji celów w ramach programów regionalnych i ogólnopolskich, finansowanych w szczególności ze środków unijnych. Łącznie, tj. na poziomie wszystkich celów szczegółowych mierzone będą następujące wartości:

- liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem;
- liczba osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem;
- liczba osób bezrobotnych objętych wsparciem;

- liczba osób długotrwale bezrobotnych objętych wsparciem;
- liczba osób biernych zawodowo objętych wsparciem;
- liczba osób objętych działaniami edukacyjno-informacyjnymi na rzecz osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym;
- liczba wspartych obiektów, w których realizowane są usługi aktywizacji społeczno-zawodowej;
- liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.

Analiza działań pod kątem powyższych wskaźników ułatwi ubieganie się o środki z funduszy zewnętrznych, usprawni proces realizacji i ewaluacji projektów realizowanych z tych źródeł. Wartości liczbowe dla poszczególnych wskaźników zostały przedstawione w tabeli wskaźnikowej, stanowiącej Załącznik nr 2 do strategii.

6.4 System monitorowania

Ze względu na długi horyzont czasowy niniejszego dokumentu konieczne jest zapewnienie przejrzystego systemu monitorowania postępów oraz jego elastyczności i możliwości adaptacji do zmieniającego się otoczenia.

Osiągnięcie przyjętych założeń monitorowane będzie raz w roku, w czwartym kwartale za okres poprzedzających 12 miesięcy. Sprawozdanie z realizacji strategii zostanie opracowane przez pracownika PCPR, wskazanego przez dyrektora. Sprawozdanie zostanie przedłożone Dyrektorowi PCPR. Efekty realizacji strategii będą mierzone w oparciu o tabelę wskaźnikową i oceniane w kontekście bieżących warunków zewnętrznych.

Przewidziano także możliwość aktualizacji strategii w pierwszym kwartale 2019 roku. Należy wtedy ponownie przeanalizować główne trendy, wskazane w diagnozie obszaru powiatu oraz zjawiska zewnętrzne mogące mieć wpływ na realizację strategii. Możliwa będzie aktualizacja analizy SWOT, przyjętych celów operacyjnych, dodanie nowych pozycji w wykazie zadań, stanowiących załącznik nr 1 oraz korekta zakładanych wartości docelowych wskaźników, wskazanych w załączniku nr 2.

VII PODSUMOWANIE

Niniejsza strategia ma stanowić podstawę dla opracowywania dalszych, szczegółowych programów, zadań średnio- i krótkoterminowych w latach 2017-2022. W celu prawidłowego wyznaczenia kierunku tych działań niezbędne było przeprowadzenie analizy zmian, jakie zaszły od czasu przyjęcia ostatniej strategii rozwiązywania problemów społecznych na terenie powiatu toruńskiego.

Warunki zewnętrzne oraz efekty dotychczasowych działań zostały zebrane w formie diagnozy obszaru. Jako okres analizy przyjęto lata 2011-2015, z uwzględnieniem ograniczeń dostępu do danych dla lat granicznych oraz ewentualnych zmian metodologii zbierania danych przez PCPR. W wyniku

przeprowadzonej diagnozy wyznaczone zostały podstawowe obszary problemowe, mające wpływ na występowanie i skalę zagrożenia wykluczeniem społecznym: problemy na lokalnym rynku pracy, poziom aktywności zawodowej i przedsiębiorczości mieszkańców, bariery w rozwoju zawodowym i osobistym osób w szczególnej sytuacji, poziom zaangażowania i współpracy między podmiotami działającymi w obszarze polityki społecznej.

W oparciu o wyniki diagnozy wyznaczone zostały trzy podstawowe obszary interwencji, stanowiące podstawę dla wypracowania założeń strategicznych: Rozwój przedsiębiorczości i tworzenie nowych miejsc pracy, Poprawa stanu infrastruktury, Aktywizacja społeczno-zawodowa mieszkańców.

W kontekście ww. wyzwań przeprowadzono analizę silnych i słabych stron, szans i zagrożeń dla terenu powiatu toruńskiego w obszarach tematycznych: Bezrobocie i aktywizacja gospodarcza, Integracja i aktywizacja społeczna, Wspieranie rodziny, Przeciwdziałanie patologiom. Tak zagregowane wnioski z diagnozy obszaru pozwoliły na wyznaczenie celów strategicznych na kolejny okres.

Na podstawie dotychczasowych doświadczeń oraz w odniesieniu do obecnej sytuacji społeczno-gospodarczej na terenie powiatu toruńskiego, sformułowano wizję rozwoju społecznego w brzmieniu: *Skuteczna polityka społeczna wspierająca mieszkańców powiatu toruńskiego w rozwiązywaniu problemów i zapewniająca pełne uczestnictwo w życiu wszystkim grupom społecznym.*

Uszczegółowieniem dla przyjętej wizji jest zestawienie celów strategicznych w podziale na cel główny – ogólny tj. Zminimalizowanie rozmiarów i skutków negatywnych zjawisk społecznych występujących na terenie powiatu toruńskiego, trzy zakresy przekrojowe – priorytety:

- I. Zwiększenie skuteczności profilaktyki oraz działań naprawczych.
- II. Zwiększenie skali działań zintegrowanych instytucji, organizacji pozarządowych i grup samopomocowych na terenie powiatu toruńskiego w zakresie polityki społecznej.
- III. Pozyskanie środków ze źródeł zewnętrznych na realizację zadań na rzecz rozwoju społeczności lokalnej w zakresie polityki społecznej,

w ramach których będzie odbywać się realizacja celów szczegółowych:

1. Organizacja i rozbudowa systemu przeciwdziałania długotrwałemu bezrobociu.
2. Wsparcie procesu integracji społecznej i aktywizacji osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.
3. Organizacja i rozbudowa systemu wsparcia osób niepełnosprawnych.
4. Zapewnienie instytucjonalnej opieki dla osób ze szczególnymi potrzebami.
5. Organizacja i rozbudowa wsparcia skierowanego do osób i rodzin objętych systemem pieczy zastępczej.
6. Zwiększenie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych.
7. Zwiększenie skali i zakresu działań profilaktyczno-naprawczych na rzecz zwalczania i zmniejszania rozmiarów patologii.

8. Organizacja i rozbudowa systemu współpracy i komunikacji pomiędzy organizacjami i instytucjami.

Dla każdego z celów opracowano dalsze uszczegółowienie w postaci listy zadań podstawowych, określenia potencjalnych partnerów w ich realizacji, oszacowano również kwoty przypisane do każdego z celów w budżecie PCPR na kolejne lata. Realizacja celów będzie przebiegać w sposób ciągły, a prowadzenie monitoringu i ewaluacji ułatwią wyznaczone dla każdego celu wskaźniki.

W przypadku pojawienia się nowych czynników, zmiany warunków zewnętrznych, w tym w szczególności warunków prowadzenia działań przez PCPR, przewidziano odpowiednie narzędzia pozwalające na zachowanie elastyczności strategii, a w razie potrzeby jej aktualizacji. Dzięki temu, niezależnie od etapu realizacji, w wyznaczonym okresie strategicznym możliwe będzie dostosowanie ustaleń do realnej sytuacji społecznej na terenie powiatu toruńskiego oraz rzeczywistych potrzeb jego mieszkańców.

Powyższe ustalenia zostały porównane w celu potwierdzenia zgodności z dokumentami strategicznymi przyjętymi przez inne podmioty działające w sferze polityki społecznej, na poziomie lokalnym, regionalnym, krajowym i międzynarodowym. Dostosowanie działań PCPR do planów innych placówek i jednostek ułatwi osiągnięcie założonych celów i wzmocni efekt pracy na rzecz wspierania społeczności lokalnej.

Przyjęte w strategii cele i zaplanowane działania mają doprowadzić przede wszystkim do zmniejszenia skali występowania negatywnych zjawisk na terenie powiatu toruńskiego w okresie strategicznym. Celem staje się uzyskanie trendu malejącego, pozwalającego na stopniowe zmniejszanie środków przeznaczanych na działania naprawcze i przeznaczanie ich na profilaktykę. Z tego względu nacisk w ramach realizacji strategii będzie kładziony na wspieranie działań partnerskich, uzyskiwanie efektu synergii i stałą aktywizację społeczności: zwiększenie liczby inicjatyw oddolnych, wspieranie tworzenia grup samopomocy, zwiększanie aktywności obywatelskiej. Aktywna, zintegrowana społeczność lokalna jest cennym zasobem, pozwalającym na zminimalizowanie ewentualnych zagrożeń i negatywnych trendów. Równocześnie, poparcie społeczne pozwoli na większą skuteczność działań instytucji, organizacji i podmiotów aktywnych w sferze polityki społecznej.

Załącznik nr 1 do strategii:

Wykaz wskaźników realizacji strategii wraz z zakładanymi wartościami docelowymi – zestawienie tabelaryczne¹⁴

Cel szczegółowy		Wskaźniki	Wartość bazowa ¹⁵	Wartość docelowa ¹⁶
1.	Organizacja i rozbudowa systemu przeciwdziałania długotrwałemu bezrobociu ¹⁷	– liczba programów skierowanych dla osób bezrobotnych	0	6
		– liczba osób, które uzyskały zatrudnienie w wyniku udzielonego wsparcia	0	1083
		– liczba osób objętych pomocą finansową z tytułu bezrobocia	0	3078
		– liczba miejsc pracy utworzonych poprzez sfinansowanie wyposażenia/doposażenia stanowiska pracy	0	148
2.	Wsparcie procesu integracji społecznej i aktywizacji osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.	– liczba osób objętych pomocą finansową i rzeczową	0	180
		– liczba rodzin objętych pomocą finansową i rzeczową	0	90
		– wartość pomocy finansowej i rzeczowej osobom znajdującym się w niekorzystnej sytuacji finansowej (w zł)	0	540.000
		– liczba osób korzystających z poradnictwa specjalistycznego	0	230
		– liczba wspartych projektów na rzecz integracji osób zagrożonych wykluczeniem	0	2

¹⁴ W zestawieniu przyjęto założenie, że wartość bazowa wskaźników to 0, gdyż wskaźniki mają obrazować efekty działań realizowanych w okresie obowiązywania strategii. Wyjątkiem są wskaźniki odnoszące się do liczby funkcjonujących placówek/istniejących zasobów, w których zaprezentowano wartość bazową wskaźnika według stanu na 31.12.2016 r.

¹⁵ Według stanu na dzień 31.12.2016 r.

¹⁶ Łącznie, do dnia 31.12.2022 r.

¹⁷ Ze względu na fakt, że podstawowym realizatorem zadań w zakresie celu szczegółowego nr 1 jest Powiatowy Urząd Pracy dla Powiatu Toruńskiego, wartości docelowe wskaźników w ramach tego celu zostały ustalone i udostępnione przez PUP w toku prac nad SRPS.

3.	Organizacja i rozbudowa systemu wsparcia osób niepełnosprawnych.	– liczba osób niepełnosprawnych objętych wsparciem	0	800
		– liczba osób niepełnosprawnych objętych poradnictwem specjalistycznym	0	60
		– liczba osób, którym udzielono wsparcia na likwidację barier architektonicznych, technicznych i w komunikowaniu się	0	25
		– liczba osób niepełnosprawnych, które uzyskały zatrudnienie w wyniku udzielonego wsparcia	0	50
		– liczba placówek korzystających z dofinansowania	0	4
		– liczba nowych miejsc pracy utworzonych poprzez finansowanie wyposażenia lub doposażenia tworzonych stanowisk pracy	0	6
		– liczba złożonych wniosków na dofinansowanie uczestnictwa osób niepełnosprawnych i ich opiekunów w turnusach rehabilitacyjnych	0	200
		– liczba osób korzystających z turnusów	0	30
		– liczba realizowanych programów	3	3
4.	Zapewnienie instytucjonalnej opieki dla osób ze szczególnymi potrzebami.	– liczba funkcjonujących DPS	4	4
		– liczba miejsc dostępnych w DPS	346	346
		– liczba osób przebywających w DPS	346	346
		– liczba osób przyjętych do DPS w latach 2017-2022	0	25

		– liczba osób oczekujących na przyjęcie do DPS	53	70
		– liczba osób zatrudnionych w DPS	240	240
5.	Organizacja i rozbudowa wsparcia skierowanego do osób i rodzin objętych systemem pieczy zastępczej.	– liczba przeszkolonych kandydatów na rodziny zastępcze	0	20
		– liczba przeszkolonych rodzin zastępczych	0	15
		– liczba utworzonych nowych rodzin zastępczych zawodowych	0	5
		– liczba funkcjonujących rodzin zastępczych zawodowych	8	13
		– liczba dzieci umieszczonych/przebywających w rodzinach zastępczych	180	130
		– liczba utworzonych nowych rodzinnych domów dziecka	0	2
		– liczba dzieci umieszczonych/przebywających w rodzinnych domach dziecka	15	15
		– liczba utworzonych nowych rodzin pomocowych	0	5
		– liczba dzieci umieszczonych/przebywających w rodzinach pomocowych	8	12
		– liczba dzieci umieszczonych w instytucjonalnej pieczy zastępczej	0	20
		– liczba osób realizujących program usamodzielnienia objętych wsparciem finansowym i materialnym	0	40
		– liczba osób realizujących program usamodzielnienia, którym udzielono pomocy w uzyskaniu zatrudnienia	0	27

		– liczba zatrudnionych koordynatorów pieczy zastępczej	3	3
		– liczba realizowanych programów	1	1
6.	Zwiększenie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych.	– liczba realizowanych programów	1	1
		– liczba osób korzystających z poradnictwa specjalistycznego	0	200
		– liczba osób biorących udział w programie korekcyjno-edukacyjnym	0	10
		– liczba osób objętych pomocą	0	60
		– liczba rodzin objętych pomocą	0	30
7.	Zwiększenie skali i zakresu działań profilaktyczno-naprawczych na rzecz zwalczania i zmniejszania rozmiarów patologii.	– liczba realizowanych programów	2	2
		– liczba osób korzystających z poradnictwa specjalistycznego	0	30
		– liczba osób objętych pomocą	0	30
		– liczba rodzin objętych pomocą	0	20
8.	Organizacja i rozbudowa systemu współpracy i komunikacji pomiędzy organizacjami i instytucjami.	– liczba organizacji i instytucji, z którymi prowadzona jest współpraca	13	15
		– liczba przedsięwzięć realizowanych przy współpracy z organizacjami pozarządowymi;	0	3
		– liczba wolontariuszy współpracujących z instytucjami pomocy społecznej,	0	1
		– liczba porozumień zawartych z organizacjami pozarządowymi	0	2

		– liczba porozumień zawartych z innymi podmiotami oraz instytucjami	0	2
--	--	---	---	---

**PROGRAM WSPIERANIA
OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH
NA LATA 2017-2022**

DIAGNOZA SYTUACJI OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH

Jedną z grup szczególnie narażonych na wykluczenie z życia społecznego, ze względu na liczne bariery w transporcie i komunikacji z otoczeniem. Są to również osoby szczególnie narażone na wykluczenie z rynku pracy są osoby z orzeczoną niepełnosprawnością. Stanowią one stosunkowo niewielki odsetek ogółu bezrobotnych (3% zarejestrowanych na terenie powiatu toruńskiego), jednak ze względu na szczególną sytuację trudniej jest im wejść i utrzymać się na rynku pracy.

Orzeczenia wydane osobom po 16 roku życia przez Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w latach 2012-2015.

Typ orzeczenia	Liczba wydanych orzeczeń			
	2012	2013	2014	2015
Ogółem	1540	1344	1119	1357
w tym:				
- o odmowie ustalenia niepełnosprawności	38	31	32	35
- o niezaliczeniu do osób niepełnosprawnych	82	44	23	54
- o zaliczeniu do osób niepełnosprawnych	1420	1269	1064	1268

Źródło: Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Toruniu

Liczba osób, którym wydano orzeczenie o zaliczeniu do osób niepełnosprawnych w analizowanym okresie ulegała zmianom, można jednak zauważyć niewielki spadek liczby orzeczeń. W przypadku otrzymania decyzji, najczęściej nadawanym stopniem niepełnosprawności był stopień lekki. Największy spadek zanotowano w zakresie orzeczeń o niepełnosprawności w stopniu znacznym.

Podział osób niepełnosprawnych pod kątem orzeczonego stopnia niepełnosprawności w latach 2012-2015 na terenie powiatu toruńskiego.

Stopień niepełnosprawności	Liczba orzeczeń o zaliczeniu do osób niepełnosprawnych wydanych po raz pierwszy			
	2012	2013	2014	2015
Ogółem liczba orzeczeń	634	514	417	445
w tym:				
- znaczny	240	162	117	131
- umiarkowany	183	161	154	148
- lekki	211	191	146	166

Orzeczenia wydane na podst. art. 5 ustawy¹⁸	1	1	0	0
---	---	---	---	---

Źródło: Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Toruniu

Działania z zakresu **rehabilitacji zawodowej** osób niepełnosprawnych w latach 2011-2015 obejmowały przede wszystkim wspieranie tych osób w podjęciu działalności gospodarczej lub rolniczej oraz finansowanie wykorzystania instrumentów i usług rynku pracy dla poszukujących i niepozostających w zatrudnieniu. W tym zakresie zadanie było realizowane z funduszu PFRON.

Działania z zakresu rehabilitacji zawodowej realizowane przez PUP dla Powiatu Toruńskiego w latach 2011-2015.

Zakres	Wsparcie osób niepełnosprawnych z terenu powiatu toruńskiego				
	2011	2012	2013	2014	2015
Środki na podjęcie działalności gospodarczej					
Liczba osób, które uzyskały pomoc	3	1	4	3	3
Kwota wsparcia w zł	99 000,00	40 000,00	120 000,00	90 000,00	90 000,00
Zwrot wydatków na instrumenty rynku pracy					
Liczba osób, które uzyskały pomoc	25	15	37	25	32
Kwota wsparcia w zł	109 053,02	49 760,00	42 626,00	200 000,00	225 985,00

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PCPR.

Wsparcie dla osób niepełnosprawnych obejmuje nie tylko aktywizację zawodową, ale również **wsparcie w procesie integracji** z lokalną społecznością, dofinansowanie likwidacji barier architektonicznych, zakupu sprzętu i rehabilitacji i innych zadań związanych z rehabilitacją społeczną.

Działania z zakresu rehabilitacji społecznej realizowane przez PCPR na terenie powiatu toruńskiego w latach 2011-2015.

Zakres	Wsparcie osób niepełnosprawnych z terenu powiatu toruńskiego				
	2011	2012	2013	2014	2015
Pomoc na likwidację barier architektonicznych					

¹⁸ Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2016, nr 0, poz. 2046 ze zm.): orzeczenie o niezdolności do samodzielnej egzystencji, traktowane na równi z orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności.

Liczba osób, które uzyskały pomoc	20	51	15	19	6
Kwota pomocy w zł	20 000	136 827	41 624	63 902	29 999
Dofinansowanie turnusów rehabilitacyjnych					
Liczba osób, które uzyskały pomoc	128	179	105	118	0
Kwota pomocy w zł	127 555,37	140 492	86 477	93 395	0
Zaopatrzenie w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze i sprzęt rehabilitacyjny					
Liczba osób, które uzyskały pomoc	185	369	170	200	404
Kwota pomocy w zł	185 035,36	314 097	169 348	189 163	375 328

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PCPR.

Zwiększenie samodzielności, poziomu motywacji i zaangażowania w życie społeczne pozytywnie wpływa na proces aktywizacji zawodowej. Wielkość środków jest zależna od stopnia wsparcia z PFRON oraz możliwości budżetowych powiatu. W ramach środków zewnętrznych, w poprzednim okresie strategicznym realizowany był:

1. Program PFRON „Wyrównywanie różnic między regionami II”, w ramach którego dofinansowano:

W 2013 r. – 5 projektów z 2 obszarów tematycznych:

- B – likwidacji barier w poruszaniu i komunikowaniu się osób niepełnosprawnych w placówce służby zdrowia, 1 projekt, koszt całkowity 267 732,46 zł
- D – ograniczenia i likwidacji barier transportowych, 4 projekty, łączny koszt całkowity 658 494,00 zł

W 2014 r. – 2 projekty w obszarze tematycznym D – likwidacja barier transportowych, na łączny koszt całkowity 387 920,00 zł.

2. Program pilotażowy PFRON „Aktywny Samorząd”, w ramach którego dofinansowano:

W 2013 r. – 39 projektów polegających na wsparciu finansowym w wyeliminowaniu lub zmniejszeniu barier ograniczających uczestnictwo beneficjentów w życiu społecznym, zawodowym i w dostępie do edukacji. Dofinansowania zostały przekazane w ramach 2 modułów (Moduł I – likwidacja barier utrudniających aktywizację społeczną i zawodową, 10 dofinansowanych wniosków; Moduł II – pomoc w uzyskaniu wykształcenia na poziomie wyższym, 33 dofinansowane wnioski). Łączna kwota wsparcia wyniosła 136.876,98 zł, co stanowiło 95% przyznanego limitu ogółem na realizację Programu.

W 2014 r. – 49 projektów (Moduł I – 16 wniosków, Moduł II – 33 wnioski). Łączna kwota wsparcia wyniosła 214.726,23 zł, tj. 98% przyznanego limitu ogółem na realizację Programu.

W kolejnym okresie strategicznym wskazano na konieczność wspierania aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych, także z wykorzystaniem formuły Warsztatów Terapii Zajęciowej (WTZ). PCPR może pełnić tu rolę istotnego łącznika pomiędzy przedstawicielami władzy lokalnej a środowiskami osób niepełnosprawnych.

Kolejną formą wspierania integracji oraz zdobywania kompetencji przez osoby z niepełnosprawnościami są Warsztaty Terapii Zajęciowej. Na terenie powiatu toruńskiego nie funkcjonują WTZ – w latach 2011-2015 dostępna była oferta WTZ w Toruniu:

- WTZ „ARKADIA” przy Fundacji na Rzecz Osób Niepełnosprawnych,
- WTZ Polski Związek Niewidomych,
- WTZ „Bratanki” przy Fundacji im. Brata Alberta.

Jedna osoba uczestniczy także w zajęciach WTZ „Karczemka” w Otłoczynie. Zainteresowanie tą formą wsparcia utrzymywało się w latach 2011-2015 na stałym poziomie i korzystało z niej od 13 do 18 mieszkańców powiatu.

Istniejąca oferta dostępu do działań prowadzonych w WTZ została oceniona jako niewystarczająca i konieczne jest podjęcie działań wspierających istniejące placówki oraz w miarę możliwości wsparcie tworzenia kolejnych takich placówek.

Koszt pobytu uczestników WTZ – mieszkańców powiatu toruńskiego w latach 2012-2015.

Zakres	Łączny, roczny koszt pobytu uczestników WTZ				
	2011	2012	2013	2014	2015
Kwota w zł	18 720,00	24 634,00	24 920,76	29 592,00	30 183,92
Liczba osób	13	17	17	18	18

Źródło: dane PCPR w Toruniu.

Jak widać na powyższym przykładzie, współpraca PCPR z jednostkami i podmiotami na terenie powiatu jest kluczowa dla poszerzania oferty pomocy społecznej, zarówno w zakresie działań miękkich, kampanii i inicjatyw społecznych, jak również rozbudowy infrastruktury i poprawy jej jakości. W kolejnym okresie strategicznym zadaniem PCPR będzie dalsze inicjowanie działań i spotkań z władzami gmin, organizacjami, wspieranie aktywności tych podmiotów w zakresie wspierania osób niepełnosprawnych.

DIAGNOZA – PODSUMOWANIE

Na terenie powiatu toruńskiego spada liczba orzeczeń o zaliczeniu do osób niepełnosprawnych wydanych po raz pierwszy. Równocześnie, ze względu na szczególną sytuację, na rzecz osób z orzeczoną niepełnosprawnością prowadzony jest szereg działań z zakresu polityki społecznej.

Wsparcie finansowane jest przede wszystkim ze środków funduszu PFRON, w ramach którego dofinansowywane są wnioski osób i podmiotów.

Główne potrzeby: wsparcie tworzenia nowych miejsc pracy i zwiększania dostępu do rynku pracy dla osób niepełnosprawnych, poprawa stanu infrastruktury publicznej w kontekście barier architektonicznych i komunikacyjnych, wzmacnianie i dalsza integracja tej grupy ze społecznością lokalną.

Główne problemy: niewystarczający poziom rozwoju przedsiębiorczości i aktywności zawodowej, trudności w aktywizacji społeczno-zawodowej, braki w infrastrukturze publicznej oraz ofercie usług (specjalistycznych usług, ośrodków opieki społecznej), stały wzrost wydatków na zadania z zakresu pomocy społecznej.

ANALIZA SWOT w obszarze tematycznym: wsparcie osób z niepełnosprawnościami.

SILNE STRONY	SŁABE STRONY
– Duża liczba inicjatyw nieformalnych, w tym działających na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych; – Działalność Ośrodka Wsparcia Ekonomii Społecznej na terenie powiatu; – Dostęp do oferty edukacyjno-kulturalnej większych ośrodków miejskich; – Dostęp do oferty edukacyjnej dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej na terenie powiatu; – Dostęp do różnych funduszy skierowanych na rzecz osób ze szczególnymi potrzebami.	– Utrudniony dostęp mieszkańców do oferty podmiotów z miast; – Utrudniony dostęp do podstawowej oferty nawet w miejscu zamieszkania, w szczególności bariery architektoniczne, transportowe (przystosowane pojazdy) i niedostosowanie działań informacyjnych do osób ze szczególnymi potrzebami; – Wysokie koszty tworzenia ww. infrastruktury; – Poczucie wyłączenia z życia społecznego osób niepełnosprawnych; – Niewystarczający dostęp do informacji na temat oferty lokalnych podmiotów; – Niewystarczający dostęp do specjalistycznych form pomocy, w szczególności opieki zdrowotnej i rehabilitacji; – Niedostateczna liczba ośrodków wsparcia dziennego; – Zbyt mały nacisk na działania integracyjne; – Zbyt niski poziom wiedzy społeczności na temat potrzeb osób w trudnej sytuacji;

	– Zbyt niski poziom profesjonalizacji organizacji – uzależnienie od środków grantowych, niewystarczająca liczba inicjatyw długofalowych, konkutowanie o środki;
SZANSE	ZAGROŻENIA
– Wzrost poziomu współpracy między organizacjami oraz międzysektorowej na rzecz integracji społecznej (przedsiębiorcy odpowiedzialni społecznie, inicjatywy obywatelskie) – Zwiększenie działań na rzecz integracji osób ze szczególnymi potrzebami ze społecznością lokalną; – Uwzględnianie problematyki niepełnosprawności w działaniach administracji publicznej; – Ograniczenie barier architektonicznych w dostępie do oferty instytucji i podmiotów lokalnych; – Zwiększenie puli środków na rzecz działań integracyjnych; – Poprawa komunikacji międzypokoleniowej i wzrost zainteresowania mieszkańców swoim otoczeniem; – Pojawienie się nowych metod wsparcia – rozwój medycyny i technologii.	– Pogłębienie się alienacji osób ze szczególnymi potrzebami ze społeczności lokalnej – Niski poziom aktywności społecznej i chęci działania wśród osób młodych, w szczególności na rzecz swojej lokalnej społeczności – Zbyt mała pula środków na działania integracyjne i dostosowanie infrastruktury – Wzrost tempa starzenia się społeczeństwa i wzrost liczby osób niepełnosprawnych biologicznie – Wzrost utrudnień w dostępie do specjalistycznych usług, w szczególności medycznych i opieki stacjonarnej

Podsumowanie: W chwili obecnej na terenie powiatu można zaobserwować pozytywne zjawisko aktywnego wsparcia osób zagrożonych wykluczeniem społecznym ze względu na specjalne potrzeby, w szczególności osób niepełnosprawnych. Dzieci i młodzież mają dostęp do edukacji specjalnej, na rzecz niepełnosprawnych prowadzone są dedykowane im działania. Nadal jednak należy zwrócić uwagę na niewystarczający poziom integracji społecznej i stosunkowo niski poziom wiedzy i świadomości społecznej na temat potrzeb tej grupy, powodujące uczucie alienacji i wykluczenia. Niezbędne jest dalsze wspieranie działań integracyjno-opiekuńczych, nie tylko w formie różnego rodzaju inicjatyw i projektów, ale także działalności stacjonarnych ośrodków, w tym oferujących specjalistyczne usługi.

DZIAŁANIA STRATEGICZNE W OKRESIE 2017-2022

Zgodnie z przyjętą wizją rozwoju społecznego na lata 2017-2022 dla powiatu toruńskiego: *Skuteczna polityka społeczna wspierająca mieszkańców powiatu toruńskiego w rozwiązywaniu problemów i zapewniająca pełne uczestnictwo w życiu wszystkim grupom społecznym* oraz celu ogólnego: *Zminimalizowanie rozmiarów i skutków zjawisk społecznie negatywnych występujących na terenie powiatu toruńskiego.* w obszarze tematycznym wspierania osób niepełnosprawnych wdrażane będą działania zaplanowane w ramach dedykowanego celu szczegółowego 3.

Organizacja i rozbudowa systemu wsparcia osób niepełnosprawnych.

W ramach celu wyznaczono następujące zadania:

- likwidacja barier architektonicznych, transportowych, komunikacyjnych w przestrzeni publicznej;
- podejmowanie działań ułatwiających zatrudnienie, tworzenie i wyposażanie nowych miejsc pracy osobom niepełnosprawnym;
- zapewnienie dostępu do wsparcia w formie opieki i poradnictwa skierowanego do osób niepełnosprawnych, ich opiekunów i nauczycieli;
- wspieranie równego dostępu do systemu edukacji na każdym etapie życia z uwzględnieniem szczególnych potrzeb osób niepełnosprawnych;
- rozwój bazy wsparcia środowiskowego dla osób niepełnosprawnych;
- wspieranie aktywności społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych;
- podnoszenie kompetencji kadry pracującej z osobami i otoczeniem osób niepełnosprawnych;
- realizacja działań informacyjnych, wspieranie procesu niwelowania barier społecznych poprzez podnoszenie poziomu wiedzy społeczeństwa nt. potrzeb i potencjału osób niepełnosprawnych oraz wiedzy osób niepełnosprawnych nt. dostępnych form pomocy;
- pozyskiwanie funduszy zewnętrznych na działania skierowane do osób niepełnosprawnych oraz środki bezpośrednio przeznaczone jako wsparcie finansowe dla tych osób.

W ramach zadań głównych, przyjęto strategię kontynuacji działań prowadzonych w poprzednich latach, w szczególności w zakresie likwidacji wszelkiego rodzaju barier utrudniających pełne włączenie się osób niepełnosprawnych w życie społeczne. W ramach zadań realizowanych wspólnie z innymi podmiotami, głównym założeniem jest zwiększenie skali tego typu działań oraz dalsze zacieśnianie współpracy przy wdrażanych projektach.

Okres realizacji	w trybie ciągłym, cały okres realizacji strategii
Podmiot odpowiedzialny	PCPR w Toruniu
Partnerzy	PFRON, Powiatowy Urząd Pracy, miejskie i gminne ośrodki pomocy społecznej, domy pomocy społecznej, środowiskowe domy samopomocy, organizacje pozarządowe i grupy nieformalne
Źródła finansowania	środki powiatu, fundusze zewnętrzne

Szacowana wartość środków w budżecie PCPR na realizację zadań	
2017	306 000,00 zł
2018	320 200,00 zł
2019	335 800,00 zł
2020	350 000,00 zł
2021	368 300,00 zł
2022	388 200,00 zł

Zamierzonym efektem działań będzie zwiększenie dostępu tych osób do rynku pracy poprzez utworzenie nowych miejsc pracy w lokalnych przedsiębiorstwach, dostosowanych do ich potrzeb. W ujęciu społecznym, nastąpi zwiększenie udziału tych osób w życiu publicznym dzięki wprowadzeniu ułatwień w instytucjach publicznych na terenie powiatu oraz realizacji inicjatyw o charakterze integracyjnym.

W celu monitorowania prawidłowej realizacji zadań wyznaczono **wskaźniki**, którym przypisano wartości docelowe dla roku 2022:

Nazwa wskaźnika	Wartość bazowa – 2016 r.	Wartość docelowa – 2022 r.
– liczba osób niepełnosprawnych objętych poradnictwem specjalistycznym	0	60
– liczba osób, którym udzielono wsparcia na likwidację barier architektonicznych, technicznych i w komunikowaniu się	0	25
– liczba osób niepełnosprawnych, które uzyskały zatrudnienie w wyniku udzielonego wsparcia	0	50
– liczba placówek korzystających z dofinansowania	0	4
– liczba nowych miejsc pracy utworzonych poprzez finansowanie wyposażenia lub doposażenia tworzonych stanowisk pracy	0	6
– liczba złożonych wniosków na dofinansowanie uczestnictwa osób niepełnosprawnych i ich opiekunów w turnusach rehabilitacyjnych	0	200
– liczba osób korzystających z turnusów	0	30
– liczba realizowanych programów	3	3

**Załącznik 3 do Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2017-2022
na terenie powiatu toruńskiego**

**PROGRAM ROZWOJU
SYSTEMU PIECZY ZASTĘPCZEJ
NA LATA 2018-2020**

DIAGNOZA SYTUACJI W OBSZARZE PIECZY ZASTĘPCZEJ

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Toruniu pełni funkcję organizatora i koordynatora pieczy zastępczej na terenie powiatu. Wsparciem objęte są rodziny zastępcze, w których przebywa łącznie blisko 180 dzieci, rodzinne domy dziecka. Wśród rodzin zastępczych dwie pełnią rolę pogotowia rodzinnego. W latach 2011-2013 na terenie powiatu istniała jedna placówka opiekuńczo-wychowawcza w Chełmży, jednak w 2013 r. podjęto decyzję o jej likwidacji.

Liczba podmiotów sprawujących pieczę zastępczą na terenie powiatu toruńskiego w latach 2011-2015.

Zakres	Liczba rodzin pełniących pieczę zastępczą					Zmiana w latach 2011-2015
	2011	2012	2013	2014	2015	
Rodziny zastępcze	129	117	112	117	105	-24
w tym:						
Rodziny spokrewnione z dzieckiem	100	66	59	60	56	-44
Rodziny niezawodowe, niespokrewnione z dzieckiem	20	43	47	45	38	18
Rodziny zawodowe, niespokrewnione z dzieckiem	9	8	4	8	9	0
Rodzinne Domy Dziecka	-	1	2	2	2	2

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PCPR.

Zmiany w liczbie funkcjonujących rodzin zastępczych wynikały m.in. z wydłużającego się pobytu wychowanków w rodzinie – trudności w znalezieniu pracy powodują, że młodzież częściej wybiera kontynuację nauki, co wydłuża czas przebywania w rodzinie zastępczej do 25 roku życia. Wzrasta także stopniowo liczba dzieci przebywających w jednej rodzinie. Pomimo tego trendu, koszt utrzymania wychowanka w rodzinie zastępczej jest niższy od kosztów utrzymywania formalnej placówki opiekuńczo-wychowawczej, przynosi również znacznie większe korzyści dla rozwoju dziecka.

Dzieci przebywające w pieczy zastępczej i osoby je opuszczające stanowią szczególną grupę odbiorców pomocy społecznej. Doświadczenia zebrane we wczesnym, kluczowym dla rozwoju okresie powodują trudności w dalszym życiu osobistym i zawodowym. Często są to osoby

korzystające ze wsparcia w wielu zakresach – od poradnictwa specjalistycznego po świadczenia z tytułu niepełnosprawności.

Wsparcie z zakresu pieczy zastępczej było przekazywane w formie świadczeń pieniężnych przeznaczonych na takie wydatki jak:

- szkolenia rodzin zastępczych niezawodowych i spokrewnionych oraz szkolenia dla kandydatów na rodziny zastępcze;
 - szkolenia koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej;
- zaś od 2013 r. także:
- świadczenia na pokrycie wydatków związanych z potrzebami przyjmowanego dziecka;
 - wynagrodzenie wraz z pochodnymi osób zatrudnionych w rodzinie zastępczej lub rodzinnym domu dziecka lub zajmujących się opieką i wychowaniem w rodzinnym domu dziecka;
 - wynagrodzenia rodzinnych domów dziecka;
 - utrzymanie lokalu w którym prowadzony jest rodzinny dom dziecka.

Powyższe wsparcie było przyznawane w ramach realizacji rocznych programów resortowych rozwoju rodzinnej pieczy zastępczej, rozliczanych na zasadzie dotacji przez powiat toruński.

W zakresie zadań bieżących pozostaje systematyczny nadzór nad rodzinami i wsparcie, m.in. psychologiczne dla osób świadczących pieczę zastępczą. Równocześnie, PCPR zajmuje się kontaktem z rodzinami biologicznymi dzieci przebywających w pieczy zastępczej, współpracując w tym zakresie z podmiotami zewnętrznymi. Zgodnie z przepisami ustawy o wspieraniu rodziny i pieczy zastępczej nakłada również na PCPR obowiązek realizacji programów profilaktycznych dla dzieci przebywających w rodzinach dysfunkcyjnych. Zadaniem na kolejny okres strategiczny będzie dalsza promocja i wspieranie powstawania kolejnych rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka na terenie powiatu toruńskiego

Działania dofinansowane z EFS

Osoby korzystające ze wsparcia w związku z uczestnictwem w pieczy zastępczej były, wraz z osobami niepełnosprawnymi, głównym odbiorcą działań PCPR dofinansowanych ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego:

- **w 2011 r.** projekt pt. „Uwierzyć w siebie – aktywna integracja osób przebywających w rodzinach zastępczych i je opuszczających”. W inicjatywie wzięło udział 41 osób niepełnosprawnych w wieku 20-65 lat, uczestnicząc w szeregu szkoleń i zajęciach terapeutycznych. Wkład własny finansowy został wniesiony ze środków PFRON.
- **W latach 2012-2013** – kontynuacja projektu, skierowana do 100 osób w wieku 15-64 lat zagrożonych wykluczeniem społecznym, pochodzących ze środowiska osób niepełnosprawnych i pieczy zastępczej. Celem projektu była aktywizacja i aktywna integracja uczestników poprzez podniesienie motywacji i zwiększenie umiejętności.

- **W 2015 r.** – kontynuacja projektu, skierowana łącznie do 23 osób niepełnosprawnych i wychowanków rodzin zastępczych. Projekt obejmował pakiet korekcyjno-edukacyjny: warsztaty i doradztwo w zakresie rozwoju zawodowego i osobistego, konsultacje psychologiczne i zajęcia wyjazdowe.

W latach 2014-2015 realizowany był również projekt pt. „Pełnosprawni w pracy II”, w którym PCPR wystąpił jako partner podmiotu gospodarczego. Działania w formie stażu połączonego z pośrednictwem pracy były prowadzone na rzecz 50 uczestników w wieku 15-30 lat z terenu powiatu toruńskiego i gminy Miasta Toruń.

Wykorzystanie środków EFS w projektach PCPR w latach 2011-2014.

Zakres	Wykorzystanie środków EFS w zł				RAZEM
	2011	2012	2013	2014	
Całkowita wartość projektu	199 168,82	256 549,04	286 894,59	153 873,03	1 231 553,48
Dofinansowanie z EFS	169 293,49	218 066,68	243 774,10	130 792,08	1 046 734,15
Dofinansowanie z budżetu państwa	8 962,60	11 544,71	12 996,56	6 924,28	55 506,21
Wkład własny	20 912,73	26 937,65	30 123,93	16 156,67	129 313,12

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PCPR.

Doświadczenie zdobyte w ramach powyższych projektów stanowi cenny zasób w kontekście kolejnego okresu strategicznego. Realizacja wyznaczonych celów będzie wymagać aktywnego wnioskowania o dofinansowanie ze źródeł zewnętrznych. Bogate doświadczenie w zakresie realizacji projektów systemowych w Programie Operacyjnym Kapitał Ludzki, finansowanych z EFS będzie cennym argumentem przy ubieganiu się o wsparcie kolejnych inicjatyw.

DIAGNOZA – PODSUMOWANIE

Realizacja działań z zakresu wspierania rodziny i rozwoju pieczy zastępczej realizowane są z wykorzystaniem zewnętrznych źródeł finansowania – zarówno środków celowych, jak i w formie projektów skierowanych do szerszej grupy docelowej. Skala wykorzystania funduszy zewnętrznych rośnie, nie tylko ze względu na zwiększenie liczby zadań, ale również coraz większe doświadczenie w zakresie wykorzystania dotacji. Jest to kluczowy zasób w zakresie pozyskania środków na kolejny okres strategiczny, w szczególności środków unijnych.

Główne potrzeby: stałe wspieranie wzrostu liczby placówek sprawujących pieczę zastępczą, podnoszenie kompetencji i kwalifikacji osób prowadzących placówki, koordynatorów

i opiekunów, wzrost samodzielności i sprawne włączanie osób wychodzących z pieczy zastępczej ze społecznością lokalną,

Główne problemy: niewystarczający poziom współpracy międzyinstytucjonalnej w zakresie monitorowania społeczności i wspierania rodzin w trudnej sytuacji, utrudniona sytuacja osób wychodzących z pieczy zastępczej, w szczególności w zakresie sprawnego wchodzenia na rynek pracy, wzrost zapotrzebowania na usługi i wsparcie specjalistyczne.

ANALIZA SWOT w obszarze tematycznym: Wspieranie rodziny i piecza zastępcza.

SILNE STRONY	SŁABE STRONY
– Dobra organizacja w zakresie funkcjonowania pieczy zastępczej; – Duża liczba kandydatów na rodziny zastępcze; – Stała działalność i współpraca podmiotów działających na rzecz rodzin w szczególnej sytuacji; – Rozbudowany i aktywny system pomocy, w tym opieka merytoryczna i wsparcie finansowe; – Rozbudowana infrastruktura edukacyjna; – Różnorodność oferty zajęć pozalekcyjnych, konkursów i zawodów aktywizujących dzieci i młodzież; – Dostęp do oferty wsparcia rodziców (poradnia psychologiczno-pedagogiczna na terenie powiatu, wraz z filiami); – Stosunkowo duża liczba rodzin zastępczych zawodowych, w tym jednostek pogotowia rodzinnego i rodzinnych domów dziecka (uwzględniając możliwość corocznego procesu przekształcania rodziny niezawodowej w zawodową).	– Zbyt niski poziom współpracy z podmiotami zewnętrznymi; – Zbyt mała pula środków na działania interwencyjne i bieżący monitoring rodzin w szczególnej sytuacji; – Ograniczona ilość środków finansowych na realizację zadań z zakresu pieczy zastępczej; – Niski poziom świadomości społecznej, zbyt niski poziom reakcji otoczenia na zjawiska negatywne; – Utrudniony dostęp do wsparcia w miejscu zamieszkania; – Utrudniony dostęp do wsparcia wychowawczego dla dzieci i młodzieży w trudnej sytuacji; – Stały wzrost zapotrzebowania na pomoc psychologiczno-pedagogiczną;
SZANSE	ZAGROŻENIA
– Zwiększenie zaangażowania lokalnej społeczności w działania wychowawcze; – kampanie społeczne na rzecz wzrostu wrażliwości, w szczególności na temat przeciwdziałania przemocy w rodzinie; – Dobre praktyki w spędzaniu czasu wolnego rodzinie wspierane przez	– Zmniejszenie puli środków finansowych przekazywanych na rzecz działań wspierających rodzinę; – Spadek wsparcia społecznego dla działań instytucji i podmiotów; – Negatywny obraz rodziny zastępczej, powielanie stereotypów w mediach;

instytucje i podmioty (wydarzenia kulturalne i kampanie); – Wzrost liczby inicjatyw społecznych, działań wolontariackich; – Zmiany prawne ułatwiające wczesną ingerencję w przypadkach kryzysowych; – Zwiększenie dostępu do wsparcia – wzrost liczby ośrodków i aktywnych lokalnie podmiotów, poszerzenie oferty wsparcia;	– Rozluźnianie więzi rodzinnych (migracje, spadek znaczenia rodziny w życiu jednostki); – Dziedziczenie problemów przez kolejne grupy wiekowe; – Brak spójności między edukacją a rynkiem pracy utrudniający zawodowy start osobom młodym;
--	--

Podsumowanie: Na terenie powiatu stale rozwija się oferta z zakresu pieczy zastępczej. Rodzice mogą skorzystać z poradnictwa specjalistycznego, zaś w przypadku trudności mają możliwość otrzymania świadczeń pieniężnych. Równocześnie jednak oferta edukacyjna nadal nie jest wystarczająco dostosowana do potrzeb rynku pracy, aby zapewnić młodym osobom skuteczne wejście na rynek pracy. Przekłada się to na dłuższe pozostawanie wychowanków w pieczy zastępczej oraz na sytuację na lokalnym rynku pracy. Negatywnie na sytuację społeczną w powiecie wpływają ogólne trendy zanikania więzi rodzinnych, przedkładające się na większe ryzyko wystąpienia dalszych negatywnych zjawisk (przemoc w rodzinie, kontakt z narkotykami).

DZIAŁANIA STRATEGICZNE NA LATA 2018-2020

Zgodnie z przyjętą wizją rozwoju społecznego na lata 2017-2022 dla powiatu toruńskiego: *Skuteczna polityka społeczna wspierająca mieszkańców powiatu toruńskiego w rozwiązywaniu problemów i zapewniająca pełne uczestnictwo w życiu wszystkim grupom społecznym* oraz celu ogólnego: *Zminimalizowanie rozmiarów i skutków zjawisk społecznie negatywnych występujących na terenie powiatu toruńskiego*. w obszarze tematycznym wspierania osób niepełnosprawnych wdrażane będą działania zaplanowane w ramach dedykowanego celu szczegółowego 5:

Organizacja i rozbudowa wsparcia skierowanego do osób i rodzin objętych systemem pieczy zastępczej

W ramach realizacji celu prowadzone będą następujące zadania:

- zapewnienie dostępu do różnorodnych form pomocy i opieki dla dzieci i rodzin należących do systemu pieczy zastępczej: działania profilaktyczne, diagnostyczne, terapeutyczne, doradcze/konsultacyjne skierowane do rodzin w systemie pieczy zastępczej;
- realizacja działań na rzecz powstawania nowych placówek w systemie pieczy zastępczej: pozyskiwanie, kwalifikowanie i szkolenie kandydatów do pełnienia funkcji rodzin

- zastępczych, pogotowia rodzinnego, rodzinnych domów dziecka, rodzin resocjalizacyjnych;
- opracowanie i realizacja programów usamodzielnienia osób wychodzących z systemu pieczy zastępczej, pozwalających na zwiększenie ich kompetencji społecznych i zawodowych;
 - realizacja i rozwój usług profilaktyczno-wspierających skierowanych do oraz rodzin w trudnej sytuacji opiekuńczo-wychowawczej oraz dysfunkcyjnych;
 - systematyczne doskonalenie zawodowe kadr w zakresie pomocy rodzinie i dziecku, w tym osób zaangażowanych i kandydatów, organizacja szkolenia ustawicznego skierowanego do rodziców, opiekunów;
 - realizacja działań informacyjnych, zwiększanie świadomości społecznej w zakresie potrzeb i warunków realizacji działań w systemie pieczy zastępczej;
 - wspieranie komunikacji i współpracy między placówkami organizacji pieczy zastępczej a instytucjami, organizacjami i podmiotami świadczącymi pomoc rodzinom;
 - wspieranie wykorzystywania funduszy pomocowych oraz innych form wsparcia przez rodziny w trudnej sytuacji z terenu powiatu toruńskiego.

W zakresie głównych zadań nastąpi kontynuacja oraz intensyfikacja działań, w tym prowadzone będzie specjalistyczne poradnictwo, realizowane szkolenia dla osób zaangażowanych w system pieczy zastępczej, działania na rzecz powstawania nowych placówek i kwalifikowania kolejnych rodzin.

Okres realizacji	w trybie ciągłym, cały okres realizacji strategii
Podmiot odpowiedzialny	PCPR w Toruniu, domy dziecka, rodzinne domy dziecka
Partnerzy	miejskie i gminne ośrodki pomocy społecznej, domy pomocy społecznej, środowiskowe domy samopomocy, organizacje pozarządowe i grupy nieformalne
Źródła finansowania	środki powiatu, fundusze zewnętrzne
Szacowana wartość środków w budżecie PCPR na realizację zadań	
2017	4 575 000,00 zł
2018	4 803 700,00 zł
2019	5 044 000,00 zł
2020	5 296 000,00 zł
2021	5 570 000,00 zł
2022	5 840 000,00 zł

Zamierzonym efektem w ramach celu 5. jest rozbudowa sieci placówek i rodzin w systemie pieczy zastępczej, oferujących pełne wsparcie dla wychowanków, którzy w odpowiednim momencie są w stanie sprawnie i skutecznie rozpocząć samodzielne życie.

W celu monitorowania prawidłowej realizacji zadań wyznaczono **wskaźniki**, którym przypisano wartości docelowe dla roku 2022¹⁹:

Nazwa wskaźnika	Wartość bazowa – 2016 r.	Wartość docelowa – 2022 r.
– liczba przeszkolonych rodzin zastępczych	0	15
– liczba utworzonych nowych rodzin zastępczych zawodowych	0	5
– liczba funkcjonujących rodzin zastępczych zawodowych	8	13
– liczba dzieci umieszczonych/przebywających w rodzinach zastępczych	180	130
– liczba utworzonych nowych rodzinnych domów dziecka	0	2
– liczba dzieci umieszczonych/przebywających w rodzinnych domach dziecka	15	15
– liczba utworzonych nowych rodzin pomocowych	0	5
– liczba dzieci umieszczonych/przebywających w rodzinach pomocowych	8	12
– liczba dzieci umieszczonych w instytucjonalnej pieczy zastępczej	0	20
– liczba osób realizujących program usamodzielnienia objętych wsparciem finansowym i materialnym	0	40
– liczba osób realizujących program usamodzielnienia, którym udzielono pomocy w uzyskaniu zatrudnienia	0	27
– liczba zatrudnionych koordynatorów pieczy zastępczej	3	3
– liczba realizowanych programów	1	1

W przyjętym „Powiatowym Programie Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Toruńskim na lata 2015-2017” określony został limit zawodowych rodzin zastępczych, spełniających ustawowe warunki. W tym okresie zaplanowano utworzenie po jednej rodzinie zastępczej zawodowej w każdym roku. Realizacja planowanych zadań nastąpiła w 100%. Z kolei w nowym okresie programowania 2018-2020, limity zostaną ustalone w oparciu o dokonane analizy dotychczasowego programu i rozeznaczonych potrzeb.

¹⁹ Ze względu na konieczność zachowania spójności Programu z zapisami dokumentów wyższego rzędu (Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych oraz projektowany Program Rozwoju Powiatu Toruńskiego) wartości docelowe wskaźników zostały określone według stanu na koniec 2022 r.

UZASADNIENIE

Zgodnie z art. 19 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004r. o pomocy społecznej (Dz. U. 2016 poz. 930 ze zm.) do zadań własnych powiatu należy m. in. opracowanie i realizacja powiatowej strategii rozwiązywania problemów społecznych, ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, wspierania osób niepełnosprawnych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka – po konsultacji z właściwymi terytorialnie gminami.

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie stosownie do obowiązujących przepisów oraz po konsultacjach w tym z właściwymi terytorialnie gminami opracowało „Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Toruńskim na lata 2017-2022”.

Misją Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na terenie Powiatu Toruńskiego jest budowa powiatowego zintegrowanego systemu pomocy społecznej, który ma służyć wspieraniu i integracji osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka. Zapisy zawarte w strategii będą realizowane w ramach określonych kierunków poszczególnych działań, w zależności od posiadanych przez samorząd i pozyskanych z zewnątrz środków finansowych.